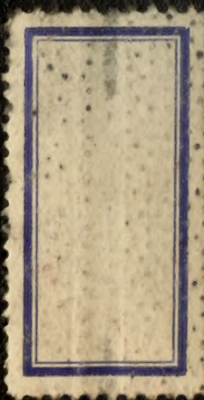
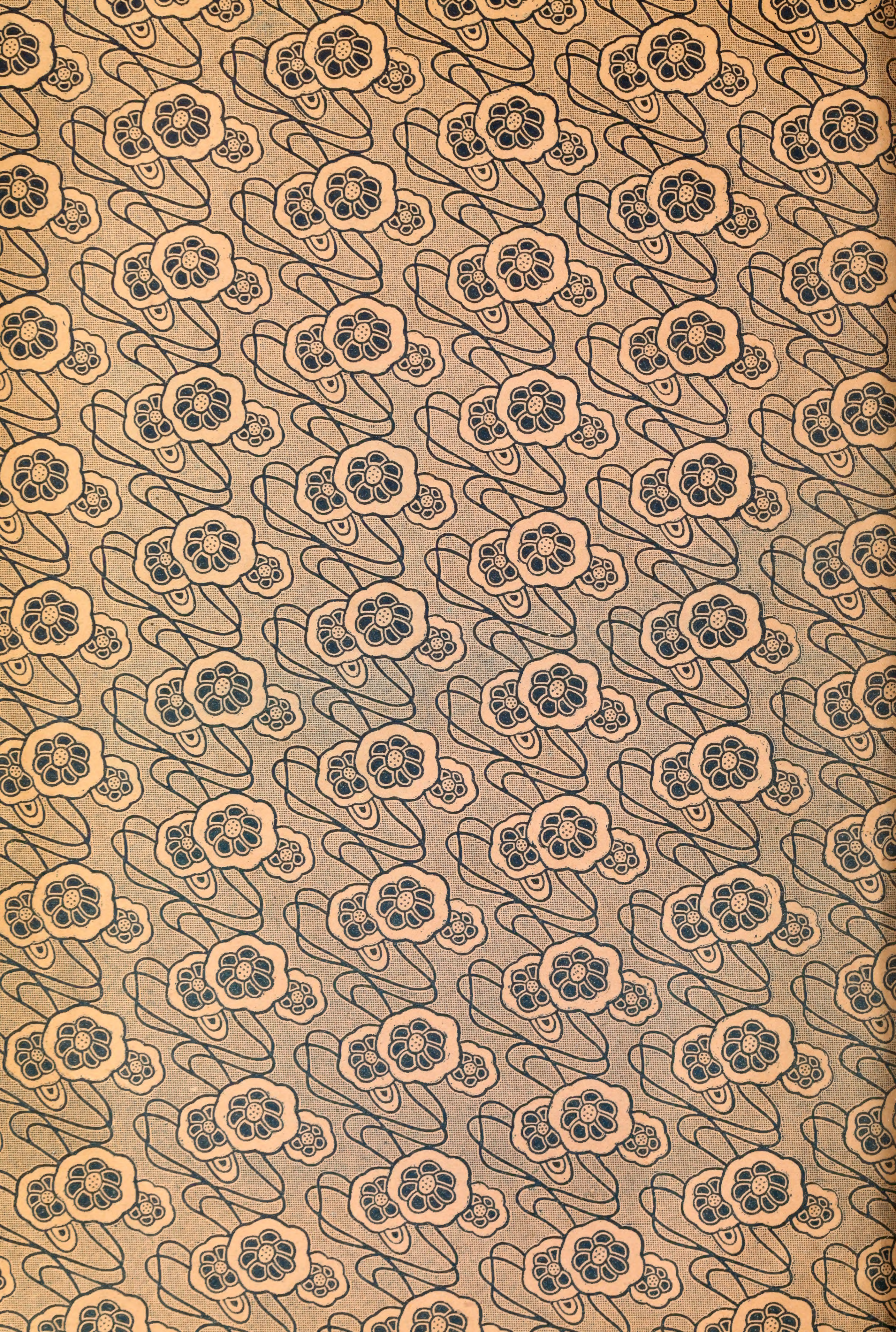

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 11 14 08 11 017 9

سرای خاطره‌لری

سلطان عبدالحمید خانك حیاتی

محرری
علی سعید

فهرست مندرجات

یلدیز موقعی، تاریخچه‌سی وجلوس عبدالحمید ثانی.
عبدالحمید خانك حین جلوسنده بعض وقوعات.
حرم همایون حدیقه‌سی ودائره‌لری.
صورت اغتسال.
کوندوز اشتغالاتی.
حضور همایونه مثول اصولی.
پادشاهك غزته مراقی.
طعام اعتیاداتی.
امور سیاسیه‌ده اطواری.
خوابکاه پادشاهی واصول نوم.
رومان مراقی.
اوپرا مراقی.
حیوانات مراقی.
خاقانك کتبخانه‌سی.
یلدیزده‌کی فابریقه‌لر.
یلدیزده‌کی سرایلر ومفروشاتی.
خاقانك موزه‌سی.
یلدیز سراینك زنکینلکی.
اکرام پادشاهی.
اکرام پادشاهیدن ماه صیام.
بایرام آلایلری و تبریکات.
لطف وکرم پادشاهیدن قربان عطایاسی.
مولود آلایی مراسمی وشکر توزیعی.
سال جدید عطایاسی.
سوره آلایی وجلوس و ولادت شنلکاری.
خرقهٔ سعادت زیارتی.
خاقانك افکار دیندارانه‌سی.
خیرات ومبراتی.
شمائل پادشاهی وطرز تلبسی.
اجانب نزدنده‌کی موقعی.

طابع وناشری: باب عالی جاده‌سنده «جمعیت کتبخانه‌سی»

[منبر] مطبعه‌سی   فیاتی ٥ غروشدر

١٣٣٨ - ٤٠

سرای خاطره‌لری

سلطان عبدالحمید خانك حیاتی

محرری
علی سعید

فهرست مندرجات

ییلدیز موقعی ، تاریخچه‌سی و جلوس عبدالحمید ثانی
عبدالحمید خانك حین جلوسنده بعض وقوعات
حرم همایون حدیقه‌سی و دائره‌لری
صورت اغتسال
کوندوز اشتغالاتی
حضور همایونه مثول اصولی
پادشاهك غزته مراقی
طعام اعتیاداتی
امور سیاسیه‌ده اطواری
خوابگاه پادشاهی واصول نوم
رومان مراقی
اوپرا مراقی
حیوانات مراقی
خاقانك کتبخانه‌سی
ییلدیزده‌کی فابریقه‌لر
ییلدیزده‌کی سرایلر ومفروشاتی
خاقانك موزه‌سی
ییلدیز سرایتك زنکینلکی
اکرام پادشاهی
اکرام پادشاهیدن ماه صیام
بایرام آلایلری وتبریکات
لطف وکرم پادشاهیدن قربان عطایاسی
مولد آلایی مراسمی وشکر توزیعی
سال جدید عطایاسی
صره آلایی وجلوس و ولادت شنلکلری
خرقهٔ سعادت زیارتی
خاقانك افکار دیندارانه‌سی
خیرات ومبراتی
شمائل پادشاهی وطرز تلبسی
اجانب نزدنده‌کی موقعی

طابع وناشری : باب عالی جاده‌سنده « جمعیت کتبخانه‌سی »

[منبر] مطبعه‌سی

١٣٣٨ — ٤٠

صدده شروعدن اول برقاچ سوز

محرر عاجز بو [سرای خاطره‌لری] نك مقدماتی اولجه قسماً نشر ایتمش ایدم .
سلطان عبدالعزیز خان جنتمكانك اواخر سلطنتنه متعلق بعض مضبوطاتمله ، سرای همایونه تاریخ انتسابم اولان ۱۳۰۱ سنه‌سنده [ییلدیز] ك اووقتكی حالی ، اركان مأمورینی وسائره حقنده بعض معلوماتی حاوی اوله‌رق ابتدا ایدن بو خاطراتده قیوداتم ابحاث مهمه‌یه انتقال ایتمش ایكن نشریات سكته‌یه اوغرادی . مقدمهٔ تحریرده بیان ایتدیكم وجهله بن بو خاطراتی ، حال حیاتمده غزته‌لرله ویا كتاب شكلنده نشر ایتمك اوزره ضبط وقید ایتمیوب ، عائله‌مه مخصوص یازدیغم سرگذشتمی حاوی دفترلره گچیرمش اولدیغم قیدلردن عبارت بولوندیغندن طرز تحریر كلفتدن وارسته وبناءً علیه هر درلو شوائب اغراضدن آزاده‌در .
صحت افاداتمه سلطان عبدالحمید خانك ، اكثریسی حیاتده بولونان بندگانی اشهاد ایده‌بیلیرم . نقصان وخطا وقوعه گلمش ایسه ینه اونلرك اخطار وتصحیحاتنه عرض افتقار ایلرم .
بو قیوداتی نشر ایتمك املنده دگل ایكن ، صحایف جرایده انتقالی ، بعض اودای مخالصتمك ابرامیله وقوعه گلوب ، انقطاع نشریاتدن صوكره بو دفعه تكرار تحریره ابتدارم دخی ، خاقان مرحوم حقنده دائما اشاعه ایدیله گلن برطاقم اسناداته قارشو تصحیح ذهابه مدار اولور امیدیله در .
ازجمله اسنادات مصنوعه‌دن ، گیجه‌لرده بر جاریه‌نك بیاناتنه عطفاً خاقان مخلوعك ، جواریسنه بالالتزام یاپدیردیغی ولوله وشماتتلر آره‌سنده اویقو اویویه‌بیلوب وكندیلری قاریوله‌ده یاتمایوب فرنگجه [شه‌زلونغ] دینیلن یاتاق قناپه‌سنده اویقو كسدیرورلرمش ، طرزنده ، غزته صحیفه‌لرینه گچیریلن وحقیقت وطبیعته توافق ایتمه‌ین حكایه‌لر دخی اكسیك دگلدر .
طبع بشر ، سكونتله خوابه مائل و شماتتله بیدار اولمق محقق ایكن بر جاریه‌نك اورته‌یه بو درجه‌ده مخالف طبیعت بر روایت چیقارمه‌سی ایلریده محل مخصوصنده تفصیل

ایدیله‌جکی وجهله دیکر روایتلرینڭ دخی خیالی اولدیغنه و بو جاریه‌نڭ قطعیاً خدمت شاهانه‌ده بولونمادیغنه دلیل اوله‌بیلیر. زیرا نسوان ، ذکور، خاقان مغفورڭ خدمتنده بولنمش اولانلرڭ تصدیقنه اقتران ایده‌جکی اوزره ، کندیسی ، اویقوده وحال بیداریده مائل سکون وسکونت اولوب خشونتدن مجتنب و اکثریتله اعصابنه حاکم ووقور ایدی .

عبدالحمیدڭ ، حرم سراینده ، خوابکاهنی کوره‌جك درجه‌ده خدمتنده بولوناز قادینلر ایسه ، قرلق ، اللیلك یاشلی ، امکدار وبویوك بر تربیه کورمش وحدهٔ تجربه‌دن کچیرلمش آغیر باشلی [خزینه‌دار اوسته] و [نوبتجی قلفه] لردن متشکل اولوب بونلردن غیری هیچ بر قادینڭ اورایه تقربی جائز اولامازدی . چونکه طبع وسوسه‌کاریسی غیرمجرب ، چولوق وچوجوغك تقربنه مانع ایدی .

ذاتاً کندیسی ؛ نصفی حرم ونصفی سلاملق اتخاذ ایلدیکی ، منفرد برسرایده آرام واقامت ایدوب دوائر وحجرات کثیره‌یه انقسام ایدن بوسرایك ، مرادفاً آرقه‌سنده یشایان مخدرات دخی هر طرفی کزمکه وکورمکه مأذون دکلدی .

سلاطین و شهزادکان ایسه والده‌لری قادین افندیلر حضراتیله آیری سرایلرده مقیم اوله‌رق ، طرف شاهانه‌دن دعوت و امر اولونمادقجه اونلرڭ دخی بو سرایی زیارته صلاحیتی یوق ایدی .

بونلری ، قیودات آتیه بزه ارائه واثبات ایده‌جکندن تفصیلنی محلنه ترك ایله سوزه بوراده ختام ویرمم .

سلطان عبدالحميد خانك حياتى

يلديز موقعى ، تاريخچه‌سى
و
جلوس عبدالحميد ثانى

[يلديز] موقعى ، بشكطاشدن اورته كويه قدر بعضاً مستوى و بعضاً ، تلال و واديلردن متشكل اراضىٔ متسعه ومرتفعه اولوب ، نشان‌طاشى ، بك اوغلى ، استانبول واطه‌لر ، اسكدار و چاملیجه شواهق وجبالندن بدأ ايله بوغازك وانى كوينه قدر نظارتى شامل برموقع مفرح ومستثنادر. زروه‌لردن اينن بروادى ايله بو اراضى چراغانه منتهى اولور . بوراسى ، سلطان سليم ثالث زماننده احراز اقبال و اشتهار . باشلايوب خاقان مرحوم ، ياپديغى اشعارى وبسته‌لديكى نشانٔدى بورانك سالخورده ومتنوع اشجارسايه‌دارى آره‌لرنده سويلر وسويلتور ، ديكلر و اكثريتله بوراده تفرج ايدرمش .

سلطان محمود خان ثانى دخى سلفنك تأسيس ايتديكى كوشكلرى توسيع وتعمير صورتيله رغبتنى اظهار ايدوب موقع مذكورده كومه فصللرى اولور واندرون خلقنه جريد وطوماق كبى ادمان اويونلرى اويناديرمش .

يلديز موقعنك براز اوته‌سنده سلحدارلرى على اغانك اشترا ايدوب حالا اونام ايله ياد ايديلان چفتلكه دعوتله تشريفلرنده ، اولجه سازطاقمى وجريد وطوماق اويونجيلرى [يلديز] ه كونديريلير (۱) بعده پادشاه طوپ قپوسراينمدن مطلق [يلديز] ه اوغرايه‌رق اورانك لطافتندن استفاده ايله ، ساز اربابنى وسائرلرينى بالاستصحاب چفتلكه كيدرلر ايمش .

عبدالمجيد خان دخى بو جاى فرح زايه رغبتده اسلافنه تبعيت ايورمشلر ، حتى [يلديز] ك چراغانه اتصال ايدن [مجيديه] قاپوسى اوكنده‌كى ، طرز معماريسى دلنشين كاركير [مجيديه] جامعنى انشا ايورمشلردركه : اكثرى جمعه سلاملغندن اول بوراى تشريف ايله جامع مذكورده صلاة جمعه‌يى ادا ايورلر ايمش .

---

(۱) الياس افنديك (اندرون تاريخى)

سلطان عبدالعزيز خان بورايه رغبتده دها ايلرى كيدوب اسلافنڭ انشا كرده‌سى اولان اخشاب قصرلرى هدم ايله حالا [حميديه] جامعنه ناظر يشيل پانجورلى بويوك مابين دينيلان جسيم كاركير كوشكى و اوجسامته قريب اورته‌كوى طرفنده [مالطه] كوشكنى و [چراغان]ه منتهى روواديده جسيم بركول واونڭ كنارنده مختصرجه ينه كاركير [چادر] كوشكنى انشا واحداث ايتدكارى كبى ييلديزده جسيم تيمور جامكانلى قيش باغچه‌لرى ، آرسلان وقپلان ، فيل ، جمودى حيوانلر وسائر وحوش ايچون تيمور قفسلرله بولونمش مكانلر وهراقليمه مخصوص بويوك وكوچوك طيور ايچون تل بولمه‌لر داخلنده يووالر و اشجار مصنوعه آراسنده درلو قفسلرله ، اضداددن متحصل جنسلر يتشديرمك صورتيله [ييلديز] ده اوروپا حيوانات باغچه‌لرينه معادل اساسلى بنالر وجوده كتيرمشلردى . حيواناتڭ طبيعتلرندن آكلار برچوق آدملر استخدام ايدرلردى . هركون برمحلى زيارت معتادلرى اولان عبدالعزيز خان ينه اكثريتله [ييلديز] باغچه‌سنى زيارت ايدر . اوراده پهلوان كورشديرر ، قوچ وخروس دوكوشديررلردى .

سلطان مراد خان خامس جلوسى متعاقب علت دماغيه‌يه ابتلالرنده اوزمانڭ وكلاسى خاقان مشاراليهى بشكطاش سراينندن [ييلديز] ه نقل ايتديلر . علت ، دواپذير اولاميه‌رق اشتداد ايلديكى كورلنجه ، ينه او وكلا پادشاهى خلعه قرار ويروب ولى عهد بولونان عبدالحميد خانى جميله سلطانڭ زوجى اولوب اوزمان تجارت ناظرى بولونان محمود جلال پاشانڭ قره‌دكز بوغازى آغزنده‌كى چفتلكنه خفياً جلب ايله اوراده جلوس مذاكره‌لرى اجرا ايديلور ، پادشاه مستقبله زمانڭ وكلاسنڭ خلوص وخصوصيتلرينى وبعض تعليماتلرينى تبليغ ايلرلر ايمش .

ملاقاتلر ، تعليماتلر وترتيبات يولنده اما ، مترجم رشدى پاشا وكلاى رفقاسنه .

— جانم [جانم اوله‌جق مشاراليه نونلرى غين صورتنده تلفظ ايدرمش] دها دون بر جلوس وقوعه كلدى . بونى نصل ياپه‌جغز . واهالينڭ هيجاننه نه تدبير ايده‌جكز ! » ديرمش داخليه ناظر اسبقى ممدوح پاشا اولوقت صدارت مكتوبجيسى بولونيورمش . . استحصال اذن كلام ايله :

— افندم معزولين اركان واكا بردولتى بوسنه‌هرسك وصربستان مسئله‌سى مذاكراتى وسيله‌سيله باب عالى‌يه دعوت ايدرز . ولى عهد عبدالحميد افندى‌يى كيجه‌دن بشكطاش

سراینه‌دن (١) طوپ قاپو سراینه جلب ایله‌سزلرده اوراده بولنورسکز . بن‌ده باب عالیده قالەرق مدعوینه :

[— افندم ! باب عالیده وقوع بولان مذاکرات اکثری خارجه ترشح ایدییور وکلا ، طوپ قاپویه نقل مجلس ایتدیلر اوراپه بویورك سزی بکله‌یورلر] دیه‌رك سوق ایدرم باب عالیدن طوپ قاپو سراینه قدرده عسکر دیزیلور ، بو عسکر قراتیسی ایچندن کچنلر بالطبع عودت ایده‌مه‌یوب [فیه ومافیه] دیه‌رك کچرلر ، طوپ قاپو سراینه ورودلرنده [بیعت] تکلیف ایدیلور ، اول حالده رد بیعته کیمك جسارتی اولور .

مکتوبجی ممدوح بکك [ممدوح پاشا] بو فکر وتدبیری ، مترجم رشدی پاشانك خوشنه کیدرك :

— آفرین ممدوح بك صاحب تدبیر ایمشسك ، دیه‌رك پسند ایله بیعت سهولتله اجرا اولونور . ومدعوینك آرقه‌سی آلینجه ، ممدوح بك دخی بیعته شتاب ایدر . اونلك اثنای بیعتده تحت یانده نزد شهریارده بولونان مترجم رشدی پاشا ممدوح بکك بالاده ذکر اولونان تدبیرینی ایراد ایله :

— افندم ممدوح بك قولکز بو وجهله تسهیل و تدبیر جلوس ایلدی دیدکده ذات شاهانه‌نك :

— ممنون اولدم ممدوح بك ، بزده تحت سلطنتده اولدقجه سزه همتده قصور ایتمه‌یز . بیوردقلرینی ممدوح پاشا نقل وحکایت ایدردی .

ایشته شو وجهله وقوعه کلان جلوس عبدالحمید خان ثانی اوزرینه سلطان مراد ، [اکر سالم عوارض اولدیغی حالده خلع ایدلدیسه] مسئولیت اوزمامك وکلاسنه عائد اوله‌رق پادشاه ییلدیزدن چراغان سراینه نقل اولونور .

سلطان عبدالحمید ، شهزاده‌لکنده [طرابیه] اوزرنده کائن [ماصلاق] و کاغدخانه‌ده‌کی کندیسنه مخصوص قصرلرده بینیجیلك ، وآتیجیلق ، صید وشکار وصنایعله اشتغاله ، رطوبتسز یرلرده تنها نشین وآسوده افکار اوله‌رق آشدقلرندن ولی عهدلك زماندن بری کتیردیکی بشکطاش سراینك رطوبتلی هواسیله امتزاج ایده‌مه‌یوب ، شهزاده‌لك زماننده زیارتله اسلافنه امتثالاً رعایتکار اولدیغی [ییلدیز] ه نقل مقر ایلکی عزم ایله موجود قصرلر

(١) سلطان عبدالمجید زماننده‌ن بری ولی عهدلرك بشکطاش سراینده کوز اوکنده طوتولەلری قاعده اتخاذ ایدلمش ایدی .

حرم همايونله اقامته صالح اولماديغندن درآن شمديكى يلديزك حرم حديقه‌سى موقعنده اخشاب بر سراى احداث وانشا و پادشاه ساحل بشكطاشدن او يوكسك موقعه نقل وارتقا ايله‌دى .

* *

عبدالحميد خانك حين جلوسنده بعض وقوعات

سلطان عبدالحميد خانك حين جلوسنده دولت عليه‌نك باشنده مهم غائله‌لر واردى . سلطان عبدالعزيزك خلعندن براز اول بوسنه وهرسك اختلالى ايله باشلايان بوغوائل صربستان وقره‌طاغك رسماً اعلان عصيانيله سرنماى ظهور اولارق مايس ١٢٩٣ ده دولت بوحواليده حرب وضرب ايله مشغول ايكن مشاراليه ١٩ آغستوس ٢٩٣ ده جلوسلرينى متعاقب . خيلى زماندن برى محاصره آلتنده بولونان [آلكسانيجه] و [دليغراد] قصبه‌لرى ضبط اولونه‌رق صربليلر تلاشه دوشمش وبوموفقيت پادشاه جديدك يمن قدومنه محول اولمش ايدى .

فقط هپ بو غوائلى احداث ايدن روسيه دولتى تك طورامييور ايدى . روم ايليده اصلاحات اجراسى تكليفيله آلتى دولتك مرخصلرندن مركب استانبولده بر قونفرانس عقد ايديلوب طرف دولتعليه‌دن دخى صفوت وادهم پاشالر بوقونفرانسه مرخص تعيين قلنديلر .

غريبدركه اصول استبدادك الغاسيله مشروطيتى اعلان ايدن خطهمايون دخى قونفرانسك يوم عقدنده باب عالى‌يه ورود ايتمش ايدى . وقانون اساسى اوكون طوپ طراقه‌لريله اعلان اولنيوردى . [٧ ذى الحجه و ١٢ كانون اول ٢٩٣] اوچ كون صوكره بوروز بديدى عيداضحى تبريكلرى قارشوله‌دى .

٢٥ ذى الحجه ٢٩٣ تاريخنده شانلى وقهرمان سردارمز عبدالكريم پاشانك صربستان مظفريتنى تبريك ضمننده مجارستان دارالفنونى طلبه‌سى وداعتيله مجارستان اهاليسى طرفندن ارسال و اهدا اولونان سيف مرصع ، استانبوله كلمش ايدى .

برآيك ايچنده اوچ درلو ، وسائل سرورك تواليسى ايله تنشيط قلوب ايدن اهالى درسعادتده انعقاد ايدن قونفرانسك ، استقلالمزى اخلال ايدن مدا كراتندن خبرداردكللر ايدى .

طقوز اون دفعه انعقاد ایدن بو قونفرانس بولغارستانده ایکی ولایت ممتازه تشکیلنه وبو ولایات ممتازه والیلرینک آلتی دولت طرفندن موافقتی شرطیله بو والیلرک خرستیانلردن تعیيننه وتخصیص اولونه‌جق ویرکو ایچون ، یالکز برقسمنک خزینه‌یه اخذیله اصلاحات حقنده‌ده ینه مختلط برقومیسیون تشکیلنه وروم ایلی جهتنده مهاجرین چراکسه‌نك اسکان ایدلمه‌مسنه قرار ویرمشلردی .

روسلرك، تابعیتندن عدم خوشنودی ایله هجرت ایدن چرکس وبر نبذه تاتار مهاجرینك مقداری آنجق برملیونه قریب ایدی . بونك ربعی یوللرده آچلقدن سفالتدن هلاك اوله‌رق متباقیسی ممالك عثمانیه‌یه مواصلت ایده‌بیلدی . بونلرك قسم کلیسی آناطولی‌یه یرلشدیرلدی ، قالان قسم جزئیسی ، روم ایلنده‌کی ، میلیونلرجه اسلاو عناصرینه قارشو نه حکمی حائز ایدی‌که روم ایلنده بونلرك اسکان ایدلمه‌مسی ، قونفرانسك ، اعظم احکام قرارندن بولونیوردی ؟

استقلال دولتی خللدار ایدن بو قرار واقعا مجلس عمومی مقرراتیله رد ایدلدی . فقط [ورق مهروفانی کیم اوقور کیم دیکلر .]

بو رد وممانعتك عقیب تبلیغنده روسیه دولتی ، صربستانده دولت علیه‌نك موفقیاتنی کوره‌رك ، سریعاً صربلیلرله مصالحه تکلیفنده بولوندی .

روسیه‌نك تسلطات متمادیه ومتوالیه‌سندن بر مسئله حدوثنه امکان ویرمه‌مك اوزره ، صربستانك بقای حال سابقنه قرار ویروب ترك مخاصمه ایلدیسه‌ده روسیه‌لولر احداث نزاعه وایقاع غائله‌یه یکی ، یکی وسیله‌لر تدارکندن خالی قالمیورلردی .

وفتاکه : مجلس اعیان ومبعوثانك ، قانون اساسیده وعد اولندیغی اوزره رسم کشادی اعلان قلندی [٦ مارت ٢٩٤] .

برقاچ کون صکره، بو مسأله‌ده ، افلاق وبغدان یعنی شمدیکی رومانیانك روسیه‌لیلره تبعاً باش قالدیرمه‌لری تعقیب ایتدی .

بوده روسیه‌لولرك اثر تشویق وترتیبی اولمقله برابر ، دیکر طرفدن اوروپا دولتلرینی اغرا ایله ؛ بوسنه ، هرسك وبولغارستانك اصلاحاتی و روسیه‌یه قارشو ، حال سفر بریه آلنمش اولان عساکر عثمانیه‌نك درحال وبالآخره‌ده روسیه دولتی سفر براودولرینك ترخیصی ضمننده [پترسبورغ] ده مذاکره اولونماسی ایچون اوروپا دولتلرینه بر پروتوقول تبلیغ ایتدیردی .

چونکه : آناطوليده عساکر عثمانيه روسلره قارشى احراز موفقيته باشلامشدى .
دولتلرى اصلاحات بهانه‌سيله ، پروتوقوللر تبليغنه مشوق اولان روسيه دولتى، نهايت
۷ نيسان ۲۹٤ تاريخنده اعلان حرب ايتدى .

انکلتره دولتى ۱۸٥٤ معاهده‌سنه مغاير اوله‌رق روسيه‌لولرى بويله خود بخود اعلان
حرب ايتمسنى پروتستو ايلدى ايسه‌ده برتأثير حصوله کتيرمه‌دى .

متعاقباً روسلر، بلامشکلات [اردهان] استحکامنى ضبط ايتديلر [صخوم] دن ايلريله‌مك
اوزره ترتيب اولنان قواى عثمانيه دخى برايش کوره‌مديکى مثللو، روسلر روم ايلينده دخى مدافعه
کورميه‌رك طونه‌نك بو طرفنه کچديلر . واقعا قواى عثمانيه برقسمى قره‌طاغده ايلروله‌يه‌رك
[چته]يى تهديد ايديور ايسه‌ده روسلر حتى بلا مقاومت [طرنوه] موقع مهمنى طوتديلر
[۱٥ حزيران ۲۹٤]

واقعا ، آناطوليجه تك ، توك مظفريتمز اولويورسه‌ده روسلر، بولغارلرك معاونتيله
قوجه بالقانى دخى کچه‌رك [زغره] يه قدر طيانديلر. آناطولى مظفريتلرى ده احمد مختار
پاشانك [قارص]ده هزيمتلريله مبدل مرارت اولدى .

آرتق بو حرب ، قوماندانلريمزك نقصانئ وقوف وحرکاتى يوزندن مشئوم برشکل
آلمش ايدى .

روسلر غازى عثمان پاشانك پلونه‌ده‌کى مدافعهٔ قهرمانانه‌سنه رغماً ادرنه‌يه قدر کلمش
اوراده‌کى قواى مهمه وکليه‌مز دخى بوزيله‌رق [کليبولى] يه طوغرى چکلمه‌لريله روسلر
شباط ۲۹٥ تاريخنده آياستفانوسه‌قدر کلديلر واوراده اضمحلالمز ديمك اولان [آياستفانوس]
معاهدهٔ صلحيه‌سنى امضا ايتديرديلر. پادشاهلك نفسى تشبث و تدبيريله انکليز دوننماسى ده
آق دکز بوغازينه قدر کلدى .

بو قارغاشه‌لق وغائله‌لر آره‌سنده داخلاً دخى حادثه ظهوره کليوردى. [على سعاوى]
نامنده برى بعض رفقاى مفسدتيله دکز طرفندن نوبتچيلرى قتل ايدرك سلطان مراد خامس
حضرتلرينى تکرار اجلاس ايله‌مك اوزره [چراغان]ه کيرديلرسه‌ده مومى اليه [سعاوى]
ودها بعضيلرى همان اوراده امحا اولونديلر .

انکليزلر ، روسيه‌نك دولت عليه ايله خود بخود مصالحه‌سنى عدم قبولده اصرار ايله
ايشى اوروپانك مداخله‌سنه وضع و [برلين]ده برقونفره عقديله معلوم اولان [برلين]
معاهده‌سنى تنظيم وامضا ايتديرديلر .

ایشته سلطان عبدالحمید [ییلدیز] سراینه نقل ایتدیکی زمان دولت عثمانیه بویله الیم بروضعیت ایچنده ایدی .

حرم همایون حدیقه‌سی ودائره‌لری

پادشاه ییلدیزه نقل مکان ایدنجه حرم اتخاذ ایلدیکی موقعی بر سواریله سلاملقدن تفریق ایتدی . فقط بوموقعك اتساعی ییلدیزك سلاملق قسمندن زیاده‌در . [ییلدیز] ، هیئت عمومیه‌سیله اولجه‌ده بیان اولوندیغی وجهله : زروه‌لر تحتنده وادیلر ، درلو اشجار سال خورده ایله برمشجرهٔ دلربا اوله‌رق ، زروه‌لر تحتنده‌کی وادیلر هبوب باد سرددن مصون بولونقله ، قیشلری ییلدیز کثرتله آوطوتار بریردر . سلطان عبدالحمید بومحلده یرلشدکدن صوکرا [جیلان] وسائر آولاناجق حیواناتی‌ده تللرله تفریق ایتدیکی محللره صالمه صورتیله براقدیردی . بوصورتله طبیعی وصنعی وشکارکاهده سلطان عبدالحمید دائرهٔ حرم سراینددن چیقار ، دائما آولانیر ایدی .

بروجه محرر حرم وقصرهمایون اوزمان ، انشا ایتدیردیکی برسرای وسیعه انحصار ایدر ایدی . صکره سلاطین وشهزادکانك تولداتیله خدم وحشم آرتوب اوکا کوره آیروآیرو ، کارکیر و اخشاب متعدد سرایلر انشا ایتمشلردی . بالآخره ، قادین افندیلر و شهزاده‌لر بو آیرو سرایلره چیقاریلوب سلطان‌حمید خدمتکاران وکوزده واقباللرله برسرای منفردده اقامت ایدردی . محل مخصوصنده ایراد قلنه‌جغی اوزره پادشاهلك اشتغالاتی بوحرم سوری داخلنه انحصار ایدردی .

حرم حدیقه‌سی دینیلنجه ، بلاوقت ومساعده بوحدیقه‌ده وحرم وسلاطین وشهزادکانك تفرجه مأذون اولدیغی آ کلاشلماسون ، اوحدیقه بلکه پادشاهه محرم اولمقله حرمدر .

بر حدیقه ، ایکی جبل آرسنه جسیم برسد چکیله‌رك خاقان مرحوم طرفندن کنیدشلتدیرلمشدر . کبیر کول دخی بوسدله برابر انشا اولونمشدی .

قیش باغچه‌لری ، لیمونلقلر وترفنده‌لقلرله بعض حیوانات مکانلری دخی بوباغچه‌ده بولنوردی .

کول اعوجاجیله برابر خیلی مسافه طوتار وجابجا آطه‌جقلر وصندال ، سیاده ، کوچوك

قوطره كبى مراكب وبرموتور يوزديريلور ايدى . كولك ساحلى طبيعى برصورتده جمنلر وسايه‌دار بعض آغاجلرله محاطدر . بوحديقه‌نك متعدد قاپولرى وار ايسه‌ده مسدود كبى اولوب اصل ايشلك اولان باب حديقه سلطنت قاپوسنك قارشوسنه تصادف ايدر . قاپونك خارجنده بكجى تفنكجيلر ، بعض بنده‌كانه مخصوص دائره‌لر اولديغى كبى قاپو داخلنده بكجى وتفنكجى اوطه‌لرى واردر .

بو قاپوصباحلرى، امرپادشاهى ايله آچيلير و كيجه ينه اراده ايله چويريلوب ايجرودن كليدلنوردى . مستعجل كاغد ورودنده وايش ظهورنده طيشاروده نوبتجى تفنكجيلرك اخباريله قاپو آرالق ايديلوب ايجروده‌كى بكجيلر طرفندن ينه چويريليردى . [١]

خنكارك مقرى اولان سراى منفردى ديكر حرم سرايلرينى ستر ايتمك صورتيله بو قاپونك جهه‌سنه تصادف ايدر . مقر پادشاهى دخى حرم وسلاملق متعدد دوائره انقسام ايلر . حرمده خزينه‌دار اوسته‌لر ، [٢] كاتب قالفه‌لر [٣] نوبتجى قالفه‌لر [٤] وتطهيراته مأمور جوارى [٥] واونلرك عجميلرى [٦] واقبال وكوزده‌لر [٧] بولنور .

بونلرك جمله‌سى نفس شاهانه‌يه مخصوص خادمه‌لر اولوب ديكر حرم سرايلرنده‌كى قادين افنديلردن وهله ، رشيد اولان شهزادكاندن مجتنب بولونورلر . ذاتاً خنكارك سراى منفردينه بلادعوت كيرمك هركس ايچون ممنوعدر .

بوسراى منفرده‌كى دوائر منقسمه‌دن ديكر دائره‌لره آمدو شد دخى دعوته وجلبه

[١] سراى اساننده ، قاپو ، قاپانور ويا سد اولونور يوقدر . چويريلور) ديرلر .

[٢] خزينه‌دار اوسته‌لر ، اوتوز بش قرقلق ودها زياده سرايده بويومش ، تربيه كورمش وتجربه‌دن كچيرلمش ، امكدار قادينلردر . بونلر باشلرنده ايكى طرفه صاليويرلمش طاقه صاچ اوركولرى وقلرنده آلتون صاپلى قيرباجله سائرلردن تفريق اولنور . خزينه‌داراوسته‌لر سرايك ضابطه مأمورليدرلر .

[٣] طرف شاهانه‌دن خارجده وداخلده‌كى سلاطين وسائرحرم اركان اكا برينه تبليغات تحريريه‌ده بولنورلر .

[٤] خدمت شاهانه‌يه آيرلمش ينه ياشلى وآغير باشلى مجرب وامكدارقادينلردر . خزينه‌داراوسته‌لر ويوقالفه‌لر زر وزيور ايچنده مستغرق كزرلر ،

[٥] تطهيراته مأمور جوارى دخى اوتوزدن قرقه قدر مكلف خادمه‌لر اولوب بونلرك يتشديرمكه اوزره تحت تربيه‌لرينه ويرلمش كنج قزلر بولنوركه اونلرده عجميلر دينيلير .

[٧] اقبال وكوزده‌لر ، فراش شاهانه‌يه مخصوص طوغورمامش جواريدر . بونلرك‌ده دائره‌لرنده خدمتجيلرى و سائره‌سى واردر .

متوقفدر . بالخصوص ، خنکارك اقامت ایلدیکی محله وخوابکاهنه کیمسەنك تقربه صلاحیتی یوقدر .

یالکز خزینەدار اوستەلرله نوبتجی قلفەلر ، لزوم اوزرینه هردائرەیه کیروب چیقارلر وخنکارك بوسرای منفردنده خدمت شاهانەدەبولونان قادینلر برای حرمت دائما آهستەرو اولدقلرندن بوراده بویوك برسکون وسکونت ، آداب حکمفرمادر . شویلەکه ، پادشاهك سسندن باشقه ، سربست برصدا ایشیدلمز .

نفس شاهانەیه مخصوص اولان بوسرای عالینك سلاملق قسمنده بیاض وزنجی مصاحبلر [۷] سرای بکجیلری [۸] بالآخره قرەکچیلی عشیرتندن جلب ایتدیکی محافظلر [۹] بولونور . بوسلاملق دائرەسنه کوچوك مابین دینلور . صباحلین اذن پادشاهی ایله حرم باغچەقاپوسی آچیلدیغی وقت پادشاهك اویقودن اویاندیغی منفهم اولور . بناءً علیه کیرمك صلاحیتی اولانلر باغچەیه ودائرۀ همایونه کیرەبیلیر .

پادشاه پك ایرکن بیدار اولەرق دوشك‌یاپار ، آبدست آلیر ، صباح نمازینی ادا وتلاوت قرآن و اوراد ایله ایشه باشلار .

صورت اغتسال

خاقان مرحومك ، غایت حیالری غالب بولوندیغندن دوشده واستحمامده کیمسەیی نزدینه قبول ایتمەیوب ، چماشورینی کندی چیقارر وکندی کیر ایمش . شوصورتله سلطان حمیدك کیمسه طرفندن عریان کورلەدیکی وحتی چورابلرینی دخی کیمسه نزدنده چیقاروب کیمەدیکندن ایاقلرینك بیله کورولەمش اولدیغی سنەلرجه خصوصی خدمتنده بولونانلردن منقولدر .

کوندوز اشتغالاتی

سلطان عبدالحمید صباح نمازینی وجناب حقدن معتاد اولان نیازی ادادن صوکرەقهوه

[۷] کیلارجی ، سجادەجی باشی ایبریقدار وسائرەکبی بونلرمصاحبلردن معدوددر . نوبتله کیجەلری قالیرلر . زنجی مصاحب اغالرده نوبت طوتار . وظیفەلری اسم تبلیغیدر .

[۸] سلاملق جهتك تطهیر مأمورلریدر . جملەسی کامل ، کارکذار کیمسەلردر .

[۹] ارطغرل غازی ایله توركستاندن کلوب بروسه حوالیسندن سکودده یرلشمش وحالا اوراده مسکون برعشیرت خلق اولوب توانا اندام وصاحب تمکین ، وظیفەلرینه مقدم شجیع کیمسەلر ایدی .

آلتى ايدوب وقهوه‌سنى ايچوب بركون اولدن متداخل وكيجه كچمش اولان مستعجل اوراقى قرائت وتدقيقه قويولور. بدايت جلوسده بوكبى مشغله‌لر اندر اولورمش . چونكه او زمانلر هر ايشه بالذات مداخله ايتمزمش .

قدرى پاشا ، صفوت پاشا ، عارفى پاشا ، ادهم پاشا وخيرالدين پاشا كبى ، ناموسلى مكين وصاحب علم وعرفان ، عالم سياسيده صاحب مسلك ذواتى صدارتده استخدام ايتديكى زمانلر پك راحت ايدر وحتى ممنونيتنى كنديسى‌ده اظهار وبيان ايدرمش .

لكن مؤخراً ياواش ياواش وكلا ورجال آره‌سنده‌كى حس رقابت ويكديكرينى چكه‌مه‌مزلك يوزندن فتنه‌لر، انتريقه‌لر ميدان آلمغه باشلامش ورجال آره‌سنده موقع صدارته كچن بعضيلرى ، زمان مأموريتلرنده باب عاليده ، ايش قاپناغى محلّره يرلشديريلن واسطه‌لر ايله مصالح دولتك جريانى اخلال وپادشاهى توهيم ايتمشلر وهر ايشده تردد واندیشه‌يه اوغراتمشلر ، القا اولونان وسوسه‌لرله امور دولتى بالذات تمشيته سوق واجبار ايله‌مشلردر.

صدراعظملر ، باب عالى‌يه كيدرايكن هفته‌ده ايكى كون قوشلق وقتلرى سراى همايونه اوغرايه‌رق بالواسطه ويا حضور پادشاهى‌يه چيقمق صورتيله عرض عبوديت وبو صره بعض مهام اموردن معلومات ويرمك اصولدن ايكن بعضيلرى بو زيارتلرى برر وسيله ايله تكثير وپادشاهى درلو وسوسه‌لره دوچار ايدرلرمش . حتى بركون پادشاه ، سوكيلى مرانغوزخانه‌سنده مشغول اعمالات ايكن ، صدر زمانك يوم مخصوص زيارتى اولمايان بركونده ايكندى وقتى ورودى خبر ويريلور .

پادشاه دوچار تلاش اوله‌رق نزدنده بولونان سود برادرى اثوابجى باشى عصمت بكه:

— افندى! كيت باق نه‌وار؟ وقوعات فوق العاده‌مى ظهوره كلدى؟ امريله صدراعظمه اعزام ايلر . صدراعظمى كوروب عودت ايدن عصمت بك :

— موجب تلاش واندیشه برشى ظهوره كلمه‌مش وحتى ايشلرك آزلغى حسبيله باب عاليدن ايركن چيقلمش ، مشتاق اولدقلرى باركاه همايونه كلمشلر . ديه خبر كتيرنجه پادشاه:

— اوف يوره‌كم آغزيمه كلدى. بوكونده آقشام اولدى بر ايش كوره‌مه‌دم .. چاره‌سز كنديسنى قبول ايتملى !

افادە‌سيله هيچده خوشنود اولمايه‌رق اشتغالاتنى ترك ايله صدراعظمى كورمش اولدقلرينى عمومى اليه عصمت بك متأسفانه سويلردى .

بو حكايه‌لر پك اوزون ومزعجدر . والحاصل پادشاه ، درلو سببلرله بار ثقيل دولتى

سراینه چکمش و کندیسی تحمل ایتمش ایدی . بزینه ضددی تعقیب ایده‌لم ! ....
کشاد باب حدیقهٔ حرم امر ایدیلوب پادشاهك بیدار اولدیغی و ایشه ابتداری منفهم اولونجه خاقانی زیارته صلاحیتدار اولانلر ، دائرهٔ همایونه آمدوشده باشلار .
قرنا ، بویوك مابین دنیلان [حمیدیه] جامعنك قارشوسنده‌کی کارکیر بناده وکاتبلر باش کتابت دائره‌سنده کیجه‌لری نوبتله ، وکوندوزلری جمله‌سی علی‌الصباح حاضراولق صورتیله بیتوتت ایدرلر . قرنا ایسته‌دکلری ولزوم کوردکلری وقتده حضوره چیقه‌بیلوب کاتبلر بومساعده‌یه مظهر دکللرایدی .

حضور شاهانه‌یه مثول صورتی

باب حدیقه آچیلنجه ذات شاهانه‌یی [فقط ایش ضمننده] کورمك ایسته‌ین ارباب صلاحیت ، نشیمنکاه خاقان اولان دائره‌یه کیدر ، اوراده برنوبت اوطه‌سی واردرکه بیاض وزنجی مصاحبلردن نوبتجی اولانلر محل مذکورده حاضردر . زائر ، پادشاهی کوره‌جکنی مصاحبانه بیان ایدر ، اونلرده کیدوب عرض ایدرلر . اکر قبول اولونورسه درحال ویا برمدت صوکره حضوره کیریلور . پادشاه صباحلری بوصورتله بریاندن تدقیق اوراق بریاندن قبول زوار ایله مشغول ایکن باش کاتب ، دون آقشامدن کلمش اولان باب عالی تلخیصاتی وحنکارك امر واراده‌سیله یازیلوب حاضرلانمش اوراقی بالاستصحاب اوده‌دیکر زوار کبی نوبت اوطه‌سنه عزیمتله ینه مصاحبان واسطه‌سیله حضوره قبولنی استیذان ایدر . درآن حضوره قبول ایدیلوب اوراق مستصحبه‌یه باقیلوز واراده‌لری آلنور .
باش‌کاتبلر حضورده ایکن ، پادشاهی کورمك ایچون کلمش اولان دیکرزواره مصاحبان :
— حضورده باش کاتب وار شمدی عرض ایدهمم چیقسونده صوکره . جوابنی ویریرلر .
باش کاتبله معاملات رسمیه‌نك رؤیتی اثناده نوبت اوطه‌سی ترجمه‌لر وسائر اوراق وارده ایله طولار . ذاتاً آقشامه قدر بو مواردات دوام ایدر .

غزته مراقی

اوروپانك رسملی ورسمسز مشهور غزته‌لری سرایه کلیردی . بونلرك مندرجاتی میاننده حکومت عثمانیه‌یه تعلق ایدن ویاخود اوزمان جریان ایدن وقایع مهمه‌یه متدائر بولنان

مواد ، ترجمه ایدیلوب تقدیم اولونوردی . سلطان حمید بونلرك كافه‌سنی دقتله اوقور ، تعقیب ایده‌جكی خصوصاتی آییرر . رسملی غزته‌لری برو برر كوزدن كچیرر ، نظر دقتی جلب ایدن رسملر حقنده یازلمش اولان مقالاتی ترجمه‌یه ویرر .

ترجمه‌لر یالكز غزته‌یه انحصار ایتمز .. سلطان حمید اجانبدن دخی هریرده رسمی ، غیر رسمی احباب ایدینمش ایدی اونلر طرفندن اخطار واخبار خصوصاتی دها اهمیتله تدقیق ایدر و ایجابی هرنه ایسه درحال توسل ایلر . البسه ، چماشور ، سلاح ادوات فنیه قتالوغلری‌ده كثیرتیر ایدی . واوقدر مشاغل آره‌سنده اونلرده باقاردی .

چماشیر والبسه كبی شیلری، حالا زمانمزده تجارتخانه‌لری باقی بولونان بلك اوغلنك بعض مشهور مغازه‌لری واسطه‌لریله سائر ادواتی‌ده متخصص ذوات معرفتیله جلب ایتدیرردی . برلی غزته‌لری‌ده كوزدن قاچیرمازدی . الحاصل قدرت بشرك یتیشه‌میه‌جكی صورتده مختلف مشاغل ایله هركون وقت مخصوصنده اوغراشمه‌نی معتاد ایدنمشدی .

حرب ویا سائر برغائله ظهوره كلیرسه كیجه صباحلره قدر اویوماز وایش كوردیره‌جكی آدملری‌ده اویوتمازدی . استراحت زمانی ، یمك وقتلری وبراز كوندوز اویقوسی‌ایله نماز زمانلری اولوب ایشلر آز اولدقجه تنزه اجراسندن، تیاتروتماشاسندن ، موسیقی استماعندن‌ده كیرو قالمازدی . آلافرانغه موسیقی‌یی ترجیحاً سوه سوه دیكلر ، تلذذ ایلردی .

طعام اعتیادی

سلطان حمید ، وقت یمكلرینی براز ایركنجه تناول‌ایدردی . مغدی ومحی برصورتده یمك ییدیكندن طعامدن باشقه كونده بش آلتی دفعادن یورطه ایچمك معتادی ایدی . أت وبالقلرك اسقاره‌لرینی ترجیحاً ییوب بورك و ویدنلی پلاوی‌ده سوردی . قهوه آلتی وزمان یمكلرندن باشقه شونی ، بونی ییمكدن معده‌سی بوزولمق خوفندن ناشی محترز ایدی . بعدالطعام قهوه‌سنی وقالین سیغاره‌سنی یارم ، یارم ایچردی . قهوه خصوصنده پرهیزی اولمایوب ، صیق صیق ایستردی .

امور سیاسیه‌ده اطواری

امورسیاسیه‌ده حلال مشكلات اولوب بونی اوروپا دیپلوماتلری‌ده تصدیق ایلرلردی . حیات سیاسیه‌سنی تمامیله یازمق جلدلر تشكیل ایده‌جكی كبی بونلرك جمله‌سنده تأمین

وقوف محرر عاجز ایچون مشکل اولدیغندن وذاتاً بر واسطه ایله کوردیکی ایشی، دیکر واسطه‌یله‌مه‌دیکندن بیلدکاریمزدن وزلف یاره طوقونمیانلرك برقاچنی ایراد ایده‌یم :
روسلر [ادرنه] یی تحت تهدیده آلدقلری زمان برای متارکه مرخصلر اعزامنی طلب ایتدکاری اثناده استانبول خطنی محافظه ایدن مهم برقوت بوزیلوب کلیبولی‌یه طوغری چکیلنجه ؛ روسلر متارکه ایچون کیدن مرخصلرمزه :
— بز متارکه‌یی استانبولده یاپه‌جغز. جوابنی ویره‌رك آیاستفانوسه طوغرو ایلرولدکارندن نه‌یاپوب یاپوب اوزمانه قدر بی‌طرف بولونان انکلتره‌یی ایشه مداخله ایتدیرمکه موفق اولوب، روسلرك ایاستفانوسده امضا ایتدیردکاری مستلزم اضمحلال معاهده‌نك هدم احکامیله اوروپاده برقونغره عقد اولونه‌رق یکیدن برقرار وبرلمی تکلیفیله انکلیز دونانماسنی بحر سفید بوغازینه کتیرمك ؛ سلطان حمیدك فعالیت سیاسیه‌سی اثریدر .
روسلر آیاستفانوسده استانبولی‌ده تهدیده قیام وعثمانلی دونانماسنك‌ده تسلیمی تکلیفنده اصرار ایتدکارنده :
— فقط دونانمانك بن‌ده ایچنده بولنه‌جغم ! جوابنی ویرمشدی .
برکون دول متحابه سفراسی ، خارجیه نظارتنه براولتیماتوم ویروب عثمانلیلره شرقی روم ایلیده بولونمالری اوروپاده غوائل متنوعه حدوثنه سبب اولدیغندن تخلیه‌سنی تکلیف ایدرلر . بواولتیماتومی آلان خارجیه ناظری کورد سعید پاشا پرتلاش مابین همایونه شتاب ایله عرض کیفیت ایدر وایشك درکاراولان اهمیتیله برابر ساعتلرجه بکلر برجواب آلاماز. تکرار اخطار حال ایدر :
— یارین کلسون ! جوابی چیقار ، پاشا حیرتلره مستغرق اولور .
ایرته‌سی صباح سرایه عزیمتنده حضوره جلب اولنور. ایش مذاکره اولونه‌جق ایکن پادشاه ، پاشایه یمك ییوب ، یمه‌دیکنی صورار . پاشا ، اکل طعام ایتمه‌دیکنی بیلدیردکده :
— هادی سن یمکنی‌ییوب اویله کل! دیر . پاشا ، پربهت وتعجب ارادهٔ سنیه‌یه امتثالا یمکی یر وحضوره کیرر . ذات شاهانه :
— اونك برصورتی‌ده بکا ویردیلر. تلاشه محل یوقدر. هایدی کیت اونلری طرفمدن بورایه دعوت ایت ! دیر . پاشا کیدر سفیرلرك کیمی اویقوده ، کیمی تنزهده . . . نه‌ایسه بیك مشکلات ایله سفرایی سرایه برساعت معین‌ده دعوته موفق اولور .

ذات شاهانه ، اونیفورمه‌لرینی لابس وقلیجنه طایامش اولدیغی حالده (روم ایلی خطه‌سی اجدادینك قانی بهاسنه آلندیغندن ، تسلیمنده‌ده او صورتك اختیاری طبیعی اولدیغنی) لسان مناسبله افاده‌دن صوکره : بوراسنك عثمانلیلردن نزعی حالنده تقسیم منافعده دولتلرك بربرینه کیره‌جکلری تهلکه‌سنی‌ده تمهید ایدر . سفرا ، یکدیکرینك یوزلرینه باقه‌رق لاجل العودت حین وداعلرنده ، ذات شاهانه ایچلرندن برینی (تعیین هویت شیمدیلك جائز دکلدر) آیروجه کورمك نیازیله آلیقویار .

عزیمتی تأخیر اولونان سفیره ؛ بو تکلیف بارد حکمسز براقلدیغی حالده (کرید) ك یالکزجه اوسفیرك دولت متبوعه‌سی حمایه‌سنه تودیعنی وعد ایدر .

سفیر بیان ممنونیتله درعهدهٔ کیفیت ایدر . عودتنده سفرای سائره آلدقلری جواب اوزرینه مسئله‌نك مذاکره‌سی ضمننده اجتماع ایله سفیر مومی‌الیهی ده دعوت ایلر . فقط سفیر سرد تمارضله دعوت مذاکره‌یه اجابت ایتمه‌یوب (کرید) تکلیفنی‌ده دولت متبوعه‌سنه یازار ، ایش مطبوعاته عکس ایدر .

دولت علیه‌نك روم ایلیدن اخراجی موازنه‌یی مخل اولاجنی حقنده ولوله‌لر باشلار ؛ (کرید) وعدی‌ده دیکر دولتلرجه طویوله‌رق ؛ (کرید) ك منحصراً او دولت یدینه کچمه‌سنده‌کی خطر ، لدی‌التأمل روم ایلی تخلیه‌سی ایشی براقیلوب (کرید) ایشی ایله آلتمغله هرایکیسی‌ده تهلکه‌دن قورتیلور .

شومثاللر سلطان حمیدك مهارت سیاسیه‌سنك اك ساده‌سیدر . بیلدکلرمز ایچنده مهملرینی یازمق زمانی حلول ایتمه‌مشدر .

خوابکاه شاهانه واصول نوم

خوابکاه شاهانه مفروشاتنك ، قاریوله‌ده داخل اولمق اوزره پك محمی اولدیغی [١]

[١] بر زمان سرای همایونده دوشه‌مه‌جی باشی اولان ، آوستریا تبعه‌سندن (روزنتال) ذات شاهانه‌نك هر اوطه و صالون دوشه‌مه‌سنده اولدیغی کبی یاتاق اوطه‌سی طاقمنده‌ده پك مشکل پسند اولدیغنی سویلردی .

قنابه‌لر وپرده‌لر (میقروب) یوواسی اولمایه‌جق صورتده دوز و ساده اولوب حتی تل اورمه سومیه‌یی ایلك اول استانبوله جلب ایدن حنکاردر ، دیر ایدی .

متعدد صاحب وقوفك منقولاتندن مستفاد اولمشدر .

بوحجرهٔ نومك ، حرم وسلاملق طرفلرنده قادین وارکاك خدمت نوبتجیلرینه مخصوص اوطه‌لر بولونورمش .

یاتاق اوطه‌سنك سلاملق جهتنه اصابت ایدن قاپوسی آچیق براقیلارق بر پاراوانه وضعیله بوپاراوانك آرقه‌سنده یاتان امكدار و امنیتلی بر مصاحب طرفندن [۲] رومان اوقونه‌رق پادشاه بوصورتله اویودیلور ایدی .

* *

رومان مراقی

پادشاه ، یالكز مطبوع رومانلرله قناعت ایتمزدی . اوروپاده انتشار ایدوب هنوز توركجه‌یه ترجمه ایدلمه‌مش نادیده رومانلری كتیردیر . سراینده‌كی مترجملره ویا خارجدن برینه عطیه ایله اونی ترجمه ایتدیرر ودها عالم مطبوعات عثمانیه‌یه انتقال ایتمكسزین اونلری اوقوتور ایدی . سلطان حمید اوقومقدن هیچ برزمان خالی قالمامشدر .

* *

اوپه‌را مراقی

ییلدیزده یازلق و قیشلق ایكی تیاترو محلی وارایدی . بك اوغلنده ایتالیان اوپه‌را قومپانیاسنی آیده برقاچ دفعه جلب ایله اجرای لعبیات ایتدیرردی .

بعضاً سلاطین وقادین افندیلر وسائره‌دن مركب نسوانی ، و بعضاً سفرادن برنی ویا برقاچنی صدراعظم و وكلادن بعضلریله بندگانی تیاترویه جلب و دعوت بیوررلردی .

بایراملرك برنجی آقشامی بالاستیذان عرض عبودیت ایچون سرای همایونه كیدن وكلا وبندگان حرملری‌ده سرایده‌كی مخدرات ایله برلكده بوعاطفتدن بهره مند اولورلردی .

---

[۲] بووظیفه‌یی وفاتنه قدر تشریف همایون مدیری حاجی محمود افندی ایفا ایدردی . حاجی محمود افندی سلطان حمیدك كندیسی ایله برابر بویومش محترم وامنیتلی بر بنده‌سی ایدی . ذات شاهانه‌نك سود برادری اثوابجی باشی عصمت بك مرحومده بوخدمته اشتراك ایدردی .

اونلردن صوكره شیفره كاتبی عاصم بك واك صوكره شریف عبدالله پاشانك كاتبی بو وظیفه‌یه آلندی وخلع پادشاهیده سلانیكده بوفات كیتمش ایكن مؤخراً پادشاهك خدمتندن آیرلدی .

ذات شاهانه اوپه‌رالرايچنده ، (تراوواتور) ، (آيدا) ، (ميس نكيت) ، (قارمه‌ن) (فاوست) ، (ماسقوت) و (نورما) اوپه‌رالرينك آهنك موسيقيسندن دها زياده محظوظ اولدقلرندن بونلرى ، اكثرى تكرار ايتديررلرمش .

سفرايه تياترو تماشا ايتديريله‌جكى كيجه اقشامدن يمكه دعوت اولنور . مابين موسيقه‌سى كوزل اوپه‌را پارچه‌لرى ترنم ايتديكى حالده نفيس طعاملرله اكرام ايديليرلردى .

سفره‌سنك ادوات وترتيباتى‌ده اوروپا خاندان حكمداريلرى سفره‌لرينه معادل ايدى .

تياترونك ختامنده سفرايه حنكارياورلرى وحنكارچاوشلرى ترفيق ايله سفارتخانه‌لرينه ايصال اولنور . حنكار چاوشـلرى بايرامده تياترو تماشاسـنده بولونان وكلا و بنـدكان حرملرينك‌ده خانه‌لرينه قدر رفاقت ايتديريلور ايدى .

تياترو موقعلرى زنكين برصورتده مفروش اولوب الكتريق ايله منورايدى . كندى لوجه‌سى داخلنده تنويرات طى ايدلديكندن سـلطان حميد كيمسـه طرفندن كورولمه‌دن تياترويى سير وتماشا ايدردى .

حيوانات مراقى

خاقان مرحوم ، اك زياده آرابه وبينك آتلرينى سـوديكندن اورته كوى اوزرنده تأسيس ايتديكى بر (حارا) ده ، انسـال مختلفه‌نك اجتماعندن متحصل كوزل حيوانلر يتشديررلر ايدى .

ذاتاً ولاياتده واستانبول جوارنده حارالرده كندى اثر همتيدر .

چفتلكلرنده طامزلق بوغالر ومختلف الجنس اينكلرك امثالى يوقدى . جسيم قوچلرده جمله‌ٔ مراقندن ايدى .

(سه‌تر) و(پوآنتر) آو كوپكلرى ، بونلرله آلمان جنسلرى وكبير صالون كوپكلرينك قيمتى ارباب دقت ومراق عندنده پك يوكسك ايدى .

موسمنده آوجيلرى واسطه‌سيله بوكوپكلر استانبول جوارنده آولاندريلور . هرنوع كثير شكار ، متأهل سلاطينه وسائر مناسب محللره اهدا واحسان اولنور ايدى .

(پاپاغان) لرى‌ده ذكر وتعداده شاياندر .

سلطان حمیدك کتبخانه‌سی

سلطان حمیدك ییلدیزده تأسیس ایتمش اولدیغی زنکین برکتبخانه‌نك محتوی اولدیغی آثاره، اجنبیلرده عطف نظر اهمیت ایدرلردی. آثار منتخبه‌دن متشکل بولونان بوکتابلر میاننده حسن خطلرینه، تهذیباتنه بهایدشمزیازمه مصاحف شریفه وآثار برکزیده موجود ایدی. کتابجیلرینی‌ده کزیدکان ارباب علم وعرفاندن انتخاب ایلمش ایدی. سرکتابی کانبوی زاده توفیق بك کبی فلسفه‌ده صاحب یدطولی وحسبی افندی کبی عربیاتده کملین علمادن سرکتابیلری، وعصمت نامنده علوم مختلفه‌یه وقوفی مصدق انام کتابجیلری شایان قیدوتذکاردر.

مومی‌الیه کتابی عصمت بك برخصیصهٔ فوق‌العادهٔ حافظه‌یه مالك ایدی‌که تاریخ علماسندن اولان بوذات، دولت علیه‌نك تشکلندن بری نصب اولونان صدراعظملرك، شیخ‌الاسلاملرك، صدورك کتخدالر ورئیس‌الکتابلر، والحاصل رجال سالفهٔ دولت علیه‌نك تاریخ نصب ووفاتلرینی وصور نشأتلریله مدفون اولدقلری محللری حفظ وازبرنده طوتمق کبی خارق‌العاده برحافظه‌یه مالك ایدی. کتابی بکلرك جمله‌سیٔ صاحب فضل ومزیت ذوات ایدی. کتبخانه‌یه مراجعت ایدلمکسزین جمله‌سنك معلوماتندن استفاده قابل ایدی.

ییلدیزده‌کی فابریقه‌لر

پادشاهك کندی دارالاشتغالندن ماعدا بخارله متحرك جسیم برمرانغوز خانه بولونوب بوراده اجنبی اوسته‌لردن باشقه، صنایعه تشویق مقصدیله صنایع مکتبندن وطوپخانه مرانغوز خانه‌سندن نشأت ایتمش پك چوق اوسته‌لر بولونور ایدی. سرایك پانجور، قاپو، چارچیوه‌لرینك انشا وتعمیراتی، ماصه، قونسول وقناپه کبی اشیاسی بوفابریقه‌ده اعمال ایدیلوردی. دونوق وپارلاق بوراده یاپیلان جیلا، آوروپا صنعتکارانك اعمالاتنه متفوق ایدی، دنیلسه بجادر. پادشاه فابریقه‌ده‌کی ارباب هنری رتبه، نشان وعطایا ایله تلطیف وتشویق ایتدیکندن ایچلرنده بیکباشی، قائممقام رتبه‌لرنده اوسته‌لر وار ایدی.

دمیر فابریقه‌سی‌ده معمولاتی ایلری کوتورمش بردارالهنر ایدی.

وازو، طباق، چای طاقمی وسائر طوپراق اوانی اعمالنه مخصوص فابریقه‌ده اکر

اومعدنی بولسه (سه‌ور) اعمالاتخانه‌سنك چيقارديغی اوانی‌یه بكزر ، اشيا وجوده كتيريلور ايدی . بواعمالاتخانه‌ده ، اوانی‌یه آلتون وكوموش درج ايدر ، راغب افندی اسمنده مسن برهنرور وار ايدی‌كه درجياتنه اعمالاتخانه‌نك اجنبی اوسته‌لری‌ده حيران اولوردی . بوذات اسكی كتاب قاپلرينی تقليد وكتابلری تذهيبده غايت مهارتكار براوسته اولديغندن نظر شاهانه‌ده معتبر ايدی .

ييلديزده سرايلرك مفروشاتی

جمله دوائر كبی وصفه اجرا اولمقله برابر خنكار دائره‌سيله مراسم دائره‌سنك مفروشات ومشتملاتی برطبع سليمك اثر ظرافتيدر .

دائرهٔ هميون ، صحی واستراحت نقطهٔ نظرندن آغير برصورتده مفروش ويرلر پك قيمتدار خالی وسجاده‌لر ايله مستور ايدی . بالطبع وازو ، آيينه وماصه ونه‌تاژه‌ر (برنوع راف) وسائر مشتملات ، مفروشاتك قيمت وظرافتيله متناسب ايدی .

مراسم دائره‌سنه كانجه ، بورايه : ايمپراطور ، قراللرك آرامكاهی اولمش وبيتوتت ايتديرلمش برسرای عالی اولديغندن زنكينلك وظرافتده هرسرايه ، هردائره‌يه فائقدر .

بودائره‌نك صالونلرينك هربری برملتك اصولنه توفيقاً مفروشدر . مثلا عرب اصولی ، انكليزكاری فرانسز وآلمان اصولنده مفروش اولان صالونلر مشتملاتی‌ده اوقومك اشيا ولوازمی ايله اكمال ايدلمشدر .

بودائره‌ده‌كی چينی وآلتون قاقمه (سه‌ور) وازولر آلتون وكموش راف ، ديوار ساعتلرينك وباخصوص خاليلرك وهربری مشهور بر رسامك اثری اولان كرانقيمت رسم لوحه‌لرينك امثالی نادر ، صنعتجه‌ده قيمتلری عالی ايدی .

مراسم تشريفاتيه مقدما (حميديه) جامعنه ناظر وكاركير بويوك مابين دائره‌سنده اجرا اولونوب ، دائرهٔ مذكوره (شاله) قصری ناميله شمديكی حجمنك نصفی درجه‌سنده ايكن آلمانيا ايمپراطوری ايچون برمثلی دها علاوةً توسيع ايدلمشدی . بوصورتله توسيع وتزيين قلنان قصر مذكور مراسم تشريفاتيه‌يه حصر اولوندی . سفرا قبولی وضيافتلر دخی بودائره‌ده اجرا اولنور ايدی .

خاقانك موزه‌سی

سلطان حمیدك موزه‌سنی ، مع التأسف محرر عاجز بالذات كوره‌مامش اولدیغمدن حقیله محتویاتنی تعریفه مقتدر دكلسه‌مده موجود (پرو) كوپه‌لر وصولری غایت نمیز آنتیقه پیرلانطه ، آنتیقه باشلق وسائر آنتیقه اشیانك قیمتی ایكی ملیونی متجاوز اولدیغی منقول ایدی .

سرای خزینه‌سنك زنكینلكی

سلطان حمیدك ، خزینه‌سنده ، اجنبیلره وكندی منسوبیتندن محظوظ اولدیغی كیمسه‌لره اهدا ایتمك اوزره مرصع ساعت وقوطو ، قادینلر ایچون باشلق ، كوپه وكمر وسائره كبی كرانبها اشیا ونفسنه مخصوص پك قیمتدار كوركلر و آنتیقه وبها یتمز شالار بولوندیغی كبی شهزاده افندیلر وسلاطین واقبال وكوزده‌لر ، خزینه‌دار اوسته‌لر وكاتب وزنجی قلفه‌لر وشهزادكان منسوبیتنك وحتی صره قلفه‌لری كبی نسوانك مالك اولدقلری مجوهراتك قیمتلری دهشتلی یكونلر تشكیل ایدردی . وسرایده آلتون وكموش منقال ولیكن ، وابریق ومرصع میناكاری ومتبوع قهوه فنجانی ظرفلری وینه آلتون وكموش (سه‌تیل) طاقملری ، وینه آلتون قهوه آلتی ، یمش ادواتی وسائر اوانی وكرانبها صفره طاقملرینك قیمتلری میلیونلر طوتاردی .

كرم و اكرام پادشاهی

معیتنه وكلایه و اصحاب هنر و معرفته احسانی و اجنبیلره هدایاسی مبذول وغالی ایدی. انسانلرك موقعنه كوره اون لیرادن بیك لیرایه قدر عطایاسی واقع اولوب كندی مارقه‌سیله موشح آلتون ساعتلری مبذولاً احسان واهدا بیوررلر ایدی .

اجانبه اهدا ایتدیكی آغیرقیمتلی هدیه‌لرله خطه‌لر قورتارمش ونتیجه‌علیهنده بولونانلری احسان وعطایاسیله جلب واماله ایلمش ایدی ،

رتبه ، نشان وپاره احسانيله عصيانلرى تسكين ايدر وانسانلرى مجلوب ايلردى .
احوال اضطرابى واصل سمعى اولان فقرا وضعفا وخستكانى آقچه‌ايله وطبيب اعزامى كبى جميله‌لرله سويندير‌ردى. مكتبلره ومدرسه‌لره جماعت غيرمسلمه معابدينه پاره‌لر كوندرمك معتادى ايدى . پك چوق جرائدمطبوعهٔ اجنبيه‌يى جيب همايوندن تخصيصات مستوره ايله الده طوتار ايدى .
هرجمعه ايوبده قربانلر ذبحيله لحوم وآيروجه تصدقات نقديه فقرايه توزيع اولونوردى. تخصيصاتى كفايت ايتمه‌ين خسته خانه‌لره وسائر مبانئ خيريه‌يه معاونت ايدر، اكثرى وكلانك جنازه‌لرينى جيب همايونلرندن تجهيز ايدرلردى .

سرايده افطار وديش كرالرى

هر رمضان عادتا برسور عظيم صورتنده نمايان اولوردى .
رمضانك برنجى كونى ، تبريك ماه صيامه معتازم اولان وكلا ومشيران نفيس يمكلرله اطعامدن صوكره صدراعظم وشيخ الاسلام وسرعسكرلره بيكر، وكلا ومشيرانه بشريوزليرا ديش كيراسى وبوبرنجى آقشامدن اعتباراً هراقشام (ييلديز) جوارنده‌كى قشله‌لرده سليميه ، كموش صويى، تقسيم وطاش قشله‌لردن وبحريه قشله‌سى وكميلردن وبالجمله عسكرى قره‌غوللرندن فوجا فوج كلن ضابطان وعساكر اطعام اولونوب معاشلرينك بر مثلى جيب همايوندن احسان اولونوردى .
رمضانك ايكنجى كوننىدن اعتباراً افطاره عازم اولان رجال آره‌سنده شخصلرى معلوم وعطيه دفترينه داخل بولونانلره يوزر ويوز اللیشر ليرا ويرلديكى كبى علماى كرامدن دخى موقعلرينه كوره ايكيشر يوز ليرادن اللى ليرايه قدر ديش كيراسى آلانلر وبندكان دائره‌لرنده، كناره بوجاغه صيقشمش ائمه وضعفايه مسافراولدقلرى دائره‌صاحبى وساطتيله سرفرين بلا استيذان عطيه ترتيبندن اوچر بشر يوز غروش توزيعنه مأذون ايدى .
مطبخلرده على العاده برچوق فقرا افطار ايدر كيدرلر ايدى .
ذاتاً، بشكطاش، اورته‌كوى محلاتى اكثرى خانه‌لرنده ايام عاديه‌ده دخى يمك پيشيرلمه‌يوب، طبله‌كارلرك آرتيردقلرى يمكلرك اشتراسيله كچنيرلر ايدى . برقيزارمش طاوق وبرصحان

بیشمش لحم اوچ غروش ، بورك وپلاو وخمیر طاتلیلری یوزپاره، ایکیشر غروش وسبزه‌لر ، آلتمش پاره‌یه صاتیلیور ایدی .

بواطعمه رمضانده دها زیاده‌لشیر ایدی . چونکه صیام حالیله متعدد چوربالر آلنه‌رق انسانده دیکر طعامه اشتها قالماز . بوصورتله طبله‌کارلر دها زیاده یمك آرتیررلردی . آرتمش یمکلر مطبخدن قبول اولونمادیغندن بالطبع طبله‌کارلره قالیر ، بوصورتله طبله‌کارلر صاحب ثروت اولورلردی .

شهر صیامده ییلدیز سرایی اسلامیتك مناهج قدسیه‌سنی شعشعهٔ مخصوصه‌سیله ارائه ایدر . ایکندی نمازندن صکره ، بندکان دائره‌لرنده رمضانه مخصوص اوله‌رق صاحب دائره‌نك کیسهٔ دیانتندن اقامه ایلدیکه خوش‌الحان حفاظك قرآن کریم تلاوتلری ، سامعهٔ اخوان دینده پك لاهوتی تأثیر حصوله کتیرردی .

وقتاکه افطار زمانی تقرب ایدر . آرابه‌لرله برچوق رجال ملکیه وعسکریه فوج ، فوج او جای روحانیت فزایه کلیرلر وافطار ایدرلردی . تراویح نمازینك اداسندن صوکره عودت دأب مخصوصه‌دن ایدی . یاتسو زمانی اولونجه (حمیدیه) جامعنك، سماره‌یوکسلن بلند ومؤثر سسلی مؤذننك ، (الله اکبر) ی ؛ قلوب انسانده ایمان ازلی‌یه دائر نه‌بیوك ونه طاتلی حسلر اویاندیرردی .

جوار وداخل سرایده ایقاد ایدیلن فانوسلر ، مکوکب کیجه‌لرك منظرهٔ نورانیه‌سنی آکدیرر ایدی .

هرکون ایکندی‌یی متعاقب سلطنت قاپوسی اوکنده موسیقه‌نك نوبت ترنماتی رمضانده تراویحدن صوکره اجرا اولونور ،

رمضانلرده او پر دارات سرایی کورمك اوزره بك اوغلندن یوزلرجه آرابه طولوسی کبار اجانب دخی بوراده اثبات وجود ایدرلردی .

ایشته شهر صیامك هرکیجه‌سی بوصورتله برطنطنه برسوردیانت سروراولارق کچردی .

بايرام آلايلرى وتبريكات

سلطان حميد صلاة عيدى بشكطاش جامعنده بعدالادا معايده ايچون بشكطاش سراينه كيدردى .

اوكون وكلا ومشيران وبالا رجالنه قدر مأمورين ملكيه و امراى عسكريه بويوك اونيفورمه‌لرينى لابس ، نشان ذيشانلرينى حامل اولارق پادشاهك پيش سلطنتنده تشكيل ايتدكلرى موكب عالينك جامع پيشكاهنده بشكطاش سراينك سلطنت قاپوسنه قدر ايكى طرفلى صف شجاعت باغلامش عسكرك آره‌سندن مرورى حقيقةً برآلتون آقينتيسى بر ريب وفر برمنظره تشكيل ايدرى .

پادشاه سرايه مواصلتنده ، براوطه‌يه چكيلوب براز استراحت ايدر بواثناده وضع اولونان تختك آرقه‌سنه قرنا وكاتب بكلروبعض بندكان بيوك اونيفورمه‌لريله وتختك [۱] صاغ طرفندن اعتبارا وكلا وشيخ الاسلام وبعده سرايه منسوب و فخرى ياوران و امراى عسكريه مواجههٔ پادشاهيده برصنف مربع تشكيل ايدرلرى .

پادشاه استراحت حجره‌سندن تخت عالى‌يه توجه ايدنجه صالونك يوقاروسنده موقع آلان موسيقه‌نك ، طنين احتشامى سلام هواسيله صالونك قبه‌سنده عكس ايدردى .

پادشاه، تخته قعود ايدنجه آلقيشجيلر طرفندن : (عليك‌عون) زمزمه‌سيله آلقيشلانير. متعاقباً نقيب‌الاشراف ، موقعندن برار ايلروليه‌رك مختصر وقلبى بردعادن صوكره معايده باشلار .

تختك يانده برمشير (ذيل پادشاهى) مقامنده صرمه ايشلمه‌لى اوزونجه برمنديل طوتار . تخته قدر ايكى يول كچه‌سى سرلمشدر . بونك برندن تلثيم ذيله تمنا ايدرك كيديلور . بعدالتقبيل ، ديكر كچه‌يه كچيلوب ينه تمنا ايله آرقه آرقه عودت اولونور . بواثناده موسيقه آغر ، آغر ترنم ايدردى .

---

[۱] مذكور تختك مصر واليسى ابراهيم پاشا طرفندن مصرده ياپديريلوب سلطان مراد ثانيه اهدا اولنديغى سلانيكى مصطفى افندى تاريخنده بازار قيمتدار طاشلرله ترصيع اولونمشدر .

معایده‌یه حاضرلانمش اولان رجال دولت بالا رتبه‌سندن باشلایه‌رق یوله دیزیلور واولی اولارى ایچون تسریفات مأمورلری طرفنده دعوت تذکره‌سی یازیلانلرك اسامیسی اوقونه‌رق قدم اعتباریله صالونه سوق اولونور ، روم ایلی بکلربکلری واولی ثانیلری دخی بو وجهله ترتیباً سوق ایدیلیر .

منسوبین ملکیه وعسکریه‌نك معایده‌سی ختامه ایرنجه ینه نقیب الاشراف موقعندن براز ایلری چیقه‌رق تکرار درونی مختصرجه بردعا ایله دعا اللرینی یوزینه سورر بودفعه طریق علمیه‌یه پیشوا اولمق اوزره شیخ الاسلام معایده‌یه شتاب ایدنجه علمایه احتراماً پادشاه قیام ایلر . علما دامن مقامنده دستمالی تقبیل ایتمزلر. پادشاه قائم اولدیغی حالده علمانك تبریکاتی خفیف برانحنا ایله قبول ایدر وعلما ایله پادشاه آره‌سنده برتقلید مصافحه اجرا اولونور. علمانك معایده‌سی‌ده ختام بولونجه بندکان وقرنا وکاتب بکلردن ماعداسی چکیلوب شهزادکان ودامادلر اجرای معایده ایلدکدن صوکره اجانب وموسیقه چکیلور ، آرتق اورالرده ارکك قالماز سلاطین وقادین افندیلر ومستفرشه‌لر وسائر حائز رخصت اولان منسوبین نسوان شاهانه تلثیم دست ودامن ایدرلر. تماشاکران وکلا وبندکان عائله‌لری بوشرفدن محرومدر. شروانك مکشوف برجهتنده دخی سفرا ، ومعتبران اجانب مادامل‌ریله تماشاده حاضر بولونورلردی موسیقه‌ده بوشروانك برطرفنده اخذ موقع ایدر .

معایده قرین ختام اولونجه ذات شاهانه براز استراحت ایدر، مختصر برموکبله بشکطاش سرایندن ییلدیزه عودت ایلردی ، تماشایه مأذون مسافر قادینلره بشکطاش سراینده بعدالمعایده سوکوش وموسم طوله‌لرندن ورچل ومتنوع پینیرلردن مرکب برقهوه آلتی اکرام اولونور . بعدالتناول جمله قافلهٔ نسوان ییلدیزه عزیمتله مراسم دائره‌سنده آرام ایدرلر ، آقشامه قریب مسافر قادینلر دردر، بشر پولاد تبسیلرده مکمل ومتنوع یمکلرله اطعام اولوندقدن صوکره مهماندار جواری رفاقتنده مراسم دائره‌سنك هرطرفی کزدیریلیر واقامتلرینه تخصیص قلنان اوطه‌لرده هرقادینه برصراحی لیموناته و برصراحی صوواوشودکاری وقت اورتونمك اوزره اوموز اورتولری بولونورمش وقت ضحی‌دن صوکره سلاطین ومسافر خانملر ذات شاهانه‌یه مخصوص ییلدیزده‌کی تیاترویه کوتوریلور. وپادشاهده لوجه‌سنده حاضر اولدقلری حالده اوپه‌را لعبیاتی تماشا وموسیقی استماع ایدیلیر . تیاترونك ختامندن صوکره مسافر قادینلره رخصت ارزانیله جمله‌سی آرابه‌لرله وهرآرابه‌یه ایکی خنکارچاووشی

توفيقيله اقامتكاهلرينه كوندريلور ايدى . وكوندوز شاله قصرنده يعنى مراسم دائره‌سنده ايكن طرف شاهانه‌دن مسافر خانملرك بعضلرينه مجدداً وبعضلرينه تبديلاً شفقت نشانلرى وقرمزى آطلس كيسه‌لرده عطايا ورود ايدوب كاتبه قالفه‌لر واسطه‌سيله مستحقينك اساميسى اوقونه‌رق كوموش تبسيلر ايچنده بولنان بوهدايايى خزينه‌دار اوسته‌لر يداً بيد اصحابنه توديع وتوزيع ايدرلردى .

بوخزينه‌دار اوسته‌لرك ياشلى وآغير باشلى قادينلر اولديغنى ، باشلرنده طاقه اورگى‌صاچ وألّلرنده علامت مخصوصه اوله‌رق آلتون صاپلى قيرباچ بولونديغنى ذكر ايتمش ايدك . كورن حرم آغالرينك افاده‌لرينه نظراً بونلر ، قيمتدار مجوهراته مستغرق بولنورلردى .

تياترو ، بايراملرده يالكز بركيجه قادينلره مخصوص اولوب ، ليالئ سائرهٔ عيدده تبريك ايچون كلنلرله ييلديز سرايى پك غلبه‌لك اولور .

عيد فطر و اضحى مراسمى برى برينك عينى اولوب يالكز عيداضحى‌ده قربان ذبحى مراسمى واردر . پادشاه صلاة عيدى ادادن صوكره بشكطاش‌سرايى بينك طاشنه ورودنده آرابه‌دن اينجه آرابه‌يى بركناره چكرلر . بينك طاشى اوكنه ، بوينوزلرى آلتون يالديزلره بورقلانمش ، توكلرى قنالنمش غايت جسيم اوچ درت قوچ كتيريليرر . بندكاندن برى‌خنكاره ايچنده الك خالص چليكدن مصنوع آلتون ايشله‌مه‌لى اوچ بچاغى محتوى برمحفظه تقديم ايدر ، خنكارده بومحفظه‌يى آچه‌رق موكبله برابر كاوب بينك طاشنى احاطه ايتمش اولان مشيراندن برينه ذبح وكالتيله برابر بالتوديع سرايه داخل اولوردى .

دها پادشاه كيدركن بوقوچلر برر ، برر ياتيريله‌رق مشيرمشاراليه طرفندن ذبح وحومى تصدق اولونور ذبح وظيفه‌سنى معيت سنيه اركان حربيه مشيرى مرحوم شاكرپاشاسنه‌لرجه ايفا ايتمش ايدى .

خاقانك قربان عطیه‌سی

هرقربان بایرامندن اوچ كون اول باشلایه‌رق قادین افندیلر ، بالتأهل سرایدن چیقمش وهنوز چیقمامش سلطانلره ، كوزده وشهزاده‌لره خزینه‌دار اوسته ، كاتب ونوبتجی قالفه‌لره سرایدن چراق ایدیلوب چیقارلمش بعض معتبر معتقه‌لره ، سلاملقده بالجمله معتبر ومتوسط درجه‌لرده‌كی بندكانه ، زنجی آغالره قربان احسان وتوزیع اولونوردی . بواحسان دفترنده اسمی مقید اولانلر آدملرینی كوندروب محل توزیعدن آلیرلردی‌كه بونلرك مجموعی بیكلرله قربانه بالغ اولوردی وبوقربانلرك اثمانی جیب همایون ملوكانه‌دن ویریلیردی .

سرایك لحوم صدقاتندن بیكلرجه فقرا وحتی بشكطاشلی بعض اهالی دخی متنعم اولوردی .

روزحضرده دخی قربان دفترنده مقیدنسوان ورجال جمله‌سی سرای اركاننه وخارجده‌كی سلطانلر ومعتقه‌لره قوزو توزیعاتی سلطان حمیدك جملهٔ اكرامندن ایدی .

روز حضرده سرای مطبخنده بیكلرجه قوزو دولدوریلوب ایچلی ، طیشلی سرای خلق سفره‌لرینه برردانه ویرلدیكی كبی اوكون سرای مطبخی جانبنه امكان تقرب بولان فقیر وغنی‌یه سفره‌لر قورولوب قوزو طوله‌سی وطاتلیسنه قدر یمك ویرلمك صورتیله اطعام ایدیلوردی .

روز حضرده استانبولده بولونان بالجمله افراد عسا كرشاهانه‌یه دخی قوزو طوله‌سی وحلوا توزیع اولونوردی‌كه بوقوزو توزیعاتنك مصارفی ، قربان مصرفنك اضعاف ومضاعفنه بالغ اولارق ، بوقوزیلرك‌ده اثمانی جیب همایوندن ویریلیردی .

قوزو وحلوا ایله اطعامدن یالكز سرای خلقی ، عسكر دكل بشكطاش اهالیسی وحتی سرایه كلمكدن قورقمایان بعض استانبول سكنه‌سی‌ده متنعم اولورلردی .

یوم عاشوراده دخی ییلدیز میداننه ، قازغانلر وضع اولنوب عاشورا طبخ وآقشامه قدر هركسه كتیردكاری قاپلرله توزیع اولونوردی . عسكره‌ده عاشورا پیشیریلوردی .

قربان بایرامی ، روز حضر ویوم عاشوراده سرای میدانی ، صباحدن آقشامه قدرخلق ایله طولاردی . وبوتجمعلر ، [متینغ] لر كبی بیهوده دكل ، طعام ایله نتیجه‌له‌نیردی .

مولود آلايى مراسمى

مولد آلايى مراسمى طبق بايرام آلايى كبى اجرا اولنور يالكز بالا رتبه‌سى درجه‌سنده اولانلره قدر ، مولدنبوى قرائت ايديله‌جك جامعه ينه بايرام تذكره‌لرى كبى صدراعظمك بر [م] امضالى تذكره‌سيله دعوت اولونوردى .

استانبول پايه‌لولرينه قدر علماده بو دعوتده بولنور پادشاه اوكله وقتى نمازينى جامعده بعدالادا مولدنبوى منقبه‌سى قرائت اولونور . منقبه‌نك استلزام ايتديكى محلده ، جامعه‌كى وجامع حواليسنده‌كى حاضرونه وسلاملق رسمنه مأمور طقوز ، اون طابورعساكر افرادينه ينه ييلديز جوارنده شكر آلمق اوزره اجتماع ايتمش بيكلرجه قادين واركك اهاليه ايكيشر كلاه شكر توزيع قيلنور . بونلرى أندرون يعنى طوپ قاپو سرايى بندكانى توزيع ايدردى .

لكن بو توزيعات موزعلر ايچون تهلكه‌لى ايدى . زيرا ، موزعك اپكلى فوطه ايچنده طاغيتديغى شكرلرى يغما جرأت قبيحه ونابجاسنى كوسترن خلقك آياغى آلتنده قالارق ازلمه‌سى محقق ايدى . بوجهتله موزعلرى بش پوليس وعسكر احاطه ومحافظه ايلديكى حالده تكرار شكر آلوب كوتورمك اوزره عودت ايدن موزعلرك فسسز ، اوستى باشى پاره‌لانمش اوكنده‌كى فوطه‌نك يالكز برطوطلم پارچه‌سى قالمش اولارق عودت ايديلردى كورياوردى . شوحالك تأسفى دعوت ايتمه‌سى قابل اولمامقله برابر انسانك كولمه‌مكده اللندن كلمزدى .

★ ★

سال جديد عطايامى

محرمك برنجى كونى دخى وكلا ورجال دولت واجانب وجماعت غير مسلمه رؤساسى بايراملرده اولديغى كبى تبريك ايچون سراى همايونه كليرلر ، پادشاه وكلايى حضورينه قبول ايله تبريكدن طولايى بيان محظوظيت ايلر وبالآخره اوسنه‌يه مخصوص يكى ضرب ايدلمش آلتون وكوموش مسكوكاتدن وكلايه يوز اللیشر ليرالق عطايا ويريليرايدى . طاباقلره وضع ايله كتيرلمش اولان بومسكوكات جديده‌نك فقط قليل المقدار اولارق ، سرقرين بك واسطه‌سيله سائر زواره‌ده توزيعى اصولدن ايدى .

محرمك اونجی کونی‌ده عاشورا طبخ وتوزیعی عادت اولوب ، اوکوندن برکون اول ییلدیز پیشکاهنده‌کی میدانجغه کبیر قازانلر چیقاریلور . اوراده موقت اوجاقلر قوریلوب عاشورا طبخ وهرمراجعت ایدن کسانه توزیع اولونور وبونده مولد شکری توزیعی اثناسنده اولدیغی کبی قاپلرینی مکرراً طولدرتانلرك هجوملری واقع اولوردی .

اوکون یوم تبریك اولمدیغندن وکلا ورجال وسائر زوار سرایه کلمزلر ایسه‌ده یوم مذکورده دخی بوعاشورا آلمغه کلنلرك غلبه‌لکندن ، اقشامه‌قدر سرایه کیروب چیقمق کسب عسرت ایدردی . پیشیریلن عاشورانك نوع مکملندن ، نسوان وذکور سرای خلقی دخی طبیعی مستفید اولورلردی .

سوره آلایلری ولادت وجلوس شنلکاری

سوره آلایلری ، ولادت وجلوس شنلکاری ، حق‌الانصاف دوشونیلورایسه اودورده اهالی‌ایچون برر وسائل‌تفرج ونشاط ایدی . سوره آلایلری ، دونانمش‌دوه‌لرك تماشاسندن عبارت‌برسیران ایدیسه‌ده اوکون هرطرفدن، قادین‌وارككك بیکلرجه خلق ، ییلدیز یوللرینه دوکولور وسوره اسکداره کچرلدیکی حالده آقشامه قدر ییلدیز یوللرنده وجاده‌لرده ازدحام برطرف اولمازدی .

ولادت ، جلوس ایام وکیجه‌لری‌ده برر سور سرور ایدی دیمه‌مك قابل دکلدر .

تبریك ایچون سرایه عزیمت ایام عیده مماثل اولوب فقط اوکون اهالی ایام مذکوره‌نك صباحندن سوقاقلره، واپورلره دولارق بوغاز ایچی ، قاضی کری ، حیدرپاشا وتابوستانجی‌یه قدر جوار تفرج محللرینه دوکولورلر . برقاچ کون اولندن احضارانده بولونمش اولان یالی وکوشکلرك فنار دونانمالرینی تماشا ، کیجه‌لری کوندوز حالنه کتیره‌ن اولیالی منوره‌ده قایقلر صندالار دونانمش ، استمبوط وفوق‌العاده ایشلندیریلن [شرکت خیریه] واوزمان [ادارۀ مخصوصه] دنیلن شمدیکی سیرسفائن واپورلریله تاصباح اهالی ، اجرای تنزه ، یالیلرده ، کوشکلرده ، ودکز اوزرنده بازار قایقلرنده آلامانالرده [برنوع بیوك بالق قایغی] ترنمساز اولان موسیقه واینجه‌سازلری دیکلیه‌رك اکتساب نشاط درون ایدرلردی .

ییلدیز پیشکاهنه قورلمش‌اولان جسیم طاقلر اوزرنده رنکا رنك فانوس وفنارلرك نشر

ایتدكلری ضیای تابدار آره‌سنده سماده‌كی نجومه نظیره كبی آتیلان فشنكلرك یشیل ، قرمزی، صاری ، مور والیلاقی مهتابلرك كوزقماشدیران انواروتقداری اومیانده عسكری موسیقه‌لرینك ترنمات آهنكداری ، اودورك اك كوزل تماشا وتنزهلرندن ایدی .

دور حمیدینك ایلك سنه‌لرنده مهتاب كیجه‌لرنده دكزه چیقاریلان مكمل سازطاقملری اطرافنده طوپلانان باطه لیماننده ن ، قاكلیجه كورفزینه قدر بیكلرجه قایق وصندالاردن دكز اوزرنده مرور وعبور قابل اوله‌مازدی .

هرجمعه وپازار وحتی چهارشنبه كونلری كوكصو ، كاغدخانه ، بویوكدره ، بكقوز، چاملیجه ، فنار باغچه وهله روزحضرده حیدر پاشاده آتدن وآرابه‌دن وقایقدن برطرفدن اوبرطرفه كچلمزدی .

كورنلرك وتخطر ایدنلرك معلومیدركه رمضان جمعه‌لرنده دیوان یولی شهزاده باشنده دخی آرابه جولانلری یاپیلیردی . فقط صوكره‌لری بونلر منع ایدلدی .

واقعا ، صددن چیقلدی . فقطشنلك مراسمی یازیلیركن ، شمدی منسی اولان اعتیاد مسرت دخی تخطر اولندی .

خرقهٔ سعادت زیارتی مراسمی

وکلا ورجال وامرای عسکریه رمضانك اون‌بشنجی کونی طوپ قاپو سراینه دعوت اولونور .

مدعوین ینه فورمه‌لرینی لابس ، فقط نشان وقلیجلرینی تعلیق ایتمه‌یه‌رك سرایده اثبات وجود ایدرلر . [نشان وقلیجلرك منع تعلیقی اسبابی آتیاً اکلاشیله‌جق] پادشاه اکثری استمبوطیله بشکطاش سراینده‌ن ، طوپ قاپوسراینه کلیر واوراده ریختیمدن برفیطونه راکباً خرقهٔ سعادت دائره‌سنه کیرردی .

مدعوین سرایك باغچه‌سنده زیارته منتظر اولور . سلطان حمید براز استراحتدن صوکره ؛ مدعوینی ، زیارت ایچون خرقهٔ سعادت دائره‌سنك داخلنه کیرمکه مأذون قیلاردی .

وکلا ، بعدالزیاره جانب شاهانه‌ده صف آلیر ، ذات شاهانه برایکی آیاق باصامقله چیقیلور کرسی کبی برمحلك اوزرنده آیاقده طورور ، بوکرسینك اوکنده بر رافی اولوب بو راف یوقاریدن آشاغی صیرمه ایشله‌مه‌لی بر اورتو ایله اورتولمشدر .

بو رافك اوزرنده اولجه چیچك صویله اندرون آغالری طرفندن تعطیر ایدلمش ، وجناب پیغمبره حرمتی مشعر تورکجه برقطعه یازلمش تولبند چوره‌لری حاضرلانیردی . پادشاه خرقهٔ شریفه موضوع اولان چکمجه‌یی آچار ، خرقهٔ سعادت بوغچه‌سنك براوجنی تقبیل ایچون کیدن زائره او تولبندلردن برینی خرقهٔ شریفه‌یه مس ایله یدبید ویرر . زوارك نشانی وقیلیجی متعلق اولسه بوغچه‌نك حین تقبیلنده رافه ویا کرسی‌یه اورتلمش پوشیده‌یه طاقیله‌رق سورولکه‌نمه‌سی قریب الاحتمالدر . بومراسمده بالایه قدر رجال واستانبول پایه‌لیلرینه قدر علما ، وفریقانه قدر امرا بولونور . چونکه دائره طاردر .

زیارتك آردی آلننجه پادشاه حرمه کیروب اوراده‌کی أمکدار نسوانی عطایا والتفاتیله تسریر ایدر . بوسرایده ، سلطان سلیم ثالثدن قالمش یوزاوزبش یاشنده اسکیلر وارایدی . بونلردن [شب آهنك] قادین ١٢٩٧ ده وفات ایتمشدر . بومراسمدن صوکره پادشاهده عودت ایدر . بعضاً افطاری دخی بوراده ایدرك کیجه ییلدیزه دونردی .

پادشاه اندرون ذکور خدامنه‌ده هرزیارتده عطیه‌لر توزیع ایدردی .

طوپ قاپو سرايى

خرقهٔ سعادت دائره‌سنك تاريخى طوپ قاپو سرايى فاتح سلطان محمد انشا ايله ديكر پادشاهلر طرفندن توسيع وبعض مبانى علاوه قلنمشدر .

خرقهٔ سعادت دائره‌سى صرف فاتح حضرتلرينك انشا بويوردقلرى محلدر . وخطهٔ حجازيه‌يى فتح ايله‌دكدن صوكره حجازده بولديغى وشريف مكه طرفندن اوزمان كنديسنه تسليم اولونان بعض اماناتك حفظنه تخصيص ايتمشدر .

لواء شريف وذات حضرت رسالتپناهينك و بعض اصحاب كزين حضراتنك يكرميدن متجاوز قليجلرى ومغفرلرى خرقهٔ سعادت وبو مثللو بعض امانات مقدسه بودائره‌ده محفوظدر .

خاقان مغفورك افكار ديندارانه‌سى

سلطان حميد ، شريعت غراى محمديه‌يه غايت رعايتكار ايدى . بش‌وقت نمازينى فوت اوقات ايتمكسزين ادا ايدردى . مدت سلطنتنده بويوك خسته‌لغنه دوچار اولديغى وقت يالكز برجمعه نمازينى ترکه مجبور قالمشدر .

رمضان آيلرنده ، مختل الصحه اولديغى حالده دخى نقض صيام ايله‌ديكنى كمسه كورمه‌مشدر . ذاتاً تصدقاتى وكرم وا كرامى ، اموالنك ذكاتى ايدى . (الناس على دين ملوكهم) قولى اوزره ييلديز سراينده‌كى معيت سنيه‌ده بولونانلرك اكثرى اداى صلاة ايدر و آره‌لرنده نقض صيامه جسارت ايدن كمسه بولونمازدى .

سلطان حميد . هرحركاتى شريعت اسلاميه‌يه توفيق ايله مألوف بولونديغندن اختيارنده تردد ايتديكى خصوصاتى صورت خصوصيه‌ده ، علم وفضلنه اعتقاد ايتديكى ذواتدن استفتا ايدر ، بركشى‌يه‌ده ربط قلب ايده‌مه‌يوب برقاچ كشيدن سؤال حال ايدردى ، فقاهتى مشهور عالم اولان ، مجلس تدقيقات شرعيه رئيسى اوفلى محمود افندى حلال مشكلاتى ايدى .

« هر محاسننك ، شریعت محمدیه‌یه موافق اولدیغنی ودین اسلامك محاسندن عبارت » اولدیغنی سویلرمش . هر نمازده تجدید وضوء معتاد همایونلری ایمش . مسکراتدن طبعاً متنفر اولدقلری کبی استعمال ایدنلری‌ده پك سومزلر ایدی .

جهت عسکریه‌یه خدمتی

بالقان حربیله ، حرب عمومیده ضایع اولان وخدا حفظ ایتسون حالا برحیات بولنان گزیده ارکان حربلریمز ومقتدر ضابطلریمز خاقان مغفور زماننده یتشمش قیمتدار وجودلردن اولدیغنی انکار ایتمك شمسك ضیای تابانینه اسناد ظلمت ایتمك دیمکدر .

ملیونلرجه (ماوزه‌ر) یوزلرجه سریع ومکرر آتشلی طوپلری دخی مشارالیهك تدارك ایتدیکنی دشمنلریده تصدیقه قائل وتقدیره مائلدر ظن ایدرم .

بودجه توزین اولنه‌مامسندن عموماً سنه‌ده آلتی ، یدی معاش ویریله بیلیر ایدی . لکن ضابطان عسکریه تعیینلر وبایدللری منتظماً ویریلیر عسکر عائله‌لری قید ضرورتدن وارسته یشارلردی . وحتی بعضیلرینه فضله‌کلان تعییناتی صاتدیررلرنقده تحویل ایتدیررلر ایدی‌که : قسماً ضابطانك خرجلغی مأمن ایدی .

بودجه‌یی توزین ایتمك ایستر ایدی . فقط قارشولق اولوب استقراض ایله توزیندن بشقه چاره یوقدی . استقراض ایسه منفور افکاری ، عادتا برهیکل خوفنا کی ایدی . بیلمم بوفکرینه مصیبمی ویاغیر مصیب‌می دینلیر .

واقعا ، زماننده بعض سؤ استعمالات جای انکار دکلدر . بونکده اندفاعنه پادشاه یك باشنه مقتدر اوله‌مزدی واوله‌مدی . کلن ، کیدنه رحمت اوقوتمق شرطیله مستخدمینك دخل عظیمی واردر . مشارالیه اصلاح واحلاص ارزوسی کوستر ، مثلا : کوچك ضابطانك معاش وتعییناتلری دون اولمسندن معیشتده ضرورت چکدکارینی خبر الملغله چارهٔ رفاهلری نه‌یه متوقف ایسه بالتذکر بیلدیرلسون . بیورلدی ؛ قومیسیونلر تشکل وبونلره ایکی مثلی معاش ویرلسی ترفیه حاللرینی تأمین ایدر دینلدی . والبته قارشولقده کوسترلدی . ایکی مثلی معاش المق دکل ساده نان عزیز تعییناتی دخی ویرمز اولدیلر . بوحال دخی مسموع عالی اوله‌رق تأسفی متضمن اراده‌لر (ورق مهروفالی کیم اوقور کیم دیکلر .) زمزمه‌سیله قارشولندی .

هرمشكلات ایچون سرایده قومیسیونلر تشكیلی عادت روزمره‌سی ایدی . محرر عاجز بوفكرینه معبدر دیه‌مم (ایولك اولور ایسه حقدن فنالق اولورایسه قوندن) بیلینیر دیه برضرب مثلمز واردر . اكثرا مصدق اولور ایدی . ضابطه ایشلرنده‌ده بومسلك كندیسنه سوز كتیردی .

همده غائله‌لردن راحت ایده‌مز ایدی . مع مافیه زماننده رسومات ، تلغراف وپوسته ، دفترخانه نافعه وبرقاچ ولایت چیقارلدقدن صكره‌اوتوزه قریب ولایت مستخدمینی معاشلرینی پشین الیر وصرفیاتلرینی دخی كوررلر ایدی . بونلرك حاصلاتی توحید ایله سیان برمعامله البته دها بجا وكندیسنجه‌ده بوفكرك وارد بولندیغنه شبهه ایدلمز ایسه‌ده اسكی حیراتیده بوز ار ایسه‌ك دوستی‌ده دشمن ایدرز ! مطالعه‌سی مانع اجراآت اولور ایدی ظن ایدرم . بعض اموره‌ده فقدان جسارت موجب وخامت بولندیغنی انكار ایدیله‌مز .

طبابته خدمتی

بوده حق الانصاف شایان شكر ومحمدت برصورت تشكیل ایدر . بوكون یتشمش حذاق اطبامز ، مهارتكار اوپراتورلریمز ، هانكی زمانك محصول محاسن علمیه‌سیدر ؟

ارباب اختصاصك جمله‌سی شایان تبجیل استادكل اولوب اعدادی اسامی صورتیله تعداد اولنه‌میه‌جق درجه‌ده ماشاءالله ، ماشاءالله كثیردر .

نمونه اوله‌رق : بسیم عمر ، اصف درویش وضیا نوری وجمیل پاشالر ونورالدین بكلر كبی بی مثل معلمین صنعتلرنده اوروپایه معادل قدرتلر كوسترمشلردر .

اسملرینی صایه‌مدیغمز ذوات مشهوره ادرا كمزك صحیحاً فوقنده‌در . حسناتی براقوبده مشارالیهك قائل سیئاتی اولمق برچوق مقتدر وعالی ذواتك وجودینی كتم ایتمك كبی منافیٔ انصاف برطریقه انسلاك دیمك اولور .

سلطان عبدالعزیز زماننده اوروپاده تحصیل كوروب زماننك احاطه‌كار معرفتی اولوب رحمت حقه قارشمش كتاب مجمله زمانمز منفردین فضیلنه برذیل مطول عالی دیمك دخی تعریف ماهیتلرینه كافی دكلدر .

خیرات وحسناتی

بوده یالکز کوز اوکنده اولنلر تصدیق ایله دیکرلرنده التزام سکوت اولنیور . داخل ممالك ضایعه‌دکل بحرسفیدسواحلی طولاشیلیرایسه دشمن النه کچمش قشله وحکومت قوناقلری وقشله کبی اعدادی مکتبلری ، ارباب حمیتك چشمانندن ریزان دموع تأثری منع ایتمك قابل اولمدیغنی بودفعه نفسمده مشاهده ایله ذکره مجبور اولیورم . واقعامع التأسف بونلر مصال حالنی الدی .

سیأت تحری اولندیغی حالده انسانلرده بوحصلتدن ولایخطی بولنه‌میه‌جغی برامر اشکاردر . ارباب نصفت سیأت ایله محاسنی سجیدۀ میزان ایدر هانکیسی غالب ایسه حلم اوجهته لایق اولور .

ستروطی حسنات ایله تمداد سیئه‌دن جلدلر تشکیلی دخی قابلدر . لاکن حقانیت کوزه‌دلمش صاییلیرمی ؟ بن ، تابع حسیات اوله‌رق یازی یازییورم اثر ژاژ کسترم نه اصمارلامه‌در ، نه‌ده الطاف مشهوده سائقه‌سیدر . اعتراض وارد اولسه‌ده حقیقت ظاهره چوروده‌لمز !

معارفه خدمتی

جان آله‌جق دقتله تعقب اولنه‌جق بربحث مهمدر . چونکه بوده مشارالیهی من طرف الله ویازحمدار اوله‌رق سومیانلر ایچون باعث انواع قیل وقال اولمشدر . بوبحثده اولاً اسناد اولنان سیأتدن باشلایه‌لمده حسناتی دخی تذکار ایله اختتام بحثده حریت قلمیه‌مزی کمسه منع ایده‌مز .

(جلدلرله کتب دینیه مضردر دینله‌رك طوپلاتدیریلوب یاقش ! مشاهیر ارباب فضلك تاریخی و ادبی کتابلری میدان استفاده‌دن قالدیرلمش ، زمانی صبقی سانسورله کچدیکندن (قاریوله غیجیرتیلری) کبی اسلامیت و ادبه مغایر رسائل نشر ایتدیرلمز ایمش ! الخ ، الخ

سلطان عبدالحمید خان عمی عبدالعزیز خان کبی عربیاتدن مجید دکل ، عربجه برعباره اوقومغه مقتدر دکل ایدی . اولسه‌ده پادشاهك تدقیق کتب ورسائل وظیفه‌سی دکلدر بوکبی

كتب دينيه على الاكثر عربجه يازيلير وجهت شرعيه‌دن بالتدقيق طبعنه رخصت ويريليرالبته
تدقيقات اجرا ايدنلر مقتدر تدقيق علمادن بولنورلر. كتابك خطادن سالم اوله‌رق مطبعه‌يه
كلنجه اوراده‌مى نره‌ده ايسه برخطا صيقشديريلير .

چونكه: كتب عربيه‌نك ممالك عثمانيه‌ده سورومى آز ايدى صاحب اثر ماملكى رهن
ايله بيوك برجمده ايكى اوچ بيك كتاب باصدرمش وبونلره وضع ايديلان فيأت ايله اشترايه
پك اشتها كوستريله‌جكى طبيعى بولنمش اولديغندن صيقشديريلان شوخطانى اسماعه برواسطه
بولنوب لدى‌الاخبار قيامتلر قوپار تدقيقه مأمور اولنلر ازاره اوغرار و : — هان پاره‌سى
معارفدن ويريله‌رك كتابلر آلنسون وميدان فروخته قونمش اولنلر طوپلادلسون !

اراده‌سى صادر اولديغى مؤلفك كيفى كليرده. ايكى يوز ليرا مصرف ايدلمش وايكى يوز ليراده
استفاده پايى قونيله‌رق سنه‌لرجه صاتلمسنه امكان واومقدارك اشتراسنه انسان بولنمامقله‌شويله
طوپدن — واقعا برقاچ دفعه دائرهٔ معارفه كل كيت اولورايسه‌ده ـ صاتلق وايكى يوز ليرا
حق تأليف تأمين ايدلمك صورتلرى ايشيديليرايدى .

مشاهير ارباب قلم ، غرور بضاعه وصرف هممله وجوده كتيرديكى براثر نه‌قزانه‌جق
اوذات اثرينه بها تصور ايده‌ميور

ابهام وجناس ايجادينه قدرت بوكتابلريده غائله‌سز صاتاردى . ارتق اوچنجى نوعنه
مساعده وسربستى جائزميدر ، دكلمى‌در. انى ارباب ادب محاكمه ايتسون ! كلهلم حسناته : طبع
عسكرى ، فنى نشر ايدلمش ومكتبلرده اوقوتديرلمش كتابلرده اوزمانك محصول محاسنى
أولديغنى انكار ايدنجه ؛ هرصنفده ملتى جاس جاولاق جاهل كورمكلكمز لازم كليرايدى .
زلف يار طوقونلميه‌رق بونجه قاموس اعلام ولغات تاريخيه وجغرافيه وديكرقاموسلرولغتلر
معلومات متنوعه‌دن باحث قرق انبارلر ، طغارجقلر ، مجموعهٔ ابوالضيالر ، السنهٔ اجنبيه‌ده
يازلمش ينه لغتلر وقواعد كتابلرى، مدحتلرك ، ابوالضيالرك، شمس‌الدين ساميلرك وسائر
مشاهير محررينك وسائر كتابلريده هانكى زمانه معطوف اوله‌بيلير .

قرق انبار مهران ابوالضيا ، اقدام محمود بك مطبعه‌لرينك وسائره‌لرينك معارفه
وطبعيات مهمه‌يه خدمتلرى هانكى وقتده واقع اولمشدر ؟

بوكون برخانه‌ده صحت عائله‌يى ومعاشرت بيتيه‌يى ابتدائى اولسون بيلميان يوق كيبدر

بوکبی اثرلر ایادیٔ استفاده‌یه هانکی زمانده الچدی تداوللری هانکی آنه مصادفدر ؟ بونکده جوابنی ینه ارباب انصافه ترك ایدرز .

بوانوار ساطعهٔ مهر منیرده بالچقله صیوانیرسه ظلمت دیجور جهالت محاط محیطمز اولمق ایجاب ایدر .

شو تعداد اولنان شیلرده‌ده اعتراض اولنور ایسه ارتق انك جوابنی ویرمکه کیمسه مقتدر دکلدر .

شوراسی غریبدرکه دورحیات مشارالیهه عائد بر وقعه حسنه یاد وتذکار اولنورده او وقعه‌نك خادمی ذکر خیره مظهر اولور . انجق اوذات کیمك برکشته‌سیدر . اوذاتی اوخدمته انتخابندن طولانی مشارالیهده برحصهٔ پسند دخی دریغ اولنمشدر .

برقاچ کشی یوزندن اصحاب مزیانه رغبتی‌وقدردانلغی منسی حکمنه قونلق ایسته‌نیلور . مثلا : صفوت ، خیرالدین ، عارفی قدری پاشالرکبی بهره‌دار علم وعرفان ذواتی موقع صدره جودت عاکف وعابدین و کریدی سری و ازمیرلی مصطفی ، منیف و غازی احمد مختار سعدالله ، ممتاز افندی زاده رضا پاشالر عالی پاشا زاده علی فواد بك وسر کتابی توفیق بك وحسنی افندی و سائره کبی محق فضلادن و صاحب ذوات بر تسکاتندن اولمسنه نظراً غیر مقدر ایدی دنیله‌مز . دائره کتابتنده مکاتب عالیه‌دن برنجی وایکنجی چیقمش ذوات مقتدره‌یی استخدام ایدر ایدی .

شمائل شاهانه وصورت تلبس

اورته بویلی ، وجودینك قسم اعلاسی قسم اسفلندن اوزون ، صدری عریض ، اوموزلر قالقیق ، بوینی اوموزلره براز کوملمش ، باشی بویوجك ووجهه‌سی کنیش ، شقاقلری ویاناقلری آز باتقجه ؛ انفی خاندانه مخصوص شکل منقاریده ، کوزلری غایت پارلاق وباقدقلرینك سرائر قلبیه‌سنی اوقور صورتده مدقق ، وجودی شحم زائددن عاری ، فقط قوی‌البنیه ، صدالری ، قالین وکور ، افاداتی منقح وسا کنانه ایدی تبسمی کثیر ایسه‌ده سلطان حمیدك قهقهه ایله کولدکاری ایشیدلمه‌مشدر . قامتی براز منحنی ، رفتاری ، طبعی کبی

پروقار وآهسته اولوب نزاكت طبعی ايله برابر هرحالنده واطوارنده بر مهابت نمايان اولور ايدی .

غايت حساس ، سريع الانتقال ، حافظه‌سی متين ودقتی چوق ايدی. هيئت عموميه‌سيله كنديسنده برفوق‌العاده‌لك مشهود ايدی .

طرز تلبسی‌ده موقع وسنی اجاباتنه كوره شاهانه وظريف اولوب، قيش وياز اوكی ايكی صيره دوكمه‌لی اينجه وياقالين يموشاق قماشلردن ياپلش اوزون بالطولر كيير وفسی، جمجمه‌سنی اورته‌جك درجه‌ده بويوك انتخاب ايتمك معتادی ايدی .

بو البسه‌لری، بك‌اوغلنده مغازه‌سی بولونان بر آلمان ترزی طرفندن احضار اولونوردی. تلبسده مراقی حسبيله چوق البسه اصمارلار وچوق البسه‌يه مالك ايدی .

هله چماشير خصوصنده مشكل پسند اولديغندن ، جلب ايتديكی قاتالوغلردن ، صحی صورتده معمول بولونان اشيانك بالطبع الك قيمتدار ونفيسنی انتخاب ايدر، انكليز معمولاتنه هپسندن زياده رغبت ايلردی. چوراب ومنديللری پك سوردی. اكثری كوردیدن يلكلر كتيرديرر ، بونلردن بعض بنده‌كانه‌ده اهدا واحسان ايتمك ذوقی ايدی .

ياز قيش آياقلرينه موسمه كوره ياپيلمش قونجلی واوزون اوكچه‌لی كوسه‌له‌سی قالين قالوشلی بوطلر ياپديرر ، بونلری بر قاچ دفعه كيدكدن صوكره ينه شوكا ، بوكا ويرردی .

دوربينلر جزؤدانلر ، نوط دفترلری وقلملره ، الك اعلا انكليز چاقی ومقاصلرينه‌ده پك زياده مراقی وار ايدی .

حاصلی اشيا خصوصنده نفائس پرست وفقط كندی نفسی ايچون هرشيئك ساده‌لرينی ترجيحاً قوللانير ، هرشيده انتظامی سور وكوزه‌تير ايدی ،

ياپديغنی ياپه‌جغنی وآلديغنی آله‌جغنی درحال نوط ايدر هرنوع سپارشلرينی دخی اهميتنه كوره توسيط ايتديكی آدمه نوط ايتديرر. بشريتده مقتضی خصوصاتك هيچ برنده لاقيد قالمازدی .

اجاب نزدنده موقعی

ذكاسی ودلفريبانه معامله‌سيله اجانبك حرمتنی قازانمش اولديغندن ذاتنه ونفسنه اضافه ايله ايشی كورديرر . احوالنده كورولن فوق‌العاده‌لكه حيران اولانلر مقاصدينی تسهيل ايله افتخار ايدرلردی .

حکومتلر نزدنده باب عالیجه اصغا ایتدیریله‌مه‌ین پك چوق ایشلرده، تشبثات خصوصیه‌سنك کارکیر تأثیر اولدیغی کورلمشدر. کندیسی‌ده اونلرك ایشلرنده اعتنامسلکنی اعتیاد ایله‌مش اولدیغندن ایشلرینی قیصه یولدن کوردیرمك ایسته‌ینلر طوغریدن طوغری‌یه سلطان حمیده مراجعت ایدرلردی. [١]

انکلتره و آلمانیا سفیرلرینك مراجعت خصوصیه‌لرنده بونلره زیاده‌جه نوازش کوسترمه‌سی اوزرینه، نزدنده بولنوب بوحالی کورن محرم امورندن بری اثر تعجب اظهار ایله‌دیکندن:

— برینك عظیم دونانماسی، دیکرینك جسیم اردوسی وار بزمده طاتلی دیلمز اولماسونمی! دیدیکی منقولدر.

اوروپاده‌کی بعض اختراعاتك برر نمونه‌سی، حکمداران اجنبیه طرفندن صورت خصوصیه‌ده خاقان مغفوره اهدا ایدیلیرایدی که بونلردن بعضیلری مؤخراً موزهٔ عسکری‌یه انتقال ایتمشدر.

[١] بو یوزدن دولتك بوتون مهام اموری غیرمسئول اولان پادشاهه انتقال ایتمش و اوزمان باب عالینك هیچ براهمیتی قالمامشدی.

ختام

لاحقه

اسباب تجسس وتحذر

بو بحث طويل الذيل دخى خارجدن كورديكمز ، ايشتديكمز وبيلديكمز صورتده اولميوب ، مشهودات ومعلومات ذاتيه‌يه استناد ايلديكندن ، ضال ومضل اكلاشلمق اوزره سزاى تفصيلدر . بناءً عليه پك مهم ، مزعج وبعضاً خنده آور صفحه‌لره آيريلان مبحث مذكور مراق ايله تعقيب اولنه‌جق شيلردندر .

سلطان عبدالحميدى تنزيه ايچون سويليورم: هرحكمدار محافظهٔ حيات وسلطنتى قيدندن وارسته دكلدر . المانيا ايمپراطورى (ويلهلم) ك استانبولى ايكنجى زيارتندن برهفته اول ايمپراطور حقنده افكار واحوال محليه‌يى طبقات متنوعه‌دن تدقيق وتحقيق ايتمك اوزره متنوع كسوه‌لره برونمش سكز نفر آلمانيالى كلمش ايدى . بونلر پوليس مأمورلرى اولميوب ، ايمپراطورك خصوصى مخبرلرى ايمش . (بز خفيه ديرز) حتى ايچلرندن برينك ثروتدار برمجوهرجى اولديغنى تشخيص ايدنلر سويله‌دى .

يعنى هربرده وهرحكمدار نزدنده بو اصول جارى اولوب اكر اويله اولماسه هر مملكتدن ومفسدتك زير خفاده قاله‌جغى آشكاردر . فقط افراط نابجا اولوب بونك سببلرى ومسببلرى‌ده اولسه ينه طبيعى معذور كوريلمه‌مك ايجاب ايدر .

بز مطالعاتمزى بوقدر ختم ايدوب مسموع ومشهوديمز اولان بعض وقايعى ايراد ايده‌لم .

تجسس مراقى نه‌زمان ابتدا ايتمش

مدحت پاشا حين صدارتنده پادشاهه برتبدل وكلا ليسته‌سى تقديم ايتمش ، بوتبدل افكار پادشاهى‌يه توافق ايتمديكندن خاقان مخلوع بونى سكوتله كچشدرمك ايسته‌مش . بوندن مغبر اولان صدراعظم خواجه شاكر افندى واسطه‌سيله بعض طلبهٔ علومى تحريك ايله پادشاهك اول زمان مقيم اولديغى طوله باغچه سرايى ميانده نمايشلر اجرا ايتديرمش

بالطبع وهمناك اولان پادشاه صدر مشارالیهی آقشامی سراینه دعوتله پاشا دائره‌سنده مترقب قبول حضور ایکن سرای قاپوسندن علی ملاألناس چیقارلدیغی تقدیرده فتنه ظهوری ملاحظه‌سنه بناءً پاشانك اوطوردیغی دکزه ناظر بر پنجره‌نك پارماقلقلری اولجه سوکوله‌رك مشارالیهه مدحت پاشا بو پنجره‌دن چیقارلمش وصورت مخصوصه‌ده احضار اولونوب ساحلده بکله‌ین عزالدین واپوروندن کلن بر فلکه‌یه ارکاباً واپوره نقل ایدلمش وبوصورت غریبه ایله ممالك اجنبیه‌یه طرد واجلا قلنمش ایدی. فقط بویله بغتةً پاشانك اجلا اولنمسی افکار ملتده نه‌تأثیر وتأثیر حصوله کتیردیکنی مراق ایدن پادشاه، وسائط خصوصیه ایله اراشدرمغه باشلادیغندن ایشته تجسسی، اولزمان پیشه ایدنمش اولدیغی منقولدر. افکار عمومیه‌ده پاشا ایچون اویله بك مهم برتلق کوریله‌میوب بعض منسوبینك پس پرده‌دن مترقب فرصت مکاید اولدقلری آکلاشلمقله انلرده پای تختدن اوزاقلاشدیرلمش، اورته‌لقده امنیت حصولنه مبنی پاشای مشارالیهك طقوز آی صکره پای تخته ورودینه مساعده ایدلمش ایدی.

ایکنجی قسم پادشاهك اسباب توهم وتجسسی

علی سعاوی وقعه‌سی ـ سلطان حمیده ایلك سوء قصد ـ پادشاهی اولدورمك ایسته‌ین بررو‌م

علی سعاوی وقعه‌سی

بوصورتله نتیجه‌لنان بومسئله‌دن صکره پادشاهده ینه براطمئنان حاصل اولمش ایکن برکون چراغاندن طوغری توفنك وطبانجه طراقه‌لری ، مسامع مجاوریی تدهیش ایتمکله اول وقت ییلدیز سراینه نقل ایتمش اولان پادشاهك ، کوش دهشتنده طنین انداز اولان بوطراقه‌لرك تحقیق اصلنه اعزام اولنان آدملر ، شخصیتی پك چوق دیدی قودیلره سببیت ویرمش اولان مشهور علی سعاوی افندینك ، روم ایلی مهاجرلرندن برطاقم اشخاصی قاندیروب سلطان مراد خان خامسی تکرار جلوس قصدیله دکز طرفندن چراغان سراینه کیرمش اولدیغنی وبونك اوزرینه مجیدی‌یه قره‌غولنده‌کی عساکر شاهانه وبشکطاش حسن پاشا قره‌غولنده‌کی ضبطیه افرادی یتیشه‌رك سلاح ایله مقابله ایلرندن ، سعاوی افندی ایله رفقاسنك بعضیلری مقتول وباقیسی الده ایدیله‌رك وقعه ختام پذیر اولدیغنی پادشاهه اعلام وتبشیر ایدرلرسه‌ده (۱۹۲۵ ه) دها برقاچ سنه اول عموجه‌سی سلطان عبدالعزیز خانك خلع وشهادتی وقعه‌سندن متیقظ وعبرتبین اولان پادشاهی بوواقعه بتون، بتون وهمدار ایدر.

کندیلری ایچون ییلدیز وجوارندن تباعدی برزمانلر احتیاطه موافق کوره‌میه‌رك ، حتی پك چوق جمعه نمازینی ذیل حدیقهٔ ییلدیزده (مجیدیه) جامعنده ادا بیوررلرایدی .

سلطان حمیده ایلك سوء قصد

دها، هنوزسرای همایونه انتساب ایتمامش‌ایدم. (۱۲۹۶ ه) تاریخنك ۱۲ ربیع‌الاولنده مولود نبوی آلاینك تماشاسی ایچون ، مذکور (مجیدیه) جامعی جوارینه عازم اولدم . پادشاه اول زمانلر ، جامعه ، اسب سوار اوله‌رق عزیمت بیوررلردی .

اوکون اخذ ایتدیکم برموقعدن پادشاهك ، ییلدیز حدیقه‌سنك مجیدیه قاپوسندن برموکب مدبدبله کلدیکنی کوردم . بن بوموکبك ایلرولدیکنی تماشایه طالمشدم پادشاه بنك

طاشنه واصل اولور اولمز اوراده برهرج ومرج ظهوره کلدی . پادشـاه جامعه کیردی . موکب افرادی خنکار یاوری قیافتنده باشـندن فسی دوشمش پریشـان قیافت برشخصی دردست ایتمشلردی . بوهرج ومرج تماشاکران آره‌سنده نمایان اولمقله بنم ایچون پای ثباته امکان قالمامش ایدی . بوصورتله کندیمی برسمت سلامته آتدم، بیت احزان فقیره قاچدم .

پادشاهی اولدورملك ایسته‌ین برروم

صکره‌دن اوکرندم‌که، (١٢٩٤ هـ) تاریخنده پایتخت محافظه ایچون معیشتلری کندیلرینه عائد اولمق اوزره استانبول اهالیسندن (موکب) وبالاخره (ملکیه) نامنی آلمش اولان آلایلر تشکیل ایدلمش ، آز زمان صوکره بوآلایلر لغو ایدلمشدی .

پادشاه برخاطره اولمق وقیافتلری باقی قالمق اوزره بوآلایلر افرادندن یاقیشقلی اوچ شخصی یاوران شهریاریلری سلکنه قیدوقبول ایلمشلردی . بونلردن بری (سیف‌الدین) نامنی طاشیور ایدی‌که بوشخص دنی اولجه روم اولوب مشهور لغوفت (لغوفت) فامیلیاسنه منسوب ایکن، بویوك برادرینه کینه‌دار اوله‌رق آوروپایه عزیمت ایتمش واورادن نام‌آخرله قارداشـنه ، مصنع برچکمجه وبوچکمجه‌نك اناختارینی باپوسته مظروفاً ارسال ایدوب ، تحفهٔ مهلکه لدی‌الورود بیچاره آدم، مفتاحی حین تطبیقنده براشتعال وقوعه کلکله ، باشنك اقسام کلیه‌سندن مجروح وایکی کوزندن محروم اوله‌رق یالکز حیات بی سود ونابیناسی آرته قالمش وبرادرینی ، بوشکل مؤسفه تقلیب ایدن اوشخص ردی ، استانبوله عودتله ، ایشلك کندیسندن صدورندن شبهه‌دار اولان عائله‌سنك، طعن وتلعیننددن وارسته قالمق زعمیله‌اسلامی قبول ومذکور (موکب) ویا (ملکیه) آلایلرینه دخول‌ایتمش‌ایدی . مرقوم مذکورالاسامی وهبی‌وکنعان پاشالرله سلك یاورانه التحاقندن صوکره، برشیئه اغبرارندن طولایی‌اوله‌جق،که پادشاه حقنده دخی برسؤ قصده نیتله ، آلای محلنه مواد مشتعله ایله عزیمت وآنی‌استعماله مبادرت ایلدیکی اثناده دردست قلندیغی آکلاشلدی .

مجهول برشاپقه‌لینك یلدیزه هجومی - یلدیز سراینه کیره‌بیلمك ایچون سرایده‌کی طاغستان آلاینك داغیدلمه‌سی

پادشاه ، تعریض وتعرضدن صاقنه‌رق باغچه‌سنك قپوسنه برقاچ یوز خطوه‌ده‌کی جامعی ، مصون تعرض ظن ایدر ایکن اورایه‌ده وسائل مهلکه‌نك ورودی ، مشارالیهی پك بیزار وحادثا مبتلای عموم واکدار ایلر . بونك اوزرینه بالطبع وبالاحتیاج تقید وتجسس آرتار ، تقید احترازه برقات دها صورت ویریلور . مرقوم لدی‌الاستنطاق نه صورتله ایسه جزای مایلیقندن باشنی قورتاروب یالکز ممالك اجنبیه‌یه چیقارلمق صورتیله مظهر مرحمت وعنایت اولور . [۱]

بو وقعه‌یی شویله تحف برشی دها تعقیب ایدر : خاقان مخلوعك (یعنی سلطان مراد خامس مرحوم) قرناسندن (سید) بك بشکطاشده مقیم اولدیغی (سرنجه بك) بوقوشنده‌کی خانه قومشولرندن دار شورای عسکری باش کاتبی (سعید افندی) وینه مأموریندن مختار بك وسائره ایله بالاتفاق ، خاقان مخلوع ایله کویا مخابرهٔ اجلاسه ابتدار ایله‌یوب یازدقلری مکتوبلر ، چراغان سراینه جاری صو یوللرنده مشمع بر دوش اوله‌رق خط دستلریله دردست اولنور . مومی‌الیهم‌ده ولایاتك برر محلنه نفی و تبعید قلنور ایسه‌ده بو درجه‌یه قدر خرده‌لی تشبثلر پادشاهی بوتون ، بوتون توهیم ایدر .

واقعا عالم ، وقایع کونا کونه صحنه‌در . دنیاده انسانلر ، هر درلو مشاق ومحن اقتحام ایدر ، افراط اوهامه محل‌یوقدر دنیلور . انزواکاه واقامتکاهمزه دخی خارجدن وداخلدن بر ، ایکی تعرض و تجاوز ، بزلری درلو تقید احترازلره مجبور ایده‌جکنی کمسه انکار ایله‌یه‌مز . کندیسنی ، عسکریله ، محافظلری ایله مصون تعرض ظن ایدن پادشاه بویله بلالره اوغرار ایسه توهم وتوحشدن رها بولامازدی ، ظن ایده‌رم .

قارئین استعجال بیورمه‌سونلر بو وقعه‌لر ، نقل ایده‌جکمز وقایع آتیه‌یه نظراً پك ساده شیلردر .

---

[۱] مرقوم ، مؤخراً عفو ایدیله‌رك ینه استانبوله عودت ایتمش وتکرار ا... ایکن ، بوغاز ایچنده راکب بولندیغی قوطره ایله غرق اولمشدر .

مجهول برشاپقه‌لینك یلدیزه هجومی

برکون دخی ، یلدیز سراینك (قولنوق) قاپوسی اوکنده [۲] دولاشمقده اولان برشاپقه‌لی شخص [۳] بغتةً تشهیر سلاح ایله ممانعت ایدن قاپوجیلردن بعضیلرینی جرح وقتل ایدرك بوصورتله قاپودن ساحهٔ سرایه کیرمکه موفق اوله‌رق ، حرم قاپوسنه طوغری هجوم ایتدیکی اثناده یاوراندن برذات ، مرقومك اوکنه چیقارق ، بالمجادله ، صائلی هلاك وکندیسی‌ده زخمناك اولمق صورتیله وقعه‌یه نتیجه ویریلیرسه‌ده ، پادشاه ، بونك سببی ومسببنی تخمیندن عاجز قاله‌رق بوصولتکیر مجنونك اتلافنه تکدر وبووقعه‌دن صوکره‌ده برقات دها حرکاتنده تحفظ و تحذر ایدر اولدی چونکه ، قولنوق قاپوسندن کیرلدکدن صوکره ، حرم قاپوسنی بولمق ، یلدیز موقعنی برقاچ دفعه زیارت ایدنلرجه دخی صوروب اوکرنمدکجه پك آسان دکلدر .

بویله برشخص اجنبینك ، بعض قاپوجیلری اتلاف ایله حرم قاپوسنه هجومی ، آنجق اوزون اوزادی‌یه تدقیق ایله ترتیب اولونمش برپلان نتیجه‌سی اولدیغنه شبهه براقایورسه‌ده حریفك اتلافی حسبیله مسئله‌ده‌کی اسرار آکلاشیلامامشدر . یالکز ، اوزرنده ظهور ایدن اوراق وآثار ایله برایتالیان اولدیغی تظاهر ایتمشدر .

کرچه حریفك حرکتی دلیجه برشی اولوب مرقوم قتل ایدلدیکی محلده یاقه‌یی قورتاروب باب حرم همایونه واصل اولسه ایدی بیله ینه اوراده‌کی تفنکجی بکجیلر طرفندن مطلق تلف ایدیله‌جکی آشکار ایدی .

یلدیز سراینه کیره‌بیلمك ایچون

نه فائده‌که مرقومك بوجرأتی دخی پادشاهی یکی قوشقولره دوشوردی . سرای قاپولرنده تفنکجی ونوبتجی عساکر تکثیر اولوندی ویلدیز سراینه کیرمك ایسته‌ین هرشخص مشکلاته وازعاجات واستجواباته معروض براقلمه باشلاندی . بر زائر هرکیمك یانه کیده‌جکسه ... قاپوسی خارجنده تأسیس قلنان قولوبه‌ده بکلتدیریله‌رك زیارت ایده‌جکی یردن

---

[۲] ... کروب ، چیقدیغی معلوم قاپو .

[۳] ... تنزه ایتدیکندن بومشی کیمسه‌نك نظر دقتنی جلب ایتمه‌مشدر .

صوریلور . فقط سرای منسوبینی باشلرندن قورقدقلری جهتله قولای ، قولای هرکسی قبول ایده‌مز اولمشلر ایدی . چونکه ، زائر قبول ایدلدیکی تقدیرده ، ساعت زیارت وعودتیله زائرك وکیتدیکی دائره‌نك اسمی درحال قاپوجیلر کاتبی طرفندن دفتره کچیریلور . واودفتر یاتسودن صوکره سلطان حمیده تقدیم اولونوردی .

طاغستان محافظه سواری عسکرینك لغوندن صوکره ارناوود تفنکجیلری تکثیر قلندیغی وآرناوود وعرب طابورلری تشکیل ایدلدیکی کبی خنکارچاووشلری دخی اوزمره‌دن انتخاب وایچرو آلندی .

سرایده‌کی داغستان آلاینك داغیدلمه‌سی

طاغستان آلایی ینه تومدن ناشی برکونده طاغیدیلوب همان افرادی مملکتلرینه اعاده ایدلدی و قوماندانلری محمد پاشا تحت استجوابه آلندی . بونلرده ، خاع پادشاهی‌یه مترقب فرصت اولدقلری اخباریله طاغیدلمردی . بومسئله‌ده صدراسبق سعید پاشایه برآز ؛ مشیر فؤاد پاشایه‌ده خیلیجه کدر ایرشدی . فؤاد پاشا استنطاقلرله بیزار ایدلدکدن صوکره البته بری الذمه بولوندقلری آکلاشیله‌رق ینه سربست براقیلمشلرایدی .

طاغستان آلایی افرادی پك ماهر ، پك شجیع اشهب سواران اولوب ، سرعت برقیه ایله آتلری قوشارکن اکر اوزرنده آیاغه قالقه‌رق اوکه وآرقه‌یه دونمك اوزوه سلاح بوشالدیر . آتنك قارننه صارقه‌رق تحفظ ایدر ، آتك رفتار سریعی اثناسنده یره اینر ینه اسینه بینر ودها سائر معرفتلر یاپار . تماشا کرانی اعجاب وحیران ایدرلر ایدی .

بونلرك جمله‌سی‌ده برچیرپیده سچمه ، لوند قامتلی وملی قیافتلی‌ایدیلر . ابتدای امرده بونلر نزد پادشاهیده پك مقبول ومعتبر ایکن کندوسنك خلعنه متشبث اولدقلری اخباری دخی انواع وسوسه‌لره منضم اولونجه تحفظ قیدی‌ده آرتارق الغا ایدلدیلر .

مصاحب زنجی ندیم وقعه‌سی – (اورسینی) سیستمنده بومبا مسئله‌سی

مصاحب زنجی ندیم وقعه‌سی

ینه بر کون ، کاغد خانه تنزهندن عودت ایدن زنجی مصاحبلردن (ندیم) نامنده تورکجه‌سی آز برسودانی، آرقداشلرندن دیکر بر مصاحبی کندی دائره‌لرنده بالتهور رووولور ایله قتل و اتلاف ایدر، بو کار ناهموارندن ندامت ایدن مصاحب (ندیم) رووه‌لوری، باقی قالان فشنکلریله درجیب ایدوب نیاز عفوو امان مقصدیله حضور همایونه شتاب ایدر. نزد شاهانه‌یه واریر وارمز پادشاهك آیاقلرینه قاپانمق وضعیتنی آلنجه بو آرالق مرقومك آلنده بر رووولوەر اولدیغنی کوریلور. بالطبع پادشاه زیاده‌سیله قورقار، اواثناده نه حرکت ومعامله جریان ایتدیکی، اوطه‌ده پادشاه ایله (ندیم) دن ماعدا کیمسه اولمادیغندن مجهولدر . پادشاه برتقریب اوطه‌دن چیقوب مرقومی دردست ایتدیرر . عبدالحمید تمنادن ماعدا هیچ بروضع خشوعدن خوشلانماز وکیمسه‌یی یاقیننه صوقماز ایکن بویله بروضعیت قارشوسنده قالدیغی وقت نه‌درجه مضطرب ووهمناك اولدیغی تخمین ایتمك آساندر . هرنه ایسه زنجی قالدیریلور . وقتوا امینی خانه‌سندن درحال جلب اولونور. سپاهی‌ده جرمنی اقرار ایتمه‌سنه مبنی اعدامنه فتوی آلنوب ایرتسی صباح علی السحر بشکطاش قره‌غولی جوارنده صلباً افنادن صوکره همان ایپدن آلنوب دفن اولونور . فقط ایش بونکله بتمه‌یوب دها برچوق کشی‌ده بوخصوصدن طولانی تحت استنطاقه آلنیر. طبانجه ایله بر آدمی قتل ایتدیکی حالده (ندیم) ك حضوره کیتمه‌سنه نصل مساعده اولوندی ؟ طبانجه سسی ایشیدلمدیمی ، اصلی آراشدیرلمادیمی ؟

استنطاقلر اجرا اولوندی، دارالسعاده اغاسی شرف الدین اغا وباش، ایکنجی مصاحبلر وسره مصاحبلردن وحادثهٔ قتلك وقوعه کلدیکی دائره خدمه‌لری کاملاً نفی اولوندی .

(اورسینی) سیستمنده بومبا مسئله‌سی [۱]

مزنج وقایعی براقه‌لم‌ده شاهدی اولدیغم خنده آور بروقعه‌یی حکایه ایده‌لم !

بر آقشام یاتسو زمانی ایدی؛ ساحلخانهٔ عاجزی‌یه بربش چفته سرای قایغی یاناشدی فقیر برتلاش اصلی قایق رئیسندن صوردم :

[۱] طوبخانه مشیر اسبق ذکی پاشا

— پاشالر ، بكلر قوله‌لی مكتبنده سزی بكليور وايسته‌يورلر ديدی .

« هنگام فتنه ايردی بلالر مبارکی »

يوره‌كم آغزيمه كلدی . عالی پاشا صدارتنده قوله‌ليده برچوق كسان تحت استنطاقه آلنمش اولديغنی واورادن نفی اولوندقلرينی خواجه‌م مشهور طوپخانه مفتيسی دخی تحت استنطاقه آلنه‌رق بالآخره‌ ليمنی‌يه نفی ايدلديكنی سويلردی .

اووقعه خاطريمه كلدی ، اوجای بی يمننتدن اوركمش ايدم .

نه اولسه چاره‌سز گيديله‌جك ! احضاريمزه سوق اولنان مذكور بش چفته‌يه راكبا يارم ساعت صوكره يعنی كيجه آلاتورقه ساعت ايكی راده‌لرنده ، قوله‌لی مكتب اعداديسی پيشگاهنه مواصلت اولدی . ريحتيم كنارنده وولطه ايدن برضابط قايق ياناشير ياناشماز شتاب ايله قايقدن اخراجمه معاونت ايتدی .

واقعا معامله‌ استقبال حرمتكارانه ايدی . لكن بن تسكين انديشه وخلجان ايده‌ميوردم . پرتلاش وارتعاش ، مكتبده كيملر اولديغنی ضابطه صوردم . مكاتب عسكريه ناظری ذكی پاشا ايله [٢] مابين همايون اركان مأمورينندن برذات ومكتبك رسم خواجه‌سی سيد بكك ورودينه انتظار اوزره اولدقلرينی سويله‌دی .

بوقاريشيق منتظريندن ، ينه برنتيجه تخمين ايده‌مدم . (الله خيرلر احسان بيورسون) نياز تسليمانه‌سيله ، رهروجای منتظرين اولارق ، برايكی دقيقه صكره ذوات مذكوره‌نك حضورينه داخل اولدم ، بعد مراسم السلام :

مكتب طلبه‌سی ميانده ، (اورسينی) سيستمنده بربومبا احضار اولنديغی مسموع شاهانه اولارق ، بونك تحری واثباته ايدلمسی ايچون كوندرلدكلری ، بنم‌ده ، طلبه‌نك ضبط افادتی ضمننده كتيرلديكم آكلاشلدی . شو حالده ميرالای بكك مخبر صفتنده بولنديغی منفهم اوليوردی .

واقف حقيقت حال اولنجه برار فرح نفس آلدم ، اما ، تالی درجه تحصيلده بولنان طلبه‌نك اوچنجی (ناپوليون) ه آتيلان بومبانك عاملی (اورسينی) يی بيلمه‌لرينه احتمال ويره‌مديكم جهتله ، تاريخی برشهرته بزنمش شواخبار مصنع ناهموار دن طولانی كيجه وقتی طلبه‌نك بيهوده ازعاج اولونه‌جغنی وخشيته دوچار ايديله‌جكنی تأمل ايله طوغريسی متأسف اولدم .

شو تأمل آره‌سنده اظهار زهرخنده ایلشم . اسبابنی صوردیلر ، فکریمی صاقلامادم ، سویله‌دم .

— نه‌که لازم آبکم ! سن مواظب وظیفه اول . دیدیلر . اوت ! وضعیت اویله ایدی .

— بیورك ایشه باشلایه‌لم . دیدم .

(هرحالده وهرمکانده کتم شخصیتی)

اخطاریله ، مخبره اخبار حال ایدن (کوزه‌ل تعلیم ابدلمش) برچوجغك جلب واستجوابندن باشلادق . بویله برشی یاپلدیغنی رفقاسندن برندن ایشتدیکنی سویله‌دی . راوی اولی جلب ایتدك .

[اورسینی] و [بومبا] کله‌لرندن استعجاب ایله بویله برشی بیلمدیکنی وسویله‌مدیکنی ویالکز بریووارلاق اعمالندن بحث ایتدیکنی بالبیان اوده بر دیکر رفیقنه عطف اخبار ایلدی .

حاصل کلام بوصورتله متسلسلاً اون ، اون بش طلبه ایله مشرف اولدق . جمله‌سی‌ده (اورسینی) و (بومبا) کله‌لرندن برشی آکلامیور ومتعجب اولیورلردی .

الك صکره کتیردیلان برچوجغه ، مساعدهٔ سؤال آله‌رق بن صوردم :

— یووارلاق برشی یاپیلمش ، اونصل شی ر وکیم یاپدی ، دیدم .

— ها ! اوت ! (حسنی چنکل کوینك) علاجی [۱] آنی کندیسی أونده یاپمش مکتبه کتیردی ، نره‌یه صاقلادی بیلمه‌م . او بواقشام مأذوندر مکتبده یوقدر . فقط مکتبك حمام کلخانه صاقلادی ظن ایدرم . دیمه‌سی اوزرینه :

— امان ! کیدك باقلك دییه‌رك ، مومی الیهی برضابط وداعتیله کلخانه‌کوندردك . بن :

— بومبا ! کلخن ! بر تضاد عجیب ، دیه میرلدانیوردم . برآز صکره یووارلاق نهادهٔ میدان تدقیق اولدی . بو ، ایسلنمش سیاه بر یووارلاق اولوب حجمندن زیاده آغیردی ، میرآلای :

— آمان افندم یاموقسز ، محفظه‌سز بومبا الده طوتلمز ، الله اسیرکه‌سون بر قضایه

---

[۱] مکاتب عسکریه‌ده طلبه نومرو یرینه اسامی واقاتکاه ایله یاد اولنور . چوجغك اسمی حسنی اولدیغی بك خاطره‌مده دکلدر ، مکتب اصطلاحنده مستجوبك افاده‌سی صورتنی تقلید ایتدم .

دوچار اولمیه‌لم ، دییور واخبارینک صحته اقترانندن طولایی اظهار بشاشت ایلکدن ده خالی قالمیوردی .

فقط مخبر دخی ، ایلك نور مستلزم السرورینی نشره باشلامشدی . یووارلاق احتیاطاً یاموقله برقوطی‌یه وضع اولندی بونی مستصحباً بزم قوله‌لی‌ریختیمندن قایغه حین رکوبمزده ، آرتق شمس ، زرین شعله‌لری ایله قارشو ساحله‌کی مساکنك جاملرینی تابدار ایتمش وشومنظره بکا ، بوصباح الخیرالخلاصك شهر آیینی کبی کلیور ایدی .

اویقوسزلقدن یومولمش اولان کوزلرم بونابنده تماشالرله غداسنی آلدی آچلدی . قوای جسمانیه‌مده‌ده براتباه کلدی . یووارلاغك عاملی‌جوجغی‌تلاشسزجه بولدیروب بشکطاش حسن پاشا قره‌غولنه کوندرملرینی ضابطانه تنبیه ایله بزعازم سمت مقصود اولدق .

برآز صکره قایغی ، بشکطاش اسکله‌سی یوقاروسنده تنها اولان متروك کار کیرساحلخانه ریختمنه یاناشدیردق .

رفقا ، براز اویقو کسدیرمك اوزره خانه‌لرینه کیده‌جکلرینی و بنم ، میرآلایه ، (متاع مدوری) بشکطاش قره‌غولنه براقه‌رق کیفیتی خاکپای شاهانه‌یه عرض ایتمکلکمی تنبیه ایله‌دیلر .

تنبیه واقعه توفیقاً ودیعه‌لری قره‌غولده ترك وبن سرایه کیتدم ، حرم قپوسی هنوز آچیلیوردی . برمصاحب ایستدم . حکایه خوان [۲] تشریف همایون مدیری حاجی محمود افندی کلدی . قوله‌لیدن کلدیکمزی سویله‌دم .

— اوت بیلیوردم اوته‌کیلر نره‌ده برشی بولندمی ؟ دیدی (ایشی بیلدیکنه نظراً ، مخبرك عریضهٔ اخباریه‌سنك واسطهٔ تقدیمی اولدیغنی تخمین ایتدم .)

— اوت ایسلنمش برجسم مدور بولندی ممه‌لری یوق بومبایه .... دیردیمز سوزی آغزیمه طیقایه‌رق (بکزه‌میور) کلمه‌سنی تلفظه میدان براقمادی .

— دور بن کلیوردم . دیه‌رك ، برشتاب عجولانه ایله کیروسی کری‌یه کیتدی . آز مدت صکره کلدی . و :

— افندیمز سلام وموفقیاتکزدن طولایی بیان ممنونیت بیوریبورلر ، شمدی کیمیا کر

---

[۲] بوذاتك کیجه‌لری ذات شاهانه‌نك یاتدیغی اوطه یاننده (پاراوان) ارقه‌سنده رومان اوقودیغنك ذکری کچمش ایدی . موعی‌الیه بوصورتله کیجه‌لرینی‌سرایده وکوندوزلرینی ، خانه‌سنده کچیرر ایدی .

حضرت شهریاری بونقوفوسکی پاشایی جلب ایله برابر کوتوره‌جکسك وخمپره‌یی کمال احتیاطله آچدیروب محتویاتی راپورینی آلمکز! اوته‌کیلرله برابر کلیکز. بن:

— عرض کیفیت‌ده تلاش ایتدیکز. اوته‌کیلر اوراده قالمدی برابر کلدك، صباحه قدر اویقوسزلقدن برای استراحت خانه‌لرینه کیتدیلر، مخبرلرله (متاع مدوری) بمله بشکطاش قره‌غولنه سوق ایتدیلر. بر آزدن آنلرده کله‌جکلر او وقت ایشه باشلارز. فقط افادات مضبوطه‌دن جسم مذ کورك بومبا اولمدیغی .... بوراده ینه درحال سوزمی کسه‌رك (آکلاشیلیور) کلمه‌سنك تلفظنه امکان براقمادی ودیدی‌که:

— سنك نه‌وظیفه‌ك! سن کیمیا کری کتیروب برابر قره‌غوله کوتور، اوراده بکله، آنلرك بورایه ورودنده اورایه کوندریرم. ایشه باشلارسکز. هایدی باقالم! تنبیهیله بزی صوصدیردی.

بن کیمیا کری جلب ایتمه‌لرینی قره‌غوله بیلدیردم. کندمده عازم اولدم.

یوارلاق عاملی طلبه‌یی‌ده کوندرمشلر ایدی. چوجق، اون آلتی‌یاشنده قدر ضعیف البنیه برکنج ایدی. جسم مدورك کندی طرفندن اعمال‌ایدیلوب، ایدلمدیککنی‌ومحتویاتی صوردم:

ایکنجی قسم : پادشاهلك اسباب توهم وتجسسی

(اورسینی) اصولی بومبا نه ایمش ؟ ـ پادشاه اخباراته نه دن اهمیت ویردی ؟ ـ سعیدپاشا وسلطان حمید

(اورسینی) اصولی بومبا نه ایمش ؟

ـــ اوت یاپدم ضعفیتم وار . تورپولنمش چلیك طلاشنی ایکی به بولنمش برهندستان جویزی درونه مرطوباً قویوب برقاچ کون آنی فرونه ترك ایتدکدن صکره چیقاروب برکاسه ده صویه قویه رق ینه چند کون صکره بوصودن صباح ، آقشام برفنجان ایچیلورسه قوت ویرر . دیدیلر بنده یاپدم حمام کلخانه سنه براقدم ، ایشته بویوارلاق اودر ، دیدی .

ایش آکلاشلدی ، میرالای بك فنا صومورتدی ، اوآرالق تحقیقاته ناظر اولان ذات ایله کیمیاکر دخی ورود ایتمشلردی ذکی پاشا کلیه جکمش .

جسم مدورك حقیقتی مومی الیهمه ده آکلاتدی . (کشادی ایادیٔ نزاکت واحترازه وابسته اولان) بوخمبره بر چکیج ضربه سیله آچیلدی ، تیمور ریزه لر اورته یه صاچلدی . میرآلایدن ماعدا بالطبع بوحال جمله یی مجبور خنده ایلدی . کیفیت اولدیغی کبی تحقیقاته ناظر اولان ذات طرفندن شوکتمآبه ده عرض اولندقده : بلارنجیده میرآلای بکله ، طلبه نك ترخیصی امری چیقدی .

مخبرده بلکه مفتلدر دیه لم !... جمله دن اول کیفیتی مکتب ناظرینه اخبار ایله تحقیق وتحری اولنوب میدانه چیقارلسه ، اوصورتله ایش آکلاشلسه ایدی . برخلیفه ، خلجانه دوچار ایدلمامش و آلدادلمامش ، بزلر مکتب طلبه سی ده اویقوسزلقله ازعاج واخافه اولنمامش وبومبا حقنده ، طلبه ده ده برفکر اویاندیرلمامش اوله جقدی . انصاف ایله محاکمه ایدلسون ! وسوسه لره ، تجسسلره ، کیملر ونه لر سببیت ویرییور !

بوتزویر وقباحتندن طولایی مستحق جزا اولان میرالای بك حقنده برشی یاپلدیمی ؟ سوالی ، مستوجب ایرادادر ..

پادشاه اخباراته نه‌دن اهمیت ویردی ؟

سلطان عبدالحمیدخان ، اصلی ظهوره چیقمیان مسئله‌لری ، برکونده مخبر، حقیقته اقتران ایدن اخباراته موفق اولور مطالعه‌سیله بعضیلرینی عفو ایله قارشولردی . بو فکربجامیدر، دکلمیدر ؟ بیله‌مم .

شو مسئلهٔ مستلزم‌الضحکات ، پك استلزام مضار ایتمدیکندن مقرون عفو اولسون دیه‌لم ! اویله مسئله‌لر ، اویله ضنیعه‌لر ظهوره کتیردیکه : بیوك مقام صاحبلرندن صدوری حسبیله انسانی اعجاب و اغضاب ایتمامك قابل دکلدی . مشارالیه او کیبلری‌ده خوش کورردی ،

فتنه نامٔمدر آنی سبلر اویاندیرر .

ینه برمسئلهٔ مهمه‌نك تحدثی دولاییسیله مطلع اولدیغمز بعض روایات و بومیانده تصادف ایدیلان انواع تحریفاتك شوراده تخطر وایرادی ، تنویر مسئله‌یه برمقدمه تشکیل ایده‌جکدر .

سعید پاشا و سلطان حمید

سلطان عبدالحمید، حین جلوسنده مابین‌همایون باش‌کتابتنه، انشته‌سی محمودجلال‌الدین پاشانك ملتمه‌سی اوله‌رق کتیردیکی ــ سعیدافندیدن (صدراسبق سعید پاشا) ، معارفهٔ سابقه‌سی بولنمقله برابر [١] پك قوشقولنورمش !.

[١] صدر مشارالیه خاطراتنده : جلوس کونی ، سلطان مراد خان خامس حضرتلرینك انفصال ایدن باش‌کاتبی ، سعدالله بك (سعدالله پاشا) تصادفله مشارالیهك یکی باش کاتبه : ــ خاقان‌جدیده انتسابکز نه‌وقتدنبریدر ؟... سوألنه کندیسنك (یعنی صدر اسبق سعید پاشانك) ــ بوکون جوابنی ویردکلرینی قید ایله نه‌سببه مبنی ایسه : کتم حقیقت ایدرلر . حالبوکه سلطان عبدالحمیدك ، انشته‌سی محمود پاشانك قره‌دکز بوغازی اغزنده‌کی چفتلکه، جلوس مذاکره‌لری ضمننده جلب اولندقلری اثناده برکون اومجلس محرمانه‌یه بلا تکلف ، قیصه قامتلی برذاتك داخل اولدیغنی کورمسی اوزرینه پادشاه مشمئز اولور . بو ، تغیری حس ایدن محمود پاشا: ــ راحتسز اولمیك افندم! محارمزدن سعیدافندی (صدر اسبق سعید پاشا) تخت سلطنتی تشریفکزده ایشکزه یارایه‌جقدر . بیاناتیله پادشاهی تطمین وتأمین ایدرك آندن صوکره ملاقاته مساعده‌بدلمش اولدیغی مروی بولنوب شوسببله، خاقان‌مشارالیه ایله مناسبتی او زماندن اولمق لازمکایر .

پادشاهك مشاهده حسياتی اولان سعيد پاشا پادشاهك خوف واندیشه‌سنی برطرف ایتدیره‌جك مساعد برفرصته مترقب بولنورمش ، برکون مدحت پاشانك :

— [مشروطيت] عقيده‌لری ایله مشبوع اولان‌افکارك دستور حرکتی ، سرايك استقلاليتنی فسخ ایتمك وسزه کندی وظيفه‌کزی اوکرتمکدر ، تبدیل وکلا ایچون تقدیم اولنان عریضه ، اوچ کوندر موقع اجرایه قونلمدی . بو حال ، برصنعتکارك الندهکی بتون اجهزهٔ صدقنی ابطال وعقامته محکوم ایدر . بناءً علیه آندن ایش بکلمه‌یکز ، الخ زمینندە، عبدالحميد خانه یازدیغی تذکره دائرهٔ کتابتدن کچمکله باش کاتب سعيد افندينك بالطبع منظوری اولور. حین تقدیمده، [پادشاهه خوش کورنمك ایچون اوله‌جق] اصرارك ترويجی مناسب اولمدیغی فکرینی بسط ایدر . پادشاهه ترددلر ایچنده بزار ایکن آنفاً حکایه اولندیغی اوزره طلبهٔ علومك نمایشی وقوعنده مستغرق خوف و وخشت اولان پادشاه ، محرم اجرا آتی اولان باش کاتبله تدبیرمذاکره ایدر .

مدحت پاشانك تغربی وسعيد پاشا ـ سعيد پاشانك برحکایه‌سی ـ سرايك عقل خواجه‌سی ـ سعيد پاشانك محافظه‌سی

مدحت پاشانك تغربی وسعيد پاشا

باش کاتب صورت آنفه‌ده مدحت پاشانك ممالك اجنبيه‌یه چيقارلمسی‌تدبير ایلدیکنی عرض ایدنجه باش کاتبك بوتدبیرینی پادشاهك تقدیر ایلدیکنی اوزمانکی مقربين پادشاهی روایت ایدرلردی . طوغری دکلسه کناهلری سویلنلرینه ! . . . . .

سلطان عبدالعزيز خانك دائره‌سی جاریه‌لرندن برينك ، خاقان مشاراليه حقنده وقوع قصده دائر ، روایتی سوزدن عبارت اولدیغنه پادشاهجه قناعت حصولنه مبنی مدحت‌پاشانی طقوز آی صکره عفو ایله ازمیر والیلکنده استخدام ایتمش اولمسنده دخی باش کاتبك رأیی اولوب اولمدیغنی بیله‌مم .

بووقعه‌لردن صکره باش کاتبه توجه وامنیت حاصل اولور. پادشاه دیکر وکلادن دخی قوشقولنمغه باشلامش ، ایشته بوراده : باش کاتبك ، مدحت پاشانك رفقاسی اولان

وكلانك ترصد تحتنده بولندیرلمه‌رق سلطان احمد ثالث ، برادری سلطان مصطفانك خلعی اجرا ایدن وكلایی نصل برر ، برر عزل ونفی ایتمش‌ایسه [۱] اول صورتله حركت‌اولنمسی حقنده سرد ایتدیكی تدبیردخی السنه‌ده تحسین ایله دائر ایدی .

صدراعظم اسبق كامل پاشـا ، خاطراته اعتراضنده ، وكلانك تحت ترصـده آلنمسنی وصكره (باش كاتبك باشنه‌ده بوحال كله‌رك) (الجزاء من جنس العمل) دیه‌رك قارشوله‌مش اولمسنه نظراً ، حقیقت‌حال توضح ایدركبیدر .

باش كاتبك مؤخراً نشر ایتدیكی خاطراتنده‌كی ایكی فقره‌ده محتاج تصحیحدر . بری : اون سكزساعت ، حبس اولندیغی فقره‌سی اولوب بومدتده تمثلك برذات ییوب ایچمامكه متحمل اولور ایسه‌ده هرم ، عضوه وهن كتیره‌جكندن دفع حاجت احتیاجندن وارسته قاله‌مز ظننده‌یم .

سعید پاشانك برحكایه‌سی

ایكنجیسی : پادشاهك باش كاتبه مؤخراً خنجر كشیده ایتدیكی وغلافنده چیقاردیغی بركوچك (رووه‌لور) ی باشنه‌طوتدیغی فقره‌سی‌اولوب : سلطان عبدالحمید خانك (رووه‌لور) طاشیدیغی جای انكار دكلسه‌ده حاضر وچویك بولونمق مقصدیله (رووه‌لور)ی غلاف ایله طاشیمادیغی اربابجه معلوم اولدیغنه نظراً غلاف‌ایله روایتندن بویله برتجاوزك وقوعه‌كلدیكی دخی تبین ایدر . پاشای مشـارالیه بونلری ، علاقه‌دران مشروطیته ینه خوش‌كورونمك فكریله قید ایتمش اوملیدر .

هرنه ایسـه خاطراتك مندرجاتنده‌كی اعترافات ایله‌ده تبین ایلدیكی اوزره ، پاشـای مشارالیهك، جلوسندن خلعی تكلیفنه قدر [۲] پادشاه‌ایله اوغراشمقدن برآن‌خالی قالمدیغی اكلاشیلور .

---

[۱] راشد تاریخی

[۲] تتبعه امكان بوقدی ینه سلاطین سالفهٔ عثمانیه‌دن برینه یكیچریلر طرفندن بعض تكالیف ایله كوندریلان و (جلوس ایسترمیسكز ؟ ...) خاطره‌سنی تورید ایدن (...) امام كبی آیاستفانوسده حركت‌اردوسنه خلع پادشاهی‌بی پاشا تكلیف ایتمش دیرلر . آخرنفسنده پوف دیدی . ایمان چراغنه!...

سرايك عقل خواجه‌سى

وينه اوكتابك مندرجاتندن وسراى خلقنك مشاهدات دقيقه‌سنه مراجعت اولننجه پاشاى مشار اليه، ايلك موقع صدره كلدكلرى (۹۶) ذى‌الحجه‌سندن پادشاهك اواخر سلطنته قدر موقع صدارتدن انفصال ايتمامش كبى موقعر أيدن اصلا واصلا اوزاقلاشه‌مشدر، اوزاقلاشديرلامشدر. [۳] زيرا! صدارت موقعندن انفصال ايدنلر، انفصالنك اوچنجى كونى: (موقع عبوديتده قائمز) قبيلندن بر كره سرايه كلمرك ارتق بعدما، (برفوق العاده ايشده چاغيرلمدقجه) كنج انوارده (صم بكم عميا) مآل عاليسنه توفيق حال ايدرلر.

پاشاى مشار اليه ايسه: موقع صدرده ايكن باب عالينك ايشلك كوشه‌لرينه يرلشديرديكى آدملرندن، سرايده طوتديغى واسطه‌لردن [٤] ال آلتندن آلديغى معلومات اوزرينه لايحه‌لر، خاطره‌لر تحريريله، جلب وجودينه وكندى مطالعه‌سنه احتياج زمينلرى احضار وتحريرى هردرلو تمديحات تقديمندن بر آن خالى قالميه‌رق دائما سرايده اثبات وجود ايدر ايدى. صدارتده ايكن سرايى زيارتنده اعظمى برساعت بولنورسه معزوليتنده، صباحدن اقشامه قدر سرايده اصرار وقت ايدر وايتديريلوردى.

★★

سعيد پاشانك حافظه‌سى

پاشاى مشار اليه، بيوك بر رجل سياسى اولمامقله برابر، قوهٔ احاطه وحافظه‌ده خوارقدن ايدى.

باب عاليده‌كى اوراق وقيوداتى عادتا يوتمش وخانه‌سنه طاشيمش عظيم هياكل ياپمش ايدى.

---

[۳] ايشته بونده قباحت خاقانك مخلوعكدر.

[٤] حاله اولمه ايكن قپومزده بكليان خفيه‌لردن شكايت اولنور. انلر ده مأمورين خفيه‌دن دكل مأمورين عاليه‌دن قيمتسز آدملو ايدى. بونلردن جمله‌مزك قپولرنده بر، ايكيشر بولنوردى. خانه‌دن چيقاجه كيتديكمز محلاره قدر بزى تعقيب ايدرلردى، محررعاجز بونلره: - لالامز، ديرايدم. بونلرك وجودى، امور دولتدن چكامش برذاته أل التندن اخبارانده بولونمق كبى حائز اهميت اولميه‌جغنى وبوشكايتلره قارشى كامل پاشانك (الجزاء من جنس العمل) ديمكده‌كى حقنى تسليم ايتمامك قابل دكلدر.

صوك زمانلرده جلوس عبدالحميد خانيدن برى ، نه مسئله‌لر حادث اولمش و نه یاپلمش ایسه : اقتضای حاله کوره بونلره مراجعت ایچون باشا ، مسائل جاریه دوسیه‌لرینك ، یرلی یرینی خبر ویرر ، کتیرتیر و تلخیص ایدردی . پادشاه بوسببله‌ده مشارالیهك یقه‌سنی براقه‌مزدی .

باشا ، حین جلوسده ، غائله‌لر طولاییسیله اوزمان وکلاسنك یاتسولره قدر باب عالیده قالملرندن پادشاهی توخیش ایدرمش . بالآخره بوحاللری کندیسی‌ده اثنای مأموریتلرنده اختیار ایتدکلرندن مشارالیهك باب عالی‌یه مواصلتنی وعودتنی باب عالی تلغراف مدیرینك سرای تلغراف مدیرینه اخباری تنبیه قلنمشدر . تلغراف مدیرلرینك بومخابراتنه واقف اولان باشا ، مغضوباً ، پادشاهه شکایت ایتمش ایدی .

نه‌دیمه‌لی بیلمم (البادی ......) ....

خلعه آلت اولمق اوزره طلبهٔ علومه پاره طاغیتلیورمش — رضا یوسف پاشا — (ابوالهدا) افندی — کامل پاشا علیهنده برترتیب

خلعه آلت اولمق اوزره طلبهٔ علومه پاره طاغیتلیورمش

رضا یوسف پاشا

وسوسه‌لره سببیت بحثی‌ده چوق صو کوتورير . بز بونی بوراده ترك ایده‌لم ده ذات وقعه‌یی حکایه ایده‌لم .

بووقعهٔ مرتبه‌نك توضیحنه مدار اوله‌جغی اجلدن ، اعضای وقعه‌نك‌ده حال وشانی ترتیباته سائق اولان اسبابی دخی بیلمك لازمهٔ حالدندر .

ملغا مهاجرین قومیسیونی رئیسی پتریچلی دستان آغا حفیدی رضا یوسف پاشا ، مشهور رشید پاشانك یتشدیردکلرندن اولوب بولوندیغی مأموریتلرله برقات دها تزیید معلومات ایتمش صاحب فضائل بررجل سیاسی ایدی .

ترجمه قلمندن نشأتله پارس سفارتنه کاتب وباش کاتب اوله‌رق بعده (آتنه) ، (پترسبورغ) و (طهران) سفارتلرینی احرازایلمش ، عربجه ، فارسی وفرانسزجه‌یی اوملتلرك فضلاسی کبی سویلر ، یازار وروسجه‌یه‌ده وقوفی اولسانلردن آشاغی قالمازدی . بودرجه بهره‌دار علم

وعرفان وسياسيات اولمقله برابر صدر اسبق عالى پاشانك جلب توجهنه مظهر اولامايه‌رق برچوق زمان منكوب قالدقدن صوكره عبدالحميد خانك جلوسندن ۹۸ سنه‌سنه طوغرى ايديلان توجيه اوزرينه نظرگاه شاهانه‌ده كسب اقبال ايلمش ايدى .

روسيه ورومانيا سفارتلريله ؛ سراى همايون ميانه‌سنده ، ايش بيتيريجى ماهر برواسطه ايدى . بوايكى سفارت دولتلرينى ، مهارت سياسيه‌سيله دولت عليه‌يه ياقلاشديرمش اولماسندن هر ايكى طرف نزدنده تشبثى مثمر وموفقيته مظهر برذات ايدى .

خصوصات سائره‌ده دخى پادشاهك ، مستشار مؤتمن وموقرى بولنيوردى .

حرم همايونده صوكره‌دن احداث اولنان كولده ، سفارت دونوشلرنده ورودينه منتظر بولونان پادشاهله (موتور) ويا فلكه‌ده برابر تنزه ايلر ، كتيرديكى خبرلرى احرازايتديكى درجهٔ موفقياتى اوساحهٔ لطافتنده برقات دها كسب انبساط ايله‌ين طلاقتيله نقل ايلر ايمش .

ايشته بوقدر كمالات جامعه‌سى ، وخدمات مهمه‌دهكى يارارلنى ايله برابر سلطان حميد ، مشاراليهه برعنوان رسمى ويرمزدى .

نه سر وحكمته مبنى ايسه ، سلطان عبدالحميد خانك بويله برشماريده وار ايدى . پاشاى مشاراليه نزد شاهانه‌ده موقر اولمقله برابرلر البته خلق آره‌سنده‌ده شرف و شانيله كورنمك ايستركه بوبرحس طبيعئ بشردر .

نزد شاهانه‌ده اقبال مخصوصنى غائب ايتميه‌رك خفيجه وقعهٔ آتيه‌يه مشاراليه پاشا مدخلدار اولور .

(ابوالهدا) افندى

ولهدا ، (شيخ ابوالهدا) دخى مكر فسونكاريله پادشاهه زياده تقرب و حلول ايتمش وا كرچه بهره‌سى وسط درجه‌ده ايسه‌ده ذكاى مفرط ورأى شديد صاحبى برآدم بولونمش اولمغله اونكله‌ده ذات شاهانه استشاره‌يه رغبتله ، انواع عطايايه مستغرق ايدردى . ايسته‌ديكى زمان ، حضوره كيرر ومحرم ملاقاتلرله كسب شرف ايلردى . باخصوص طريق علميه‌نك سلم منتهاسنه قدر چيقارلمش ايكن رسمى برمأموريتده قوللانلماز؛ مومى اليه ايسه مظهراولديغى توجهه بالاعتزار مقام مشيخته غايت حريصانه هوسكار ايدى . بوامنيه اوزايوب ، حبز فمه

گله‌دیکجه، ذاتاً مفطور مکیدت اولدیغندن، هر درلو اختیاله برقات دها وسعت وتقویت ویرمك طریقنه سالك اولور.

★★

کامل پاشا علیهنده بر ترتیب

اوزمان مالیه نظارتندن انفصال ایله‌مش اولان برذات دخی تمادی ایدن معزولیتندن پك زیاده مفتور بولنیورمش.

اووقت موقع صدارتده بولنان کامل پاشانك سلفی کندیسنی استخلاف ایدنلره اوفاق برهمتله تاقله آتدیرمق محقق ایکن، بودفعه ۳۰۲ تاریخنده موقع صدره چکیریلان کامل محمد پاشانك ۳۰۹ سنه‌سنه قدر یدی‌سنه تمادی ایدن مأموریتی، پاشایه کران گلمکه باشلامش ایدی. مع مافیه اسلوب قدیم اوزره او دملرده وقایع جاریه‌نك تفصیلیله باب عالینك خطا آلود حرکاتنه متدائر ترقیم وتقدیم ایتدیکی لوایح ده هیچ بر ثمره ویره‌میور صدر اعظم عزل اولونیوردی.

کونك برنده (برای خلع) طلبهٔ علومه کامل پاشا طرفندن عطایای خفیه توزیعی سمع شاهانه‌یه ایصال قلندی. بوخبر دلخراش، کوش زد پادشاهی اولونجه، بالطبع موجب تلاش اولور. وهمان ال آلتندن تفحص مسئله‌یه، صیقی صیقی امرلر صادر اولور.

لدی‌التحقیق، سلطان احمد مدرسه‌سیله. نورعثمانیه مدرسه‌سندن اخذ عطایا ایدن اون قدر طلبهٔ علوم بولوب ییلدیزه احضار ایدیلور. سرای همایونده بعدالغروب، کنج استراحته چکلمش ایدم. اوزمان سرقرین اولان عثمان بك طرفندن بری گله‌رك محرر فقیری ایستدیکنی تبلیغ ایتدی. همان شتاب ایلدم. وقت مزبورده سرقرین اولانلرك اوطه‌سی، (بویوك مابین) ده برنجی قاتده، وکلا اوطه‌سی یاننده [۱] ایدی.

باش مابینجینك اوطه‌سنه داخل اولونجه اوراده صاحب حجره سرقرین عثمان بکله، آنك دامادی اووقت باش کاتب بولونان ثریا پاشا، (چوق ناموسلی ذات ایدی مولی غریق رحمت ایده) ومالیه نظارتندن انفصال ایلمش اولدیغنی بیلدیکم برذاته (خارجی اولان بوذاتك

[۱] وکلا، هفته‌ده ایکی دفعه مابین همایونه گلدکجه بواوطه‌ده اوتوروب اکل طعام وذات شاهانه‌دن اخذ سلام ایله باب عالی‌یه کیدرلر ایدی.

اورادە موجوديتنە معنى ويرەمەمشدم) ومابين اركان مأمورينندن ديكر برذات موجودايدى.
سانح اولان سلامە مقابلهٔ احترام اجرا قلندقدن صوكرە ، برمسئلە ايچون واقع
اولاجق بعض استجواباتدە ضبط نطق ايچون جلب ايدلديكمى آكلادم .

طلبهٔ علومك استجوابى ـ استنطاقك نتيجەسى نەاولدى ؟ ـ حقيقت نصل آكلاشيليور ؟ كامل پاشانك سراى مخبرى

طلبهٔ علومك استجوابى

هيئت مستجوبە ايچون ، مابين اركان مأمورينى اوذاتك دخى اشتراكى اولديغى حالدە ،
ايشە بالابتدار ، مسئلەنك مخبرى اولان ذى علمادە برتربەدار تزدمزە جلب واستجواب
اولوندى : [سوختەكانك مرحم فقرى اولارق پادشاهك خاصى شرطيلە صدر زمان كامل
محمد پاشا طرفندن پارە توزيع قلنديغى بحسب الصداقە « عرض » ايلديكم معروضدر .]
ديدى .

سوختەكان برخاجاندى برى دخى ، موقع جواب و استجوابە كتيرلدى .

— اوغلم اسمك نە ؟

— حمش (هاشم)

— پدرينك اسمى ؟

— حسمن (حسن)

— كاملى پاشا افنديمز [چونكە افنديمز دنيلەرك توزيع قلنمش اولديغى ، ويريان
ژورنالدە محرر ايدى .] طرفندن كوندريلان آقچەيى آلديكزمى وسزە قاچر غروش
ويرديلر ؟

— الله بركت ويرسون ، اونر مجيديە آلدق .

— پارە ويرركن سزە برشى ديديلرمى وبرتكليفدە بولونديلرمى ؟

— خير ! يالكز [بوپارەيى كامل پاشا افنديمز كوندردى . كمسەيە خيشـلامايك

« نسسله‌میك » دها سزه پاره کتیریله‌جکدر .] دیدیلر .

— پادشاه ایچون‌ده برشی سویله‌دیلرمی ؟

— اوت ! آنی سورمیسکز ؟ دیدیلر ، بونك اوزرینه پاره ویرن آدم: «پکی ! پکی !» دیه‌رك کتدی .

— سزه پاره ویره‌ن آدم نصل برشخص ایدی تعریف ایده بیلیرمیسکز ؟

— خیر ! هوا یغمورلی ، باشنده یغمورلق وارایدی ، یوزی أنی کوره‌میورایدی .

— پکی اولادم هایدی استراحت ایت !.. خطاب وتنبیهله او ؛ کوندرلدی . دیکری وبردیکری دها ، خلاصه اون کشی بویله‌جه حدهٔ استجوابدن کچیرلدی . سؤاللر وجوابلر هیچ تخالف ایتمیوردی و ایتمدی .

[صاف ومطیع آدملر] نه‌اولدیغنی ونه اوله‌جغنی بیلمیورلردی . طوغری ، طوغری سویلیورلر ایدی .

استنطاقك نتیجه‌سی نه‌اولدی ؟

نتیجهٔ استجوابه نظراً ؛ ـ صدر زمان کامل پاشانك طلبهٔ علومه ـ بتون بوذواتك اقرار صافیانه‌لرینه نظراً ـ پاره توزیع ایتدیردیکی ، تحقق ایلیوردی . فقط مابین ارکانندن اولان سرقرین وباش‌کاتب ودیکر بر مأمورك وجودندن بشـقه مالیه ناظری معزولنك ، یعنی خارجدن برذاتك او ، مجلس استجوابده‌وجودینه هیچ برمعنی ویره‌میوروحیرتله ودوشونجه‌لی نظرلرله ، کاه ، کاه مشاالیهه باققدن کندیمی آله‌میوردم .

اوده بونظرلرك معناسنی متفرس اولیوردیکه بلاسبب محرر فقیری تحسینلره مستغرق ایدییوردی . بوده بنم ایچون ینه [وفیه نظر] اولیوردی .

استنطاق نتیجه‌پذیر اولدی . کیفیت متحصله خاکپای شاهانه‌یه عرض ایدلدی . مسئله شایع اولماملق اوزره ، مخبرك ومستجوبلرك برر ایکیشر ییلدیزباغچه‌سنده‌کی [کابه]لرده [٢] برقاچ کون مسـافر اوله‌رق اقامت ایتدیرلمه‌سی ودیکر طرفدن‌ده دها پاره آلوب وآلمیان سوخته اولوب اولمادیغننك ال آلتندن تحقیق و تفحصی اراده بیورلدی .

---

[٢] بوتون مشـتملاتیله اوچ درت کشی یاتابیله‌جك قدر کلبه‌لر اولوب طرز انشـالری برباغچه‌یه یاشیر صورتده نظر ربا ایدی .

سمت ؛ سمت مأمورلر تعيين قلندى . محرر فقيرده ؛ نوبتجى اولماق مناسبتيله عازم كلبهٔ احزان اولدم .

★★

حقيقت نصل آكلاشيليور ؟

ايرتسى كونى ، سرايه عزيمته حاضرلنوركن آلاى مفتيلرندن [محمد سعيد] افندى نامنده برذاتك زيارت عاجزى‌يه كلمش اولديغنى خبر ويرديلر . كيمدر بيلميورم اما : «بيورسونلر !» ديدم . خفيف‌اللحيه ، سيماسى لطيف صاريقلى ، عسكرى شريدلى لاطه ا كتسا ايتمش وقور برذات اولوب فقيره سلام ويردى ، اعادهٔ سلام و احترام ايلدم . مومى اليه ديدى‌كه :

— بن قريبكزده قومشوكزم ، سزك سنكزله متناسب اوليه‌جق درجه‌ده رشديكزى ايشيديورم . پادشاه منسوبينى بويله اولمليدر . بنم شاكردم برتربه‌دار حيله‌كار [فلان] افندى [اسمى خاطرمده قالمدى] بعض سوختكانى [كامل پاشادن پاره آلديلر] ديه‌رك ، [دقت ، دقت بيورلسون] توقيف ايتديرمش ، بوفقيرلر اورته‌دن غائب اولمسيله بعضيلرى ضابطه‌يه مراجعت ايتمشلر ، كيمسه‌نك خبرى يوق !.. خوفناك كوزلر سرايه منعطف !.. ايشته سرايه ، بويله‌سوزلر كتيريليور و وباله سببيت ويرديريليور . بوپاره‌لرى ، كامل پاشا توزيع ايتديرمدى محقق ماليه ناظرى معزلى بالخاصه كندى آدميله ، فقط [كامل پاشا نامنه] توزيع ايتديروب كنديسى‌ده كيفيتى عتبهٔ عليايه ژورنال ايلدى . مخبر مرتبى اولان تربه‌دار ، بنم شاكردم بولنمق حسبيله محرمانه برصورتده كندى ايشكذارلغنى آكلاتمق صورتيله آغزندن قاچيردى . كنديسنى تكدير ايله ترتيباته آلت اولمامسنى تنبيه ايتدم اما خائن جرمنافع ايچون ينه ياپاجغنى ياپمش . (الله ايچون) سوزلريمى كوش شاهانه‌يه اسماع ايت ! ممكنسه ، شوفقير طلبه‌لرى قورتار !..

اوف !.. نه مؤثر سوزلر ، مزعج مسئله . هم ايش‌ده بزم أليمزك آلتنده ! . . بركت ويرسون بوذات‌ستوده شيم اكا مطلع دكل ! معاذالله فقيرى‌ده بى‌وجه تحت تعريفه آله‌جق !.

— متأثر اولمك ، تعجيل بيورميك افندم ! ذاتاً شمدى سرايه كيديورم صراحةً اوله‌مز ؛ أل آلتندن تفحص حال ايدرم برشى اوكره‌نيرسه‌م فيها ، ياخود افاده‌كزى . جناب

پادشاهه عرض واعلام ایدرم . سز بکا ممضی برکاغدله افادهٔ حال ایتملیسکز دیدم . « پك اعلا یازه‌یم » دیدی ویازدی ویردی .

سرایه کیدییور وهم ده مالیه نظارتندن منعزل پاشانك هیئت استجوابیه‌ده موجودیتنی تفرس ایتمش بولنیوردم .

الای مفتیسی [محمد سعید] افندینك ورقهٔ اخباریه‌سنی . درحال ، فقط ماشه اوجیله (ویریلان ورقه مندرجاتی شایان دقت اولمغله ، لفاً عرض ونقدیم قلندیغی محاط علم پادشاه اعظمیلری بیورلدقده فرمان شوکتمأب افندمز حضرتلرینکدر .) سطرلریله ، خاکپای شاهانه‌یه تقدیم ایتدم . (هپ معروضاتم بوصورتله کذارش پذیر اولمشدر [۳]

کامل پاشانك سرای مخبری

ایرتسی کون خانه‌مده ایکن ینه سرقرین عثمان بك طرفندن استنلدیکم خبر ویرلدی . (خیردر انشاالله) دیه‌رك عزیمت ایتدم .

سرقرین عثمان بك ، بکا غیر مأمول بر معامله‌ٔ بارده‌ده بولندی . بوکاسبب تصور ایده‌میوردم . یرادیلشمك ایجابی بکا قبا برخطاب ، پك موزث اضطرابدر .

فقیر — نه‌اولمش ، نه‌وار افندم ؟ دیدم .

عثمان بك — سن ایکی بیك غروش معاشله کامل پاشانك سرای مخبری ایمشسك . بوکون (محمد سعید افندی) نامنده بزی امضاسیله ذات شاهانه‌یه تقدیم ایتدیکك عریضه‌ك مألندن بوحال سه‌زیلیور ، طورباقه‌لم ایش آکلاشیلور . ودرحال جاب ایتدیکی آدملرینه :— شونی سجاده‌جی باشینك اوطه‌سنه حبس ایدیکز ، برتفنکجی‌ده قپویه نوتجی قویه‌کز ! . دیدی . بوتوجیه بکا حیرت ویری . جوابه مقتدر اولامیوردم .

بزی مرحوم سجاده‌جی باشی ابراهیم افندینك اوطه‌سنه کوتوروب براقدیلر صاحب حجره اوراده بولنیوردی .

— بوده تحف ! ضرری یوق دور باقه‌لم ! دیدم اقشام اولدی ، یاتسودن صکره ینه سرقرین بکلك دعوتی تبلیغ قلندی .

عزیمتمده باش کاتب ثریا پاشا مرحومده اوراده اولوب ، الای مفتیسی فقیر محمد سعید افندی‌ده احضار ایدلمش بولنیوردی . باش کاتب ، الای مفتیسنه : « صدر اعظم کامل پاشا حضرتلرینی نه زماندنبری طانیرسکز ؟ » سؤالنی ایراد ایتدی .

[۳] طبیعی مفتی نك اقامتکاهی و موقع مأموریتی عریضه سنده ایضاح ایتدیرلمشدی .

تربه‌دارك اعترافاتى - كامل پاشانك عزلنه رمق قالمش - خفيه تشبثات وتشكيلاتى نه ايدى ؟ صوكره نه‌لره تحول ايتدى ؟

مفتى ادراك ، نطوق برذات ايدى . جسورانه :

— « عالم ناسوتده كامل پاشايى اصلا طانيمام . عالم ارواحده‌كى استيناسنى‌ده ادراكدن عاجزم . بكا ، چوق سوأل صورميك ! هم كنديكزى ، هم بنده‌كزى بيهوده يورمايك ! تربه‌دارى بورايه احضار ايدك ! ، هرحقيقتى عاجزيكز تبين ايتديررم . » ديدى ، وبرجه اخطار تربه‌دار ، احضار اولندى . واعظانه برادا ايله ، مفسدلرك ، كاذبلرك وبنى نوعنه غدر ايدنلرك ، دنيا وآخرتده عقوبت مدهشه‌دن تخليص گريبان ايده‌ميوب ، قهر قهاره دوچار اولملرى محقق بولنديغنى ، ابواب توبه ، كشاده ايكن معترف حقيقيت اولوب استغفار ايدرسه ، لطف آلهى پادشاهه‌ده عفوى الهام ايده‌جكنى اوقدر مؤثر برصورتده ايراد ايلديكى تربه‌داره ، بررعشه ايله برابر بزلره‌ده بربكا عارض اولدى .

★★

تربه‌دارك اعترافاتى :

تربه‌دار ، ابراز تهوين اضطراب ايدرك :

— كنهكارم ، عفو ! ، . . افندم ! ' . . ديپوردى ،

تصريحات ! دنيلدى ، تربه‌دار : نطقه مجالى اولميه‌جق درجه يكيدن بكايه قاپلدى ، آره‌ده : « سويليه‌جكم افندم . سويليه‌جكم » . . ديپوردى .

براز استراحتدن صوكره : - حقيقتى سويلرسه‌م عفودن اميد وار اوله‌بيليرميم ؟ . .

شبهه‌سز (النجات فى‌الصدق) ! دنيلدى . تربه‌دار ، صيقيله‌رق :

— افندم فقرالق ! . . ، شى افندم . (سكا برضررى يوقسن طلبه‌نك پاره آلدقلرينى بزه خبر ويره‌جكسك ! ...) ديديلر . بيلمم نصل اولدى موافقت ايتدم .

هركسى بربهت ونفرت استيلا ايتمش ايدى . محرر فقير ، (كامل پاشايه مخبرلك عزوندن طولايى) برحدت دخى بولنيوردم .

کیتدیلر ، کیفیتی عرض ایتدیلر ، کامل پاشانک عزلنه رمق قالمش ایدی . (اغبرار شاهانه) ارباب دقته مستور دکل ایدی .

ایش بویله اولنجه طلبه‌نك درسعادتده قالملری جائز کورولمیوب چونکه کامل پاشا روح مسئله‌یه کسب وقوف ایله مغبر اوله‌جقندن امواته حرمتکار اولمیان تربه‌دار فتنه کار دخی برلکده اوله‌رق عطایای سنیه ایله قلبلری تطمین قلنه‌رق بروسه مدرسه‌لرینه کوندرلدی .

ذاتاً طشره خلقیندن اولدقلرندن استانبول وبروسه آنلره برایدی .

توزیعاتك مرتب اولدیغی ، محمد سعید افندینك واسطه‌سیله تصحیحی چاریارشیوکارانك مسموعی اولنجه بزی‌ده کامل پاشا مخبرلکیله لکه‌دار ایتمك ایستەمش ایسه‌ده ، مسئله آکلاشیلنجه بزده یقه‌یی قورتاردق یوقسه ، بزده ولایاتدن برینی بکنمك دوشیوردی !...

وقعه شویله‌جه معلوم اولنجه بشقه‌لرینك تزویراتی یوزندن اویانان وسوسه‌لرندن دولایی خاقان مغفوره حق ویریلورمی ، ویرلمزمی [١] ؟ .. اوراری قارئین کرام حکم ایتسون ! .....

بز یالکز پادشاهی ، ارباب تزویر وترتیبك پیشنه کوزجیلر قویمقده‌کی حقنی تسلیمندن کندیمزی کیرو آله‌مامق اضطرارنده‌یز .

خفیه تشکیلات وتشبثاتی نه‌ایدی

صکره‌لری نه‌لره تحول ایتدی ! ...

محرر عاجزك سرایه حین انتسابمده (٣٠١ سنه‌سی) خفیه تشکیلاتی یاپلمش ایدی . یوز یکرمی لیرا تخصیصاتی اولان بو تشکیلاتده اوچ یوز ـ الی ـ بشیوز غروش معاش آلیر آدملر وار ایدی .

[١] بزم فکرمزجه قطعیاً حق ویرلمز . دنیانك هربرنده هروقت مزور ومفسد یتشمشدر . فقط بویله مزورلك و مفسدلك تزویرات وافساداتنه روی قبول کوسترەرك اولا کندی وهمه دوشن واو وهله بوتون تبعه‌سنی تضییقات وتعدیات کونا کونه معروض براقان وبر آره‌لق مملکتده ارباب ناموس ایچون یاشامق امکانلرینی سلب ایدن حکمداران پك آز کورولمشدر .

فقط بونلر پك عادى و آياق طاقمى اشخاص ايدى . باشلرنده اوزون وقرمزى فسلرندن و آياقلرنده‌كى چيزمه‌لردن بونلرك هويتلرى هركسجه آكلاشيلديغندن خفى برايش كورمك احتماللرى يوق ايدى .

بونلر ، كيجه‌لرى بك اوغلنده ، غلطه‌ده وشهزاده باشى ديره‌كلر آره‌سنده طولاشيرلر وبلااجرت تياترو وقافه‌شانتانلره كيروب چيقملرينه ، تياترو غازينو صاحبلرى طرفندن مساعده ايديلردى .

سرايه كتيردكلرى حوادثلر — : غازينو ويا تياترو وسوقاق آره‌لرنده برقاچ كشى آره‌سنده تصادف ايتدكلرى قتاله وسرايه ، وكلايه تفوهات ناسزايه (مطلع اوله‌بيليرلر ايسه) وسائره‌يه دائر ايدى .

زيرا : برقاچ كشينك برآرايه كله‌رك آيلقلرك چيقمامسى يوزندن شورايه بورايه آتوب طوتانلرى اخبارلرى واقع اولدقده آوانسله شورادن بورادن پاره تدارك اولنه‌رق معاش ويرلمسى اراده اولنوردى. محرر عاجزك بوحاللر پك خوشمه كيدر ايدى. بونلرك وجودندن برفائده حصوله كلمامكله سرايه نسبت عاجزيدن برقاچ سنه صوكره لغو ايدلدى ، او وظيفه‌لر تفنكجيلره ويرلدى. كيجه‌لرى بك اوغلى وغلطه و سائر غلبه‌لك محللرده نوبتله طولاشيرلر ايدى .

اصل خفيه‌لك ، سرايه كيروب چيقانلرك أل آلتندن ايش كورملرى ايدى .

بونلرك‌ده انواعى پك چوقدر . بونلره بعضاً پاره ويرلمسندن رواجنه سببيت ويرلمش ايدى .

بعض كمسه‌لرده ، كنديسنى مشغول مفسدت كبى كوستره‌رك تحت استجوابه آلديرر ، تحقيقاتلر، استنطاقلردن هيچ برنتيجه ظهوره كلمامكله مستجوبك حال وشاننه كوره عطيه ايله كوكللرى آلنيردى .

پادشاهك توهملرى هركسك معلومى اولنجه آرتق ايشك آرقه‌سى آلنمز حاله كلمش و بيچاره پادشاهى هيچ راحت براقمز اولمشلر ايدى . جناب پادشاهك اوللرى خرقهٔ سعادت زيارتنه كردونه‌سوار اوله‌رق قره‌دن وغلطه كوپريسى طريقيله ، شاهانه برموكبله كيتمك عادتلرى ايدى .

كوپرى آلتندن بومبا ايله برهوا ايديله‌جكلرينه دائرويريلان ژورناللره رغماً پادشاه وهله‌

اولی‌ده پك مغلوب توهم اولمدی . ایام اخیره‌ده حمیدیه جامعنه قدر بومبا کتیرلمسی واو انفلاق دهشتمانه نظراً پادشاهك وهمده حقنی انکار جائز اولمسه کرکدر .) رمضانك ابتداسندن اون بشنه قدر کوپری آلتنده عسکر ومأمورلره کیجه وکوندوز نظارت ایتدیرمك نوبت بکلتمك احتیاطیله ینه اوطریق اختیار اولندی .

زواللی‌یی حالنه براقمیورلردی ، کوپری آلتنه دکزه طورپیل وضعی اخبار کاذبنه قدر جسارت اولندی . پادشاه برسنه علی‌الفور ، اون قاپانی کوپریسندن کچه‌رك زیارتی ینه قره‌دن‌یاپدی . آکاده برقولپ طاقلمش اولملیدرکه ارتق قره طریقی‌ترك ایله استمبوطله بشکطاش سراینندن ، طوپقو سراینه کیدیلسی تقرر ایتمش ایدی .

برارالق بوکاده برشی یراشدیرمش اولملیدرلرکه . پادشاه چراغان دائره‌لرینك بری اوکنده اسکله یاپدیردی . ییلدیز بغچه‌سنك مجیدیه قپوسندن چیقیویروب بوقپویه قارشو اولان مذکور اسکله‌دن استمبوطه راکب اولورلردی . صکره کسب امنیت ایدلمش اولملی‌که : ینه بشکطاش سرایی اوکندن رکوب عادتنه رجوع اولندی .

ژورناللری ویرنلر وتوسط ایدنلر ـ پادشاهك آراباسنه برنوزاد آتلماسی ـ سلطان حمیدك صوغوق قانلیلغی

ژورناللری ویرنلر وتوسط ایدنلر

بوبادیء توهیم وتوهم ژورناللر ، هپ خارجدن کلیردی . تقدیمنه توسط ایدن بندکان دلالتده معذور ایدی . بری توسطده بولونماسه ، دیکر بری واسطه‌سیله تقدیمدن امتناع ایدنك خیانتندن بحث ایدلمه‌سی وممتنعك تهلکه‌یه معروض براقلماسی محقق ایدی . هم اخبار واقع ظهوره کلیویرر ایسه اومسئولیت مدهشه‌یی کیمك تحمله جسارتی واردر . مع‌مافیه مخبره‌ده و (بیلنیرسه) واسطه‌یه دخی (ژورنالجی) تلقیبی آرتق زبانزد اولمش ایدی .

کیمسه حق وحقیقتی محاکمه ایتمزدی . هله بوقبیل ایشلری باشارمق اقتدارینی حائز اولمایان بعض ذوات ، برای تنزه (ییلدیز) سراینه هراقشام ایکندی وقتلری (نوبت) اوران موسیقه‌یی دیکلمکه عازم اولان ارباب تنزهه قدر ، ییلدیز جوارنده کورلدکده (اکلاشلدی بوده معلوملردن) دنیلیردی . بویله تعریضلره هدف اولمق قورقوسیله ایام

عادیه‌ده اوراره کیمسه یاقلاشه‌میوب جماعت غیر مسلمه اغنیاسی واجانب ، هوانی مساعد بولدقجه : مادامه‌لری، چوجقلری وخدمتجیلریله آرابه سوار اوله‌رق فوج فوج کلیرلر موسیقه دیکلرلر ، صفای خاطرله تنزه ایدرلردی .

پادشاهك آراباسنه برنوزاد آتلماسی

بز توهمانه قائل اولارق سلطان عبدالحمید خان ایچون دائما تعریضدن وتعرضدن کندیمزی آلامایور ایسه‌کده ، (ظاهر من قبل الرحمن اولاجق) خاقان مرحوم دائما بر وقعهٔ مهمه‌یه معروض قالمقدن خالی دکلدی .

بونجه تقید وتحفظه اهتمام ایدیلوب طورورکن مأمول ومنتظر اولمایان جهتلردن ظهور ایدن حادثه‌لر ، متوهم حکمداری بیزار ایلردی .

برکون دخی بشطاش سراینه تشریف شاهانه اثناسنده موکب ، بشکطاش کوپری باشی موقعنه مواصلتنی متعاقب درکمین فرصت اولان برشخص ، قوجاغنده بولوندردیغی برچجق یاشلرنده چوجوغی، شایان حیرت برمهارت وچالاکی ایله پادشاهك سوار اولدیغی فایطونك ایچنه آتی ویرمشدی .

أمان یاربی ! موکبی تشکیل ایدن اشخاص بربرینه کیردی . چوجوغی آتان شخصی دردسته شتاب ایدن یاورانك رامیٔ طفلی آتلرینك آیاغی آلتنده أزمه‌لرینه رمق قالمش ایدی .

بو حرکت مجنونانه‌دن ذاتاً صاغ قورتلق ؛ طالعك فوق العاده برمساعده‌سی دیمکدر . پادشاهه واقع اولان بویله آنی برتعرضه قارشو متعرضك سلاحله‌ده اتلافی مأمول ومحقق کبی ایدی . نصل اولدی‌ده اویله برحادثه وقوعه کلمدی . وقعه ، افراد موکبی دکل تماشا کرانی دخی برهرج ومرجه دوچار ایتمش ایدی. پادشاه ایسه آرابه‌سنه آتیلان چوجوغی ، آرابه‌دن یره دوشمك تهلکه‌سندن وقایةً ، اوقدر متوهم وقورقاق اولماسنه رغماً ، درحال للری آره‌سنده طوتمشدی ! . . شو منظره ، متناظرینه رقت ایراث ایتمکله ، هرکسك کوزلری یشاردی .

چوجوق یرینه آرابه‌یه برأل بومباسی آتلمق امکانی خاطرلانان بو حرکت ، پادشاهی اصلا دوچار تلاش ایتمه‌دی .

آرابه‌یی طوردردی ، چوجوغی دردست ایدیلن باباسنه تسلیم ایتدیره‌رك ، برابرجه سرایه احضارینی امر ایتدی .

شو تجاوز بی ادبانه‌یه قارشی عجبا نه‌یاپه‌جقدی ؟ بو ، مرکس ایچون جای مراق ایدی ، وهرکسی باشقه ، باشقه تخمین واعطای حکمه مجبور ایدییور ایدی .

عوام پادشاهك غضبندن باشقه حسیاتنه امکان ویره‌میوردی . رامیٔ طفل سرایه کتیرلدی ، حرکاتنك اسبابی صورلدی .

بحریه منسوبیننددن بولونان بوشخص ، معاشلرك چیقماماسندن عائله‌سنی کچندیرمکدن عاجز قاله‌رق چوجوغی ، شوصورتله حمایت شهریاری‌یه تودیعه مجبور قالدیغنی ، اصابت حرکاتنه قائل برلسان ایله بیان ایله‌مشدی .

نه اولسه برتربیه‌سزجه حرکت اولماسندن آز چوق برجزایه لایق ایکن پادشاه رامیٔ طفله اللی لیرا عطیه ومسلکنجه ترفیعنی (؟!) اراده ایله مرقومی مربست برافدیردی .

سلطان حمیدك صوغوق قانلیلغی

سلطان حمید بروقعه‌نك حدوثنه قدروهم وتلاشه دوشرده بروقعهٔ فوق العاده قارشوسنده بولونجه اصلا دوچار فتور اولمزدی .

طراقهٔ هولناکیله قولاقلره ایراث صمم ایله‌ین ویلدیز وجوارینی براهتزار فوق العاده‌یه دوچار ایدن ، (حمیدیه) جامعنك دکل ، ییلدیز قصرلرینك جاملرینی انبساطه کتیردیکی هوا تضییقیله ریزه ریزه ایدن معهود بویوك بومبانك اشتعالی متعاقب جامعدن سراینه عودت ایچون آرابه‌یه لاجل الرکب بینك طاشنه ورودنده طوره‌رق بلا قید وبلا تلاش : انفلاقك نه جانبدن وقوعه کلدیکنی ونفوسجه موجب ألم برشی اولوب اولمادیغنی حاضروندن سؤال ایله واقعهٔ هائله‌دن برآز معلومات آلدقدن صوکره آرابه‌یه راکب اولوب عنان اسبانی یدینه آلدیغی بوصورتله آرابه‌یی کندی قوللاندیغی حالده سراینه عودتنی کورنلر شاشیروب قالمشلردی . بووقعه‌نك تفصیلی آتیاً کوریله‌جکدر .

حرم همايونده حريق قصدى ـ عرب وآرناوود طابورلرى مصادمه‌سى

حرم همايونده حريق قصدى

عرض ايتدم آ سلطان حميدك دائما بر وقعهٔ فوق‌العاده‌يه معروض قالمق نصيبى ايدى.
سراى همايونده‌كى جواريك اوبله بر پرده بولونمالرينه نظراً اوحياتدن ممنون اولامايه‌جقلرى ظنى اشغال اذهان ايده‌جكنده شبهه يوقدر. حالبوكه: اوحيات ايله كسب الفت ايله‌ينلرك اكثريسى اصلا اورادن آيرلمغى آرزو ايتمزلرمش. بالطبع چيقمق آرزو ايدنلرده بولنيورسه‌ده بوقسم انددر.

بر جاريه چراقلغنى آرزو ايله نيازينى مافوقنه بيلديرديمى، اوآرتق سرايده طوتلماز درحال چيقاريلور. بونك اسبابى آتياً آكلاشيله‌جقدر.

بركون مقرهمايونك برقسمندن حريق ظهورى نمايان اولماسى اوزرينه درحال يتيشيله‌رك اتساعنه ميدان ويرلمكسزين اطفا اولونمشدى.

سراى همايونده حريقه قارشى قيودات فوق‌العاده اتخاذ قلنمشدى. كيجه، كوندوز نوبتجيلر هرطرفى صيق، صيق دور ايله نظارت متماديه‌دن خالى قالمزلردى. حريقك ظهوره كلديكى محل، پك آدم اوغراغى بولونمامقله اورايه باقلمامش و بعدالاطفا، يانغين محلنده امارهٔ سؤقصد كورولمكله بوحال پادشاهى عظيم تلاش ووسوسه‌يه دوچار ايتمشدى.

زيرا حريقك داخلدن زياده خارجدن ايقاعنه توليد ظن ايده‌جك اثر بولونمقله، بوقدر بكجيلر تفنكجيلر ودوريه‌لر آره‌سنده قرارگاه پادشاهى‌يه ياقلاشمغه نه‌وجهله امكان بولونمشدى؟ بو، عادتا پادشاهى تدهيش ايدييوردى.

خارجدن بوتون بوتون برياباجينك كلمه‌سنه پك احتمال ويرلمه‌يورسه‌ده اوده نظر دقتدن دور طوتلمايه‌رق بكجيلر وتفنكجيلردن دها زياده شبهه ايديليور؛ بويله جانى امنيت ايتديكى اشخاص آره‌سنده، بوكبى سوء قصد تشبثلرى وقوعى، بوتون بوتون سلب حضور ايدييوردى.

ايچريده، طيشاريده صيقى تحقيقلر، استنطاقلر نتيجه‌سنده حريقك، چراق ايديله‌رك سرايدن چيقارلماسى آرزو ايله مافوقنه برقاچ دفعه بسط نياز ايدن برجاريه، أملنك اصغا

ایدلمه‌سندن مقبر اولوب سرایی آتشه ویردکدن صکره فرصت فرار بولورسه قاچمق نیتله یاپدیغی آکلاشلمشدی .

بوجرمك قانوناً بیله جزاسی وار ایکن پادشاه عفو وصفح کوسترمش مومی‌الیهایی ومومی‌الیهانك طلب ونیازینه قارشو لاقید بولونان مافوقنی ودها سائر علاقه‌دار اهال اولانلری .جهازلریله خرجلقلر بله سرایدن اخراج ایتمشدی .

عرب وآرناوود طابورلری مصادمه‌سی

دیدیکمز وجهله ، دائما برحادثه مهمه سلطان حمیدی، وهملره ، وسوسه‌لره ، دهشتلره دوچار ایدردی .

بربایرام کونی ییلدیز جوارنده‌کی قشله‌لرپیشکاهندن‌طوغری شدید برپایلم آتشی‌صداسی ینه جوار اهالیسنك وسرای خلقنك ، کوش اضطرابنه واصل وهر کسده ذات وقعه‌یه اطلاع اندیشهٔ الیمی حاصل اولدی .

سرای همایوندن ؛ سمت ولوله‌داره طوغری یاوران، خنکار چاوشلری وتفنکجیلر ؛ خارجدن کوزی پك اهالیدن بعضیلری شتاب ایدییورلردی .

بووقعه آننده سرایده ایدم. دنیاده ، طوپ وتفنك‌طراقه‌سندن وحتی‌انسان آوازه‌لرنده مصون ظن ایتدیکم ، سرای جوارندن بویله محاربه‌یی آندیران تفنك‌سسلرینك حدوثنه امکان ویره‌میوردم وویره‌مزدم .

آتش دوام ایدییور ،، هم اویله برقاچ یوز فشنك بوشالمایور. اطراف سرایی، جسیم بردشمن اردوسی باصدیرمش ، بیکلرله آتشه بیکلرله آتش مقابله ایدییور کبی ایدی . اقامتکاه شاهانه‌دن خواص دخی محل ولوله وغلغله‌یه شتاب ایدییورلردی .

کمال‌سکون وامنیته مقراولان اولطیف‌یرلرده بوهولناك طراقه‌لر بوآجی تفنك صدالری برقلب حساس ورقیقی پك زیاده رنجیده ایدییوردی .

وقعه . ایکندی وقتنه تصادف ایتمش ایدی . سلطنت قاپوسنك پیشکاه تعظیمنده

(نوبت) طرزى ايفا ايدن موسيقه [۱] (لاژور نه‌لانوى) اوپه‌را پارچه‌لرينى ترنم ايديپوردى .

اوكون ، بكا كيجه كبى مظلم كلديكندن (كوندوز ، كيجه) اوپه‌را پارچه‌لرى دخى سوديكم حالده بنمى طيرمالايور ايدى . برآن امكانه قدر هركس وظيفه‌سنى اجرا ايدر ، موسيقه‌جيلرده وظيفهٔ رسميه‌لرينى ايفا ايديپورلردى . محل وقعه‌يه كيدنلردن هنوز عودت ايدن اولمامش ايدى‌كه اساس مسئله اكلاشلسون !

بومخوف حادثه‌دن ، فقير جمله‌دن زياده متأثر ولرزان ايدم ؛ ديسه‌م ، ارتكاب كذب ايله‌مه‌مش اولورم .

بنم بى آرام وكمال انديشه ايله دوران وحرام ايتديكم محل‌كه : قولتوق قاپوسى جوارى ايدى . كسيلمه‌ين تفنك سسلرينك دوامى اورالرده ، پاى ثباتمك دوامنى مندرس ايلدى .

حرم قاپوسنه ، حرم حديقه‌سنه صيغنمق موافق اولاجغنى تخطر ايتدم . اوسوى أمن وأمانه روان اولدم . دها حالا حرم همايوندن تحقيق مسئله‌يه آدملر قوشيورلردى . بنى اورالرده مشاهده ايدن بربكجى ، (يعنى قصر همايون مطهرى) :

— نه‌خبروار ، افنديمز مراق ايديپور . دها حالامحاربه بيتمه‌دى ، كيدنلرده كلمدى ، بوكوررلتولر نه‌در ؟ كيت ايچرى كيت افندمزك نزدنده ، ادم قالمامش كيبدر. هايدى نوبت اوطه‌سنده بولك ! ديدى .

سرايده‌كى تلاش و انديشه ـ مجا دله‌نك اسبابى نه‌ايمش ؟ ـ ارمنى مسئله‌سى وبومبالر

سرايده‌كى تلاش وانديشه

ايچرى كيردم ، نوبت اوطه‌سنده برقاچ مصاحب سياه چهره‌لرى آغارمش، دنيله‌جك قدر متغير اعضاى وجوديه‌لرى ، حس ايديله‌جك درجه لرزه‌دار ايدى . برى بكا :

[۱] بونوبت دخى بازار كونلرى مابين همايون موسيقه‌سى وچهارشنبه كونلرى بحريه سلاح انداز طابورى موسيقه طاقمى وأيام سائره‌ده ديكر آلايلر موسيقه طاقملرى طرفندن اجرا قلنور . مابين همايون موسيقه‌سيله بحريه موسيقه طاقمى مهارتكار اركانى جامع ايدى .

— آیول بو محابه نه‌اوله‌جق ؟ کیمکله بوغوشه‌یورز . موسقوف ، بردن بره بوغاز ایچندن عسکرمی دوکدی ؟ مسئله آکلاشلمادی که : افندمزك‌پك مکدر وپك مراقده‌در هایدی قوش کیت ! سن اولسون چابك بر خبر کتیر ، دیدیلر .

طوغریسی بنده اوجسارت مفقود ایدی ، شمدی کلیرلر، سوزیله مقابله ایتدم .

حقیقةً بنده تخمین وقعه‌دن عاجز ایدم . روسیه‌لیلرك تجاوزینی اصلا مأمول ایتمز ایسه‌مده [علی سماوی] کبی ، فقط : دها زیاده قوت تدارك ایتمش ، اختلاجینك بوتون ییلدیز وجوارینی احاطه ایتمکله : جیش بسالتکار عثمانی ، مقابله‌یه طوروشمش ، فقط اوراده‌کی قوتك بویله برشرذمه‌یی تنکیله اقتداری محقق بولونمش اولدیغنی تخمین ایدییور ایدم . مصاحباندن بری :

— جانم افندم ! همان یارم ساعت اولدی . تفنك سسلری سکون بولمادی ، دیدی .

وارالق :

سلطان حمید ، نوبت اوطه‌سنه چنغراق چکدی ، مصاحباندن بری قوشدی ، کیتدی . بالعوده بو فقیره :

— افندمز ، بوراده مترقب امر وخدمت اولدیغیکزدن حظ ایتدی . قاپودن بر ارابه ایله اوده محل وقعه‌یه کیتسون تیز آکلاسون کلسین ، بیوردیلر ، دیدی .

شمدی آرتق قورقارم‌دیمك اولمازدی !

— فرمان افندیمزك . دییه‌رك فیرلادم . لکن محل وقعه‌دن پرتلاش ایلك عودت ایدن طوفان آغایه راست کلدم [۱] تمام خبر بونده ؟ دییه‌رك مومی الیهدن سؤال حال ایتدم . کندیسی حضور استیذانی اثناده بکاده :

— عرب ، آرناوود طابورلری . دییه‌رك مختصر برجواب ویردی ، بوندن صکره متعازمین عربدکاهك آرقه‌سی سوکدی . کیدنلر ، برر ، برر عودت ایدییورلر ایدی . بونلردن وقعه تمامیله آکلاشلمش وذاتاً سلاح سسلری‌ده کسیلمش اولدیغندن بنم عزیمتمه لزوم قالمامش ایسه‌ده ، امر پادشاهی‌یی یرینه کتیرمك وظیفه‌م ایدی .

هرکس دونرکن بن کیدییوردم . عودت ایدنلر میاننده برمحبمه راست کلدم ، و :

[۱] ییلدیز باغچه‌سنده‌کی مراکبه مأمور ، مصاحباندن ایدی . صوکره‌لری لوالفه قدر ترقی ایله طوفان پاشا اولمشدر . لاز ایدی .

— باصديرلدى ، هيئت تحقيقيه تشكيل قلندى اونلرك مشغوليتلرى اثناده كيتمكز تابجادر . ديدى ، بن‌ده دوندم .

ذات شاهانه ، بو وقعه‌ده دخى طبيعى خوف وخشيته كرفتاراولدى . فقط سلطان حميد فراستلى ومدبر اولديغندن اويله ، عقول قصيره صاحبى مصاحبانك ظن ايتدكلرى موسقوفلرك ورودينه ، نه بنم تخمينم كبى برفئهٔ باغيه‌نك باصقيننه قائل اولمقسزين وقعه محلنه كوندرديكى آدملر :

— هايدى باقك ! اضداد واجناس مختلفه غالبا برى برينه طوتشديلر ! عسكره ؛ بندن سلام تبليغ ايدك . ترك نزاع ايتسونلر ! ديمش و فى الحال ، سلام شاهانه ؛ درحال فصل نزاع ايله‌مشدى .

مجادله‌نك اسبابى نه ايمش ؟

وقعه عصروقتندن صوكره عسكر ؛ بايرام مناسبتيله قشله‌لرى ميدانلغنه تنزهه چيقمشلر كومه كومه مشغول لعب ايكن ؛ برقسم كليسى‌ده [زيبك] اويوننه چيقانلرى تماشا ايديورلر ايمش .

— او ؛ اويناسون ؟ بواويناماسون ديه چيقاردقلرى نزاع ، منجرمضاربه اوله‌رق ايچلرندن بعضلرى اوك اياق اوله‌رق سلاحه صارلمشلر و بركت ويرسون محاربه سپرلردن اجرا ايدلديكندن پك چوق تلفاتى موجب اولمامش . طبيعتيله ديوان حربلر تشكيل ايديلوب عندالمحا كمه مستحق جزا اولانلرك جزالرى ويرلدى و بعضيلرى‌ده مملكتلرينه ترخيص اولونه‌رق عرب و ارناوود طابورلرى تميزله‌ندى .

اما نه‌فائده ! نظام تحتنده و باخصوص ييلديز محافظه‌سنده بولونان عساكر ميانده محاربه و قوعى ، پادشاهك سلب امنيتى موجب و وهمى مستوجب اولمش ايدى .

ارمنی مسئله‌سی و بومبالر

بو وقعه‌لر جمله‌نك كوزی اوكنده واقع اولمش ایسه‌ده تخطر وتفصیلی موافق صدددر.
ارمنیلردن بعضیلرینك ایقاع اختلال ایله‌یه‌جكلری وینه ایچلرندن بعضیلرینك سلاحلاندقلری وشوارده بوراده بومبالر اخفا ایدلدیكی حقنده روایتلر دوران ایتمكه و ژورناللر اعطا قلنمغه باشلادی. سلطان حمیدك؛ تجسس و تحقیقده كوستردیكی اعتنا؛ بوخصوصده دخی اوزمان باعث انواع قیل‌وقال و اعتراض اولویوردی.
بعض كیزلی سلاح طاشیان كسانك، باب عالی جوارنده طولاشمغه قدر جسارت ایتدكلری؛ ضابطه‌جه بیلنیور ایدیسه‌ده تحری و دردستلری اثناده؛ چیقاجق اختلاله سببیت ویرلمش اوله‌جغندن احترازاً برشی یاپیلامیوردی.
ارمنیلرك قوم قپوده پطریقخانه‌ده طوپلانیله‌رق باب عالیه برای استدعا مجتمعاً كله‌جكلری دخی خبر آلنه‌رق ضابطه متیقض باب عالی عسكرله محفوظ بولونیوردی.
حقیقةً بركون پطریقخانه‌دن غلبه‌لك برجماعتك سد راهی ایچون ژاندارمه پولیس قارشولایوب كری دونمه‌ری اخطار ونصیحتنه سلاح ایله مقابله ایله ژاندارمه طابور اغاسی بیكباشی احسان بكی اوروب شهید ایتدیلر.
كندیلرینه قارشی سلاح ایله مقابله ایدیله‌جكی اعتقادنده بولونان ارمنی اختلالجیلرینه سببیت ویردكلری قتل نفوسدن طولایی مقابله ایدیله‌جكی سویله‌نه‌رك مرقومون اوكون كوچله عودت ایتدیرلدی وطاغیدلدیلر.

ارمنیلرك عثمانلی بانقه‌سنه هجومی ـ ارمنی اختلالی اثناسنده

ارمنیلرك عثمانلی بانقه‌سنه هجومی

براوكله وقتی، غلطه‌دن طوغری كلن وتفنك و طوپ صدالرینه بكزه‌مه‌ین و اوزمانه قدر استانبولده ایشیدلمه‌ین، هولناك انفلاقلرك طراقه‌لری تا ییلدیز سراینه قدر كلیور وسامعه‌مزده طنین انداز دهشت وخشیت اولویوردی.

ینه حرمسرای همایوندن بعض ذوات ، یاوران وخنکارچاوشلری مقرلرینه قوشیورلر ، اورادنده سمت صدای مخوفه طوغری عازم اولویورلر ایدی .

بومحرر فقیرده برمصاحب :

— قوش ، گیت ! بو ، طوپ سسلری نه در ؟ اوکره‌ن چابك خبر کتیر ، افندیمز امر ایدییور ! دیدی .

— باش اوستنه دییه‌رك : کورولتونك قوپدیغی غلطه سمتنه طوغری کیتدم . بن کیدنجه‌یه قدر ، صبق ، صیق انفلاق دوام ایدییوردی . غلطه‌یه وصولده آرابه‌دن ایندم . شورادن ، بورادن مسئله‌یی صوروب اوکرندم . آقچه تبدیلی ایچون کلمشلر کبی اوموزلرنده طوربه‌لرله بش اون باغجی ، بانق عثمانی قاپوسنه اقامه ایدلمش اولان نوبتجی عسکرلری وطرا ومائی شالوارلی بکجیلری قتل ایده‌رك ، بانقه‌نك شیمدیکی بناسنه داخل اولمشلر وبیچاره بانقه مأمورلرینی‌ده اوراده آلاقویمق صورتیله ، ویر یانسون ، یوقارو دائره‌لردن ، بانقه‌نك حوالیسنه بومبالر آتیورلرمش ایمش .

بانقه آبلوقه تحتنه آلنمش ، ایچرویه کیرمك ممکن اولمادیغی کبی ، کیرمك کیمك‌ده حدی . آرتق ، کوشه باشلرینی‌ده عسکرلرطوتمش ایدی ونیم حرکات جالب شبهانه ، تفنکلرایله مقابله ایدییورلر ایدی .

بیلمم بوده‌می اونك سیئهٔ عملیدر ؟ وکلا ، ضابطه یوقمی ایدی ؟

کوشه باشلرینی عسکرك طوتماسنی ، ارباب سلاحه ، سلاح ایله مقابله اولونماسنی وبو صورتله اطفای اختلال قابل اولابیله‌جکنی (فون‌درغولج) پاشا ، سرایه اخطار ایتمش ، اورادن واقع اولان امر وتعلیمات اوزرینه اجرای تقیداته ابتدار قلنمش ایدی .

(مولی رحمت ایتسون) صدر وقت رفعت پاشانك ، وکلانك دنیادن خبری یوق . وقعه ، زمان قدیمده ، شهزادکان ولادتلرنده‌کی طوپ شنلکی کبی تلقی اولنیوردی .

محرر فقیر ، سرایه عودتله ، معلومات و تحقیقاتمی عرض ایتدم . هپ محل وقعه‌یه کلنلرده بندن زیاده عالم دکللردی .

بونی ، حکایه‌سی موجب کلال وملال ، معهود حادثات تعقیب ایتدی .

بانقه‌ده‌کی مهورلری کتیرمش اولان روسیه ترجمانی (تحفدرکه اسمنی قید ایتمه‌مشم وخاطرمده قالمامش) (فرانسزجه صفر) شکللی ذات ، دلالت استیهان ایله بانقه‌دن

تحت‌الحمایه آلوب براستمبوطه واورادن پوسته واپورلرینه ارکاباً ، کنیردیکی محله سوق واعزام ایلدی .

★★

ارمنی اختلالی اثناسنده

استانبولده مقاتله بردوام ایدی . وقعه‌نك ایکنجی کونی ، اوزمانلر ایچون بیت آلام اولان فقیرخانه‌دن استانبوله عزیمت لازم کلمش ایدی . واپوریمز مطلق بشکطاشه‌اوغراره بزم واپور بشکطاشه کلیرکن ، یولجی ایله طولو ، طولو واپورلر کوپریدن دونمشلر ، بشکطاشه یاناشیورلر ایدی .

مشاهدات ، استانبولك قاریشقلغنی ایما ایدییوردی . چونکه استانبوله اینه‌نلرك ، عینی واپورلرله ینه دونمش اولدقلری آکلاشیلیوردی .

سوار اولدیغمز شرکت خیریه واپوری بزی‌ده بشکطاشه چیقاردی و ایسته‌مه‌ینلری تکرار بوغاز ایچنه کوتوردی .

محرر فقیر ، شوحال اوزرینه سرای همایونه عزیمته مجبور و مضطر ایدم . دارالسلام وامان‌ظن ایتدیکم بشکطاش اسکله‌سنه قدم‌زن استراحت اولدم . براز یورودکدن صوکره متوجه اولدیغم طریق اوزرنده برآربه‌جی دکانـه ایکی أل رووولور آتلدی ، شالوارلی واوزری جاکتلی برشخص بیچاره آچ طاووق کبی آربه‌لر اوزرینه قاپاندی . فقیر کبی رقیق‌القلب برکیمسه ایچون بو ، پك الیم وفاجع برمنظره ایدی .

اوخیال فجایع مآلی مفکره‌مدن چیقارمغه مقتدر اولامایه‌رق برآرابه‌یه راکب اولدیغم حالده ییلدیزه مواصلت ایتدم .

بویوك مابین دائره‌سنه واروب ، کیفیتی سرقرین حاجی علی پاشایه تصویر ایده‌جکدم . وکلا اوطه‌جیسی :

— انجمن وکلا وار ، دیدی .

باب عالى يه آتيلان بومبا ـ ييلديز انفلاق عظيمى ـ انفلاقدن صوكره

— ضررى يوق بن پاشايى كوره‌جكم . ورودمى خبر وير ، ديدم .

حاجى على پاشا ، مساعدهٔ ملاقات ايلدى . كيرديكم وقت اوراده ، صدراعظم رفعت پاشا ، عدليه ناظرى عبدالرحمن پاشا ، خارجيه ناظرى وسرعسكر رضا پاشا ، داخليه ناظرى ممدوح پاشا بولونيور ، قرين پادشاهى ، كاتب ثانى عزت پاشاده [١] آياقده طورييوردى محرر فقير ، سرايده براز سربست ايدم . حاجى على پاشايه خطاباً :

— اوح افندم بوراسى صحيحاً دارالأمان ايمش ! سراى قاپوسندن ايچرى كيرلديمى كورولتو ، ضرورت و هردرلو كدورت ، طيشاروده قاليور بوره رصينه داخل اولامايور بوكون استانبوله ايتمك اوزره واپوره بيندم . بشكطاش اسكله‌سنه ورودمزده بزدن اول استانبوله ايتمش اولان واپورلر ، استانبولك هرج‌ومرجى قارشوسنده يولجيلرينى چيقارمغه موفق اولاميه‌رق ، جمله‌سى دونديلر . بزم واپورده عودتى اهالى‌يه بيلديرمكله ، بنده كزده كلمش ايكن ، جاى سلامت ظن ايتديكم بشكطاشه چيقايم وسرايه كيده‌يم ، ديدم كذركاهمه مصادف برآرپه‌جى دكانه ، كميتكا ، غدردن ايكى ال طبانجه آتلدى . دكان صاحبى خون آلود برصورتده آرپه‌لر ايچنه قاتلدى .

شو فجيع منظره‌نك تأثيريله ، حضوريكزه شتاب ايتدم ديدم .

عزت پاشا :

— چوق شى ! حسن پاشا بشكطاشده وقوعاته امكان يوقدر ؛ ديمش ايدى .

— آمان بك افندى ! عالم ، عالم وقوعاتدر . بوخصوصده عدم امكان تصور وتعهد اولونه بيليرمى ؟ جوابنى ويردم .

بواثناده عزت پاشايه بر مظروف صونلدى بعدالمطالعه :

— صحيح ايمش ! شمدى ايكى كشى‌يى دها تلف ايتمشلر ، كيده‌يم افنديمزه عرض ايده‌يم ، ديدى ، كيتدى .

ذاتاً انجمن وكلانك ارمنى مسئله‌سى ايچون اجتماع ايتديكى مسموعم اولان برقاچ كلمه‌دن آكلاشيليور .

[١] عزت پاشا دائما وكلا انجمنلرينه كوندريلور و عادتا رأيه اشتراك ايتديريلور ايدى .

تکمیل وقوعاتی تعداد وتصویر خارج ازصدد اولوب عسکرک تنکیله مأمور ایدلمه‌سی اوزرینه واقعهٔ مذکوره تسکین ایدلدی .

★★

باب عالی‌یه آتیلان بومبا

— عجب ینه نه‌وار ونه اولدی ؟ دیرکن براز صوکره بودفعه‌ده ، باب‌عالینك بومبا ایله ارمنیلر طرفندن برقسمی تخریب ایدلدیکی خبری آلندی .

مائل وسوسه برذات اوزرنده بووقعه‌لر نه عظیم تأثیر وتأثر حصوله کتیرر !

زمان بونك‌ده اوزرینه بر ستر ماد چکدی . هرکسجه اهمیتسز برپادی قالدی ، فقط عبدالحمید خان ایچون اویله دکلدی ! . . . و سوسه‌سی کبی بونلرك اوکی آلمق اوزره تجسس و مراقی‌ده مشتد اولدی .

★★

یلدیز انقلاق عظیمی

ایشته بوپك مهم ودهشتلی بر وقعه اولوب ، حدوثنه دائر معلومات ایدینمك اوزره قارئین کرامه مسئله‌یی براز تفصیل ایده‌جکز .

کوزه‌ل وکشایشلی برجمعه کونی پادشاه ، دارات وحشمتله ادای صلوة جمعه ایچون [حمیدیه] جامعنه کلدی وکیردی .

جمعه‌لری حمیدیه جامعی ، اوچ صره عسکرله احاطه اولونور . یلدیزدن بشکطاشه اینن یوقوشك صاغنده‌کی میدانلق اوکی ، برصف پیاده‌دن صوکره ، سواری ارطغرل و مزراقلی آلایلری طرفندن اشغال ایدیلور. آرابه‌لی‌ویایا تماشاکرانده بوسواری صفلرینك آرقه‌سنده اخذ موقع ایدرلر .

جامعك بو جهته ناظر حولیسی ، یولك انحناسنه کوره آلچاقلی ، یوکسه‌کلی برسد ایله مترفع اولوب بوسدك پارمقلقلری اوکنده‌ده بشکطاش قره‌غولی پولیس وژاندارمه افرادینك صفلری واردر .

پادشاهك جامعدن عوتی خبر ویرلدی . آرابه‌سی ، بینك طاشی اوکنه کتیرلدی ، بندکان اورایه دیزلدی و عسکر صفلری وضع نظام و انتظامی آلدی .

هنوز پادشاه کورونمه‌مشدی. بوصره‌ده تماشاکران موقعندن طوغری قولاق زارلری پاطلاته‌جق قدر مدهش و شدید برطراقه قوپدی ، صاغ قولاغمه عارض اولان صممدن ایکی آی محتاج مداوات اولدم . قالین وسیاه بردومان ستونی سمایه طوغری یوکسه‌لدی . مذکور سد اوزرنده پولیس و ژاندارمه‌لردن وینه انفلاقك واقع اولدیغی جهته ناظر شهزادکان محفلی بینك طاشنده بولونانلردن بعضیلری برآنده یره دوشوویردیلر .

انفلاقك تأثیریله جامع شریفك ، سرایك وقعه جوارنده‌کی دائره‌لریله عمومی مطبخك و حتی داخل سرایده‌کی بعض دوائرك جاملری ، اینجه فقط دهشت فزا برصدا ایله ریزه، ریزه اولمشدی .

برقاچ ثانیه صوکره سمادن : قول ، باجاق وقفاکبی عضولر یره دوکولیوردی .

انفلاقدن صوکره

فقیره عارض اولان خوفدن پك لرزان ایدم . اوتهلکه‌لی محلی ترك ایله ایچری قاچمق ایسته‌یوردم . فقط کندمده اقتدارمشی کوره‌میوردم . خشیت و هیجان آره‌سنده متوجه بولوندیغم محلده جامعك محفل همایون قاپوسندن پادشاهك چیقدیغنی کوردم .

طراقه ایله ، پادشاهك خروجی آره‌سنده بلکه اون ثانیه‌کچه‌مشدی . پادشاه مردیونلری اینه‌رك بینك طاشنده طوردی وحاضروندن جهت انفلاق وسائره‌بی صوردی وبعض تعلیمات ویره‌رك فایطونه بندی وحیوانلرك تربیه‌لرینی کندی الله آلته‌رق آرابه‌یی، سرایه سوق ایلدی.

انفلاقی متعاقب داخل حرم سرایدن غایت مؤثر قادین صدا وبکالری ایشیدیلیوردی. پادشاهك مواصلتی اوزرینه یك آواز صوك بر واویلادن صوکره سکوت وسکون تقرر ایتدی . محرر فقیره‌ده ، برنبذه حیات وحرکت میسر اولمش ایدی . زندکی زمانلرمده‌کی دکل برمرض مدامك نقاهت ضعف آلودی اثناسنده ایمشم کبی بی تاب و قدرت سرای همایون داخلنده‌کی دائره‌مزه کیده‌بیلدم . یالکزجه برآز استراحتدن صوکره ، سلطان حمیده نائل خلاص وسلامت اولدیغندن طولایی جناب حافظ حقیقی‌یه مشغول شکران اولدیغم زمیننده یازدیغم برعریضه‌یی ، حرم قاپوسندن ارسالدن صوکره ، آشیان غریبه

متوجه‌عزیمت اولدم . قولتوق قاپوسندن چیقنجه محل وقعه اوکندن حین کذرانمده ، انفلاقی متعاقب اوراده برحیات قالان یایا وآرابه‌لی اهالی وصفبستهٔ سلام ومحافظه بولنوب وقعه‌ده نوبت اجل‌اصابت ایتمه‌ینلر ، بردائرهٔ واسعه‌ده ، عسکر آیلوقه‌سی آلتنه آلنمشلردی . فقط بونلر ، اودقیقه‌ده ترخیص اولونیور ایدی .

محل وقعه‌نك منظرهٔ فجیعه‌سی

محل وقعه آرابه پارچه‌لری ، برچوق بارکیر ونقصان‌العضو عسکرو تماشاکران اجسادی وجنس ونوعی تحول ایتمش برطاقم انقاض ایله مالامال وحقیقةً منظره ، پك محرق وفجیع وموررث احزان وملال ایدی .

پك دقتله باقمغه مقتدر اولامادم ، ذاتاً خسته‌لانمش ایدم ، بومنظرهٔ فاجعه ومدهشه‌یه دقتله باقمغه تحملم یوق ایدی ، آرابه موجود بولونمامغله یایا بشکطاش اسکله سنه کله‌رك اورادن واپوره راکب اولوب مضطرب برحالده خانهٔ درویشه واصل اولدم .

ایرتسی صباح علی‌السحر سرای همایونه عزیمتمده ، محل وقعه‌یی برتفتیش خصوصیدن کچیرمك اوزره ، سوار اولدیغم آرابه‌دن اورایه مواصلتدن اول ایندم .

اوکون ، ریخته و انداخته اعضا و اجساد اورتادن قالدیرلمش یالکز بومبانك محل اشتعالده آچدیغی بویوك برحفره ، مشهود باصرهٔ دهشت اولویوردی .

سلطان حمید اوکون صلوة جمعه‌یی بعدالادا ، آرابه‌سنه بینه‌رك سرای همایونه کیتمك اوزره محفل همایون صوفه‌سنه روان اولدیغی اثناده اوراده شیخ‌الاسلام اسبق جمال‌الدین افندی مرحومه مصادف اولارق تعاطئ کلامه مبادرت ایتدیکی‌جهتله طیشاری چیقمه‌سی آن انفلاقه تصادف ایتمه‌مش ایدی . یوقسه بومبانك ساعتی ؛ سلطان حمیدك عودتی معتاد آن وزمانه پك طوغری تطبیق ایدلمش اولماسندن پادشاهه ضرر ایراثی ملحوظ ایدی . بوجانیلر سلاملق رسمنه برقاچ دفعه کله‌رك ، پادشاهك ساعت عزیمت وعودتلرینی تدقیق ایتمش بولونیورلردی . متشبثین سوء قصد اوکون دخی آرابه‌جی اسکمله‌سنك آلتنه‌یرلشدیردکلری بومبانك ساعتنی اولوجهله عودت شاهانه آننه تطبیق ایله عزیمت همایونی تماشادن وپادشاه جامعه داخل اولدقدن صوکره بونلر ، تنزه ایدرکبی آرابه‌دن اینه‌رك وکیمسه‌نك جلب نظر دقتنه محل ویرمه‌یه‌رك اورادن صاووشوب کیتمشلر ایدی .

هرشخص ایچون اشتداد خوف واوهامی موجب اولان بو سوء قصد سلطان حمید اوزرنده‌ده تأثیر دوشتنی کوستردی .

بعدما سلاملق مراسمی ، دها صیقی ودقتلی برتقید تحتنه آلندی وسوسه‌لر وتجسسلرده اونسبتده آرتدی . عندالتحری وتجسس ، مساکن وقویولرده وحتی ، مناسبت آلمایان وهیچ‌ده مأمول ایدلمه‌ین قلوب محزنلرنده بو بومبالرك مختلف‌الحجم و متنوع الاصول اعدادمتکاثره‌سی ودینامیتلر ، (نیترو غیلسرین) باروتلری بولوندی .

آوروپایه فرارلر ، تهدیدنامه‌لر ومطالبه‌لر

بومسئله دخی قشری کورلدیکی کبی و ایشیدلدیکی درجه‌ده اولمایوب موجب اعجاب واستعجاب وپادشاه ایچون مزعج برصورتده اشغال واشتغالی بادی ایدی . بودخی غایت مراقلی صفحاتی شاملدر . بروجه آتی ایراد اولنور :

ارباب سیاحتدن برقسمنك محض ، جر منافع ایچون بوکاری اختیارایله‌دکلری جمله‌جه معلومدر . بوکبیلر ، برواپور پاره‌سی تدارکنه مقتدر اولوب‌ده محل مقصود وساحهٔ جوع واحتیاجه واصل اولدیلری اورانك عثمانلی سفارتخانه‌سنه مراجعت وجانب سرای‌همایونه‌ده برتهدیدنامه اطاره ایله‌یوب بونده : [حال واقتدارندن فضله‌جه] برمقدار معاشله درسعادت ویا ولایاتده اقدار اولونماز ایسه ، ارباب حریت و حمیته کندیسی‌ده اشتراك ، پادشاه وسرای علیهنده انواع نشریاته انهماکه مجبور بولوندیغنی بیلدیرر . طالعی یاور اولوب‌ده مراجعت ومکتوبی ایادیٔ سریعه‌یه کچر ایسه ، آشاغی و یوقاری بر پازارلقدن صوکره ، لیاقتی قدر برمعاشله ینه استانبوله آلدیریلیر . کوزی آچیقسه : یولنی اوکرنمش اولدیغی سرایه انتساب ایله ، ییلدیزه طوغری اوچورتمه‌لرده اوچوررلر ایدی . [۱] طالع مساعد اولمایوب پازار واخذ و اعطا تأخره اوغرارسه ، او فقیرك اسواق فرنکستانده آچلق ویوقسزلق ایچنده نه ضورت ألیمه‌ده دوران وسیرانی دوشونملی .

[۱] بوعودتیلردن محرر فقیره وبرىلان ایکی ژورنالدن بری تاریخه متعلق جاهلانه بر اثر؛ دیکری‌ده غایت تحف برهزو اولوب آتیاً تفصیل قلنه‌جقدر .

ساخته آوروپایه فرار تشبثلری

بونلرك برقسمی‌ده اوزون اوزادی اوروپایه‌سیاحته پاره‌سزلکی حسبیله لزوم کورمه‌یوب قیصه یولدن ایشی بیترر ایدی . شویله‌که :

تدارك ایتدیکی برشاپقه‌یی باشنه کچیرر و [مارسیلیا] ویا [تریسته] یه عزیمت ایده‌جك واپورلردن برینه ، اوطریقك یولجیسی ایمش کبی ، کیره‌جکی اثناده [اولجه سپارش ایتدیکی بر آرقداش طرفندن] وقوع بولان اخطاره مبنی پولیس طرفندن دردست اولنوب کشان کشان باب ضبطیه‌یه کوتوریلور ایکن لیمان اداره‌سی طرفندن [اوراسی‌عالم بالایه خدمت ایدر] مداخله‌سی ایله پولیسك الندن آلنور . کیفیت سلطان‌حمیده لدی‌العرض ، ییلدیزه احضاری امر اولنور وبندکان دوائرندن برینه مسافر ایدیلیردی .

درحال برهیئت استجوابیه تشکل ایله‌یوب سبب فرار وقصده قرین دیکر بر قرار اولوب اولمادیغی آراشدیریلیر . اثنای استجوابده مسافر اولدیغی یرده اعلا سیغاره‌لر ، نفیس طعاملرله متشبث سیاحت اعزاز واکرام ایدیلیردی . نهایت فقر ایله بر ایش بولمق ایچون اوروپایه کیدر ایکن دردست اولوندیغی مستلزم مرحمت اوله‌جق صورتده افهامه احراز موفقیت ایلرسه کومروکده ، ویا شوراده ، بوراده حالنه مناسب برمأموریت ویریلیر وایکی یوزدن ، اون لیرایه قدر مظهر عطایا دخی اولارق سربست براقیلیردی .

مزاج درون وبیرونی بیلمیه‌رك وجودینه جاب اهمیت ضمننده اظهار خشونت ورعونت ایدرسه ، ایشته او وقت یمن ، فیزان ، طرابلس مقر مأنوس مستقبلی اولور ؛ بوده اثنای استجوابده یر ، ایچر أما بالآخره بورنندن کلیردی .

عظمای اصحاب احتراصلك طلبلری

بونلر ، کوچوك ارباب منفعته متعلق برنمونه اولوب ، اصل عظمای اصحاب احتراصك طلبلری بزی اعجاب ایده‌جکدر ! خصوصات مالیه‌یه دائر یازدیغی ، فقط [اولمایده‌کی]

بهره واختصاصى اولماديغى آكلاشيلان و مسلكنجه تشكيل تضاد ايلهين خود پسندان زمانه‌نك برى ، اندام دلارامنه پك ياقشديرديغى ثوب پرزر وزيور نظارت ماليه‌يى ايستر . وضعيت حاضره‌ده بوكا مانع اولمغله طبيعى املى ترويج ايدلمز . عدم ترويجدن انفعال ايله بوخلعت فاخره‌يى تلبس ايده‌مدمسه ، كسوهٔ ساحرهٔ عالم اولان لباس حميته بورونوب صولوغى آوروپاده آلير ، اوراده درحال ليطوغراف باصمه‌سيله بر غزته تأسيس ايدوب ميزان اذعانه صيغماز بهتان ، خاطره‌لره كلمه‌دك اكاذيب روايات مصنوعه و هرنه اولسه بر حكمداره دكل لايق لوم اولان اسافل حقنده دخى ، استعمال ايدلمك هيچ بر زمان جواز ويرميه‌جكى غايت غليظ سب وشتم ايله مالى وحتى ، شكل و شمائل ايچون چيركين بعض تعرضلرى محتوى اولان بوغزته‌لر اجنبى پوسته‌لرى واسطه‌سيله درسعادته سوق ايديلور . معاونين فسده معرفتيله فارق سفيد وسياه اولمايان مكتب چوجقلرينه كيزليجه توزيع اولنوردى . [چونكه اصحاب عقوله بونلر نه تأثيرويرر ؟] چوجوقلر [بولدق بال آله‌جق چيچكى] قبيلندن [كيزلى كيزلى ، سوه سوه اوقورلردى] . بندكان بلاهتكارانه‌ده كوندريلوردى .

بوغزته‌لرك برنسخه‌سى‌ده اونلرى سلطان حميده تقديمه متجاسر اولان او ذاتلرده مال بولمش مغربى كبى كوتوروب دست پادشاهى‌يه صونارلر ايدى . بونك اوزرينه ، ضابطه‌يه شدتلى امرلر ويريليردى ، ايچلى ، طيشلى تحريلر ياپلسون بولونان نسخه‌لردرحال امحا ايدلسون ، سوراخ وارده درحال ، طيقانسون وقاپانسون ، قارئى جرم مشهودحالنده ياقالانورسه استانبولدن اوزاقلاشديرلسون .

ارتق كيم نه ديرسه‌ديسون ! الده دكل بو پاچاوره‌لر دخى باعث تلاش وارتعاش اولمقدن خالى دكل ايدى .

واركلرده ، صحائف جرائدده‌كى مناقشهٔ قلميهٔ اديبانه بيله بادئ خلجان وحدت ايكن اوذاتك لاقيد قالامازدى .

بوذات ستوده‌شيم بوصورتله برچوق بيچاره‌لرك سبب نفى وتجزيه‌سى اولدقدن صوكره كونك برنده آز برمبلغ واورته برمأموريتله عودته راضى‌اولوب استانبوله كليويرمشدى .

سیاح مومی‌الیهك حکایهٔ احوالنده بوقدرله اکتفا ایده‌لم‌ده دها اعجوبه‌نما بردیکرینی نقل ایله‌یه‌لم .

بغداد خطنی ایسته‌ین بری

ینه طلبکاران ثروت وسامان [فقط مرتبه‌ی سیاح سابق کبی دکلسه‌ده] ایمپراطورلر خاطری ایچون کوچلکله امتیازی اعطا ایدیلن [بغداد خط کبیری] امتیازینك کندیسنه بخش اولونماسنی نیاز ایدوب ، مقابلةً سکوت کورمکله صولوغی آوروپاده آلدیلر !

بو ، ایری لقمه‌نك حرص و آزی ، سیاحی هردرلو تشبثده بولونماسنه سائق اولییوردی. کوندریلن تهدیدنامه‌لر ، منتج فائده اولامایجه : پادشاهك قوجوندیغی جهتلره انسلا که قرار ویرلدی . انقسام ممالك عثمانیه‌یه ساعی اولانلرله تشریك مساعی ، تمام بام تلنه باصمق اولاجق ایدی . بوده اجرا اولوندی ، مطالبات متنوعه اصحابندن مرکب قونفره‌لر عقد ایدیلیور ، هرصنفك رواج مرامنه یول ویرمه‌ین [سلطان روژ] ك اورته‌دن قالدیرلماسی موضوع بحث اولیوردی . پادشـاهك قورقدیغی‌ده بو ایدی . یوقسه ، سـیاحی مخرج مأمورین ایدن ذوات حائز نصاب اهمیت دکل ایدی .

تخصیصات مستوره ایله یوله وخدمته یاتیریلانلر ، ذاتاً قازانلمش بولوندیغندن اونلرده جای تأمل دکل ایدی .

بیك درلو وقوعاته معروض قالان سلطان حمید ، بوایشلرده‌ دخی وسوسه‌لره ، عظیم اضطراباته دوچار اولمشدی .

براسناد غریب

خاندان سلطنت عثمانیه ایله دولت علیهٔ ایرانیه آره‌سنده مناسبت صهریه ادعاسنده ولونورمشم

ذکری سبق ایدن اوروپا عودتیلرندن اولوب ، وقوع استیناسه مبنی بونلردن میل معارف کوریلنلردن بعضیلری ، جمعه کونلری خانهٔ فقیره کلیرلر ، بیمکدن صوکره ، مباحث علمیه‌یه دائر ایراد خطاب وقرائت کتاب اولونور ایدی .

ینه بریوم جمعه زوار مومی الیهمه یازمقده اولدیغم سلچوق تاریخنك مدخلنی اوقودم . مدخل افادات آتیه‌یی احتوا ایدییوردی : [۱]

« سلچوقیلر ، (سالچیق) تورکستان کیردن چیقدقلری وقت ، خاندان عثمانیه‌نك منسوب اولدیغی [قایی] قبیله‌سیله بایندریلر دخی برابر بولنیورمش . حتی سلچوقیلر ، قایی خانیلرله قیز آلوب ویرمك صورتیله مناسبت صهریه‌ده بولنمشلر ایدی . [۲]

قایی خانیلر تورکستانده ، اوغوزلر میاننده شدت شکیمه و کثرتله معروف ایکن ، بوسیاحت اثناسنده سلچوقیلرك وفرتی قاییلر . [۳] وبایندریلره . متفوق بولنیوردی.

ذاتاً تورکجه‌ده قایی [قیادن محکم معناسنه ایمش ٤] سلچوقیلر خراسانه طوغری کلدکلری اثناده رئیس قبیله (سالچیق) وفات ایتمش وریاست اوغلی طغرله انتقال ایله‌مش ایدی، (طغرل) [٥] غزنویلرله ایتدیکی محاربه‌ده. قازانوب ایرانده تأسیس سلطنت ایلدکلری اثناده قایی خانیلرده خدمت عسکریه‌ده بولونیورلرایدی . بونلر یالکز ، ایران سلچوقیلریله دکل ، سلیمان شاهك (ماهان) مقام خدیویده [٦] اقامت اوزره ایکن خوارزم مشاهیلرك جنکیزیلره مغلوبیتنده اورایی ترك ایتدکاری روایت ایدلمه‌سنه نظراً اونلرله‌ده تماسده بولونمشلر . الخ ... »

الحاصل تاریخك دها آشاغی طوغری صحیفه‌لری ، اوقوندی . زوارك جمله‌سی طرفندن مظهر افراط پسند اولدی .

محرر عاجز ، استغفار وتواضعله مقابله ایلدم . اقشام تقرب ایتدی . زائرین برر ، ایکیشر خانه‌دن مفارقت ایتدیلر .

ایکی کون صوکره صباحلین ایرکنجه برزائرك ورودی خبر ویرلدی .

— کیمدر ، اسمی نه در اوکره‌نیکز دیدم .

---

[۱] مقصدی توضیح ایتمك ایچون عین عبارەنك بوراده نقلی لازمدر ،

[۲] (مرآت کائنات) سلچوقیلر بحثی .

[۳] قایی خانیلر قسماً سلچوقیلره رفاقت ایتمش اوله‌جقلرکه : مأوالرنده کثرت اونکچوز یاد ایدله‌یور ظن ایلرم .

[٤] شجرۀ تورکیه .

[٥] طغرل وطرخان کبی اسامیسی تورکجه حروف صوتیه بولونماماسندن (توغرول) و (تورخان) شکلنده یازلمق مناسب اوله‌جغی ظننده‌یم .

[٦] کاتب چلبینك جهان نماسنده عثمانیلرك ظهوری بحثی .

— اسم ویرمه‌یور وبنی کورور ایسه طانیر وحسن قبول ایدر دییور . جوابی آلنمقله چاره‌سز احضارینه موافقت اولوندی . سلام صباح الخیر ایله داخل نشیمنکاه فقیر اولان بوذات ، کاغدخانه امامنك اوغلی مصاحباندن عاصم رفعت بك ایدی .

بلا اختیار برخلجانه قاپلدم . چونکه سلطان حمیدك منسوبینی اصلا بربرینك خانه‌سنه زیارته کیده‌مزاردی . آنجق خسته‌لق زمانلرنده وسائر خدماتده امرپادشاهی ایله کیده‌بیلیرلر، مومی الیهك ده براسر ایله کلدیکی متفهم اولیور ایسه‌ده سحری زیارت . بنم ایچون موجب تلاش وخشیت ایدی ، کیم بیلیر نه رنکه کیرمشم ! زائر بونی کوردی‌ده : ساعئ تسکین تأثرم اولدی . بن :

— خیر اولا قاپو یولداش فناری نره‌ده سوندردك . دیدم .

— دون آقشام افندمز لطف مخصوص اوله‌رق یالی صفاسی ایچنده سزکله سوتلی قهوه ایچمکه مساعده بیوردیلر کلدم ، دیدی .

برمدت صوکره قرنادن عارف بکله عودت ایتدیلر . سلام شاهانه تبلیغنده بولونه‌رق :

— برسلچوق تاریخی یازمشسکز اونده خاندان عثمانی ایله ایرانیلر آره‌سنده مناسبت صهریت کوسترمشسکز . بویله برمناسبت کیمسه‌نك معلومی دکلدر . بونك اصلی نه در ؟ کتابی کتیردیکزمی ؟ بکا ویریکز ! دیدی . عارف بك [۱] مکتب رفیقم وناموسلی برذات ایدی . افاده‌سی باشقه‌لری کبی تشویشه دوشورمه‌یه‌جکی معلومم ایدی .

— بونی اخبار ایدن جاهل ویا مؤول برآدم . سلچوقیلر ایرانده حکومت ایتدیلر اما ، ایرانی اولمادقلری وخالص تورك بولندقلری معلومدر . ذات پادشاهینك منسوب بولوندقلری [قاپی] قبیله‌سی‌ده تورك اولوب بونلر دها ایرانه کلمکسزین اخذ و اعطای ناز کتیرن ایله تأسیس رابطهٔ صهریت ایلدکارینی تاریخلر یازییور .

بیورك افندم دییه‌رك ، تاریخك اومبحثه دائر عباراتنی اوقودم .

— های الله بلاسنی ویرسون بونه تأویل ! سن اوتور . بن ایشی‌شمدی اولدیغی کبی

[۱] میرمومی‌الیه هنوز برماه اقدم وفات ایتمشدر . مولی رحمتنه غرق ایلسون .

افنديمزه آكلاتيرم . سن مراق ايتمه ! ديه‌رك كيتدی . بن‌ده براز دائره‌مزه قدر كيتمك ايچون صاحب حجرهٔ رفعت بكدن اذن ايسته‌دم .

— آمان قاپو يولداش بكا سوز كتيرمكه سبب اولورسك ، جواب ظهورينه قدر برابر بولونه‌لم . ديدی . وبنم [توقيف] وضعيتنده بولونديغمی مومی‌اليهك عزيمتمه عدم مساعده‌سندن استدلال ايلدم .

نهايت ايكی ، اوچ ساعت صوكره عارف بك عودت ايتدی . ينه سلام شاهانه تبليغيله « ايشی آكلادم . بوكتاب بوراده قالسون بالآخره طبع ايتديريرز » بيورديلر . بونی‌ده چوجقلره شكر پاره‌سی اولمق اوزره كوندرديلر . ديه‌رك دست منتمه : قرمزی اطلس كيسه ايچنده يوزعدد [زرشمله‌ريز] صوندی . سربستيم آكلاشيليوردی ، رفقايه وداع ايله اورادن چيقدم مسئله‌ده بوصورتله اختتام پذير مسرت اولدی .

بوخبرخيره خامه‌ران همت اولدقلری آكلاشلدی : خنده‌لرجلب ايده‌جك براسناد!..

آفريقاده آسلطن

بوفقير ، سرای همايونده دارالسعادة الشريفه آغالغی دائره‌سنده ياتار قالقاردم . دارالسعادة الشريفه آغاسی عبدالغنی آغا مرحوم بنی‌پك سوه‌ردی ، بن‌ده آنك برولدمعنويسی ايدم . قوای حافظه‌سنك خارقه درجه‌سنده اولديغندن اولجه بحث ايتديكم كتابی عصمت بك بزلری سوه‌ردی . سرايده قالنان كيجه‌لرده اوچمز بزم موانست عقد ايدردك . ينه بركيجه عصمت بك دائره‌يه كلدی و :

— هديه‌مدر . ديه‌رك آغايه بردفتر ويردی .

بودفتر ، دارالسعاده آغالغنك احداثی ابتداسندن ، مشاراليه آغانك مأموريتنه قدر [۲] اوموقعه كلش اولان آغالرك تاريخ نصب ووفاتلريله مدفون بولوندقلری محلی ذكر ايدر ، علی‌الاسامی مختصر دفترچه‌يی ، آغايه خلوص نيتله تنظيم ايتمش ايدی .

---

[۲] حرم همايون خدمت حراستی ابتدای تشكل دولت عليه‌دن فاتح سلطان محمد زماننه قدر بياض وزنجی خدامه متساوياً احاله اولونورايدی . عهد خاقانی مشاراليهده خدمت حراست باب‌السعاده يعنی قاپولری بولونان بياضلره انحصار ايلمش ايكن عهد مراد ثالثده (۹۹۰) دارالسعاده آغالغی عنوانيله جنس اسوده حصر ايدلمشدر .

بو دفتر ایکی ، اوچ دقیقه‌ده اوقوندی . کیلارهایوندن کتیرتیلمش دوندورمه‌لرده ییلدکدن صوکره عصمت بك وداع ایله خانه‌سنه عودت ایتدی . اغا افندی محرر فقیره خطاباً :
نصل سعید ، بکندکمی دفتری ، دیدی .

— پك کوزل افندم . لکن آغوات زمان سابقده ، درون وبیرونده ایشلره کیرمشلر ، قارشمشلر وبویوك نفوذ وتأثیر کوسترمشلر وانواع وقوعات مهمه و خیراتك مصدری اولمشلردر . شمدی‌یه قدر بونلرك اهمیتلریله متناسب مفصل براثر یازلمامشدر . بنده‌کز صحافلر شیخی زاده اسعد افندینك بره باتانده‌کی کتبخانه‌سنده ، آغواته دائر کندیسنك ترتیب ایتدیکی بر رساله‌جك کوردم . اوده بویله مختصر وغیرمفید .
— اوغلم سن ، دیدیکك کبی براثر وجوده کتیره‌بیلیرمیسك ؟
— چالیشیرم ، موفقیات اللهدن ، جوابنی ویردم .

— هایدی یاوروم تشمیر ساعد همت ایله [٣] کچمشلرك رحمتله یاد نامنه وسیله اول ، دیدی . بنده قبول وتعهد تحریر ایتدم . وقایع دولت علیه‌یه دائر برچوق کتب ورسائل قارشدیره‌رق یوز صحیفه‌لك برکتاب یازدم .

بونی بعدالاکمال کندی حطمله تبیض ایله منتظم تجلید ایتدیروب برکون حین تقدیمده نزدنده ذهدی افندی ویا ذهدی بك [٤] ، نامنده برذات بولنیوردی . آغا افندی کتابی المدن آلارق وباشنی صاللایه‌رق :

— صوکره اوقورز ، دیدی . زائرك :

— نه در افندم ؟ بك افندی صاحب قلمدر ، مطلق کوزه‌ل براثر وجوده کتیرمشلردر . تجسس ومدیحه‌سنه قارشی اغا افندی :

— بزم آفریقایه متعلق جوابنی ویردی . (کاشکه ویرمه‌سه‌یدی) .

اوکون آقشامه طوغری ، خانهٔ درویشه کیتمك اوزره حاضرلانیرکن کاتب ثانی وقرناددن عزت پاشانك آغاسی کلدی و :

[٣] مرحوم آغا صاحب کلام ایدی .
[٤] کندی قولنجه ، صباح ویا اقدام غزته‌لرینك برنده محرر ایمش .

— چابق اولك سزی پاشا افندیمز ایستیور دیدی . بعض ایشلر ایچون هرزمان چاغیرلدیغمدن ، بلا تأمل دائره‌سنه طوغری کیدر ایکن کندیسنه چیت قصرینك اوکنده مصادف اولدم . بکا :

— نره‌ده‌سك الله عشقنه ! صباحدن بری دولتخانه‌یه تلغراف کشیده ایدیبورم . بوراده یوقدر ، دینلیور . صوکرا بوراده دائره‌ده بولونه‌جغك اخطار اولوندی‌ده خبر کوندردم . کل ! سنکله براز مذاکره‌مز واردر دیه‌رك ، اوطه‌سنه طوغری کوتوردی . اورایه وصولمزده اوطه‌سنده فهیم پاشا ودیکر برذات موجود بولنیوردی . اونلرك وجودندن بروهمه دوچار اولمادم . فقط پاشا آنلرك یاننده :

— دارالسعاده آغاسنی آفریقاده تسلطن ایتدیرمك اوزره صورت خط حرکتی وبعض نظاماتی حاوی بر کتاب یازمشسکز ، و بونی آغا افندی‌یه ویرمشسکز ، بونك مسوداتنی افندیمز ایستیور .

حیرتلره ، حدتلره کرفتار اولدم . و :

— پاشا حضرتلری ! سزی فطین برذات اوله‌رق طانیرم . بوکا نصل احتمال‌ویردیکز و (ویرلدی) بریئی نسلطن ایتدیرمك اقتدارینی حائز اولسه‌م کندم تسلطن ایدرم . بویله اطفال نور سیدکانك بیله پاپمایه‌جغی و اینانمایه‌جغی ایشلری کیم چیقاردیغنی بیلیرم . بنم دارالسعاده آغاسنه ویردیکم کتاب ، اسلافنك تراجم احوالیدر . وسرایده مشارالیهك کتبخانه‌سنده محفوظدر . طوریکز کتیره‌یم ! دیدم . پاشا :

— اولماز ، اولماز ! آغا ایشه واقف اولمایه‌حق . سن مسوده‌لری کتیر !

— افندم ! مسوده‌لر بنده خانه‌ده‌در . آغا افندینك کتبخانه‌سنی هرزمان آچار وقاپارم وحتی کتبخانه آنختارلرینك موضوع بولوندیغی پاره چکمجه‌سنی‌ده قارشدیریرم . مودت ومناسبتسز سؤاله باعث اولماز ، سز مراق ایتمه‌یك ، مقابله‌سنده بولوندم .

— سن بیلیرسك ! آغا آکاه ایدلمسون‌ده نه اولورایسه اولسون ، افندیمز اویله امر ایتدی . دیدی . بن‌ده درحال دائره‌یه کیتدم . آغا افندی :

— آی چوجوق سن دها کیتمدکمی ؟

— خیر افندم ، بزی توقیف ایتدیلر . تحت استجوابده‌یز . اسباب و تفصیلاتی برازدن آکلاتیرم . کتبخانه‌نك آنختارلرینی آلدم .

— استجواب آره‌سنده کتاب اوقونورمی ؟

— اوقونور افندم اوقونور ! صوکره اوکتابی سزه‌ده اوقودم . حامل اولدیغی کتابی، (روضة الکبرا) تسمیه ایتمش ایدم . کوتوردم عزت پاشا آلمدن آلارق قارشوده‌کی اوطه‌یه کیردی وچیقار ایکن ذهدی افندی ویا بکی قاپو آراسندن کوردم .. کتاب بومی ایدی ؟ دییه کوستردی . صوکره پاشا مستصحب کتاب اولارق حضوره کیتدی وعودتنده:

— بوده آکلاشلدی ؛ لکن سعید بکك ایشی یوقمی که بویله ایشلرله اوغراشیور . بیورلمش وینه تطییب قلب عاجز ایچون عطیه کوندرلمش ایدی .

سلطان حمید هانکی ژورناللری بکنیردی ؟

سلطان حمید ، ژورناللره ، یاقشدیریلیشه کوره عطف نظر اهمیت ایدر . بعضاً یاقشدیرمش اولمامق شرطیله چاکلر چالان ژورناللر اوزرنده هیچ بر تأثیر وجوده کتیرمزدی .

علی الاکثر کلبهٔ فقیرده ساز اولوردی . مختلف المسلك اودای مخالصتمده اوراده بولونوردی .

ایرتسی کون سرایه عزیمتمده ، شونك ، بونك : ـ صفاکز مزداد اولسون دون کیجه ینه ساحلخانهٔ سعادتده سازلر ، احبا ایله طاتلی سوزلر !... زمیننده واقع اولان رمزوایمالرندن ، ژورنال ایدلمش اولدیغمی تیقن ایدر ، ینه حد استجوابه چکیله‌جکمی دیر ایدم . ساده‌جه یازلمش اولماسی حسبیله بواجتماعلرده مؤاخذه اولونمازدم .

توقاد قصرینك احتراقی

برصباح باش کاتب پاشا جانبندن وقوع بولان دعوت اوزرینه نزدینه کیتدم .

— آافندی خبرك یوقمی دون کیجه بکقوزده‌کی (توقاد) [١] قصری یانمش، دیدی .

---

[١] ابتدا یلدیرم جانبندن فتح ایله ممالك عثمانیه‌یه الحاق ایدیلان (توقاد) سنجاغی تیمور وفاتنده ینه صاحب اولاری (دانشمند) بلره انتقال ایدوب فاتح سلطان محمد زماننده تکرار فتحی بشارتی حضرت مشارالیهك بکقوزده شکارکاهی اولان بو محلده ورود ایتمرك ، اوراده بر قصر انشاسیله مملکت مفتوحهٔ مذکوره‌نك نامی ویرلمش اخلاف طرفلرندنده بورایه رغبت اولونه‌رق بالطبع قصر درلو انقلابه اوغرامش ایکن سلطان عبدالعزیز محترق اولان قصری اخشاب اوله‌رق احیا ایله‌مش ایدی . مشارالیه بورایه چوق کیدر مجبوری بولوندیغی اطعمهٔ نفیسه‌یی تناول ومحل مذکورده تنزه ایدر ایدی .

بن — خبردار دکلم افندم ، جوابنی ویردم .

— بونکزك دیننده ، اونك ایچون صوردم ، هرنه ایسه ، قصرك درونده بر بکجی‌ده محترق اولمش . افندیمز اسباب حریقی مراق ایدییورلر . [۲] یاوراندن برینی رفاقتکزه آلارق شمدی کیدوب ، دقیق صورتده تحقیقات اجرا ایده‌جکسك . امرینی ویردی .

— فرمان افندیمزك ! دییه‌رك یاوران دائره‌سنه اوغرایوب اوراده نوبتجی بکلردن برینی رفاقتمه آلدم وهمان برلکده محلی مذکوره کیدلدی .

محترق خنکار دائره‌سنك [۳] بقیهٔ انقاضی حالا لهیب نما ایدی .

نزدیمزه آلمش اولدیغمز بکقوز مرکز ضابطه مأمورلری وساطتیله بر طلومبا کتیرتلدی ، بکجینك یاتدیغی تعریف اولونان محله ، اوجای تنزهك آب زلال منبعی تطبیق اولندی .

بوعملیات اثناسنده بن اورالرك صحایف تاریخنی تخیل ایدییوردم . کیم بیلیر سلاطین سالفه ، نه دارات ایله اورالری جولان ایدرلردی .

سلطان عبدالعزیز زماننده استانبولی زیارت ایدن اوچنجی (ناپولئون) ك زوجه‌سی ایمپراطوریچه (اوژه‌نی) یه اوراده بویوك بررسم کچید تماشا ایتدیرلمش ،پادشاه مشارالیه‌ده برابر بولونمش ، کندی کندیمه او دبدبه وحشمتی کورملی ایدی ' دییوردم .

اوزمردبن چمن ساحه‌لرینك تحت خفایای لطافتنده هیچ بر وقعه‌نك اثری مشهود دکل ایدی . مأمورین ضابطه‌دن تحقیقات ابتدائیه اجرا ایتدم .

قصرئ مزبوری ، شخص محترق یالکز بربکجی ایله بر ژاندارمه نفری بکلر ایمش .

بن — بکجی اورته‌ده یوق . ژاندارمه نفری نره‌ده‌در؟ دیدم ، بربرلرینه‌باقیشدیلرو:

— ایشته بوراده ، ایشته بوراده ، دییه‌رك ژاندارمه‌یی کتیردیلر . حریقك نصل ظهوره کلدیکنی صوردم . کندیسنك دون آقشام بکجینك اذن و موافقتیله کوشکدن چیقوب استانبولده تعلقاتی نزدینه کیتدیکنی وصباحلین حین عودتنده قصری محترق بولدیغنی سویله‌دی .

[۲] یاور ترفیق البسهٔ رسمیه‌یی حائز اولمسندن هرجهتدن تسهیل اموره مداردر .

[۳] یالکز خنکار دائره‌سی محترق اولمش ، بنا کانه مخصوص بش آلتی اوطه‌لی کوشك موجود بولنیور ایدی .

ضابطه مأمورلرینه صوردم :

— بکجی‌یه هپ بوژاندارمه نفریمی رفاقت ایدردی ؟

— اوت افندم .

— بوژاندارمه‌یی نه ایچون بکجی‌یه ترفیق ایتدیکز ؟

— قصرده حکومت قرالتیسی بولنسون دیه .

بن — منحصراً برآدمه قصر محافظه ایتدیریلور ایسه ایشته یوله رفیقنی براقیر ، کندیسی ایشنه باقار . هی آقشام نوبتله بردیکری کوندرلسه ایش دها مضبوط اولمازمی ایدی ؟

— . . . ؟

— ژاندارمه ایلری کل ! بکجی نره‌ده ، کوشکی دقتسزلکله یاقدیغی سببیت ویردیکندن طولایی عجبا بریره‌می صاقلاندی وسنی اوآدم ایخیدیرمی ایدی ؟

— بیلمم افندم ! بن صباحلین عودت ایتدم ، کوشکی یانمش بولدم و بکجی اورته‌ده یوقدی . بکجی بنی سوه‌ردی . چونکه : اوبکا اذن ویردیکی کبی کندیسی‌ده علی الا کثر کوشکك محافظه‌سنی بکا براقیر تعلقاتی نزدنده قالیردی .

ضابطه مأمورلرینه دیدم که :

— جانم افندم تقییدات پك اصولسز جریان ایدرمش . سز بزقصر پادشاهی جوارنده دور اجرا ایتمزمی ایدیکز ؟ بوخصوصده بروظیفهٔ حرمت واردر ، اوهیچ ایفا اولنمامش قصرك بدایت احتراقنده نره‌ده ایدیکز ؟

— بزم قصرلره مداخله وحتی تقربمزه مساغ یوقدر . بز دون کیجه حریق وقوعه کلدیکنی وقصرك یانمقده اولدیغنی خبر آلارق محل حریقه کلدك . اورته‌ده کیمسه یوق . طلومبه‌لر کلدی ، اطفای حریقه ساعی اولدیلر . بزده سزك کبی بکجی‌یی و بوژاندارمه‌یی آرادق بولامادق . یانغینك قصرك قورتلماسی ممکن اولمایه‌جق شکل آلدیغنی کوردك وقصرك قورو بکجیلری‌ده مؤخراً کلدیلر ، اونلردن اسباب حریقی صوردق . معلوم آ ! قوروجیلر جملهٔ متأهل کمسه‌لر ، اونلرده خانه‌لرنده ایمشلر . کوشکك احتراقنی بزدن صوکره خبرآلمشلر واونلرده سبب حریقی بزدن استفسار ایدییورلر ایدی .

شبهه‌لر ، اهمال ، لاقیدی . وظیفه‌سزلك هرطرفدن واقع ونمایان ، بوتحقیقات غالبا بنی یوراجق دییوردم .

اوچ درت ساعت موضع معروفی صولامشلر و برچامور خمیره‌سی حالنه كتیرمشلر ایدی . قورو بكجیلرینك كافه‌سنك احضاری امرینی ویردكدن صوكره موضع منطقی‌یی حفره باشلاتدیردم . اثنای حفریاتده برمشاهده تحقیقاتمی تنویره باشلادی .

برقتیق مندرك پنجره اوكنه كلان قسم جزویسی ، بوقتیق مندرك اياق اوجی طرفنده كرچه برصاچ منقال و بومنغالك یاننده دخی یانه‌رق بر آزی قالمش بر یورغان پارچه‌سی بولونیور ایدی . بوآثار نمایانده قصرك حین احتراقنده آجیلی طوان ودیوارلرك انهدامیله اورتیله‌رك وهوا الامایه‌رق یانمامشلردی .

فقط بكجینك عظامندن ورمادندن بر اثر یوقدی !..

— آمان چوجوقلر ! طوپراقلری اوقشـار كبی آچیكز آرادیغمز اویله بولونور . دیدم .

اوطه‌نك قاپوطرفنه قریب برمحلنده : بعضاً اریه‌رك عظامی یانمش صاری وقاره‌رنكده بقیهٔ لحوم محترقه وبعضاً تماماً أریمش لحوم آلتندن چیقمش كمیكلرویانمش ، كوپورمش كبی اغشیهٔ بطنیه ایله برجسم بشرك ، ینه آلچی وكیرچ ریخته‌لری آلتنده هواسزلقدن ناشی یانمقدن مصون قالمش اولدیغی اكلاشیلیوردی . اوزرنده كی سترهٔ كل وآهك ناز كدار وجسم لطیف امان اینجه‌سون ! زمیننده ایدیٔ نزاكتله تطهیر اولونیوردی . نهایت اندامیله بكجینك عظامی ظاهر اولدی .

كل كوركه اللری ونصفنه قدر . قوللری ناموجود !... بونك سبی‌ده نجه متعین !. چونكه اوقسم اورتیله‌مامش تمامیله یانمش . لكن نزدمده‌كی یاور بكی دخی ارشاد و اقناع كوچ اوله‌جقدی واویله اولدی . نه ایسه ! بز بولدیغمز شكلی مصرف بر راپور یازوب حاضرونه امضا ایتدیردك .

— برقاپ كتیرك ، برغاز صندیغی مناسبدر ، كمیكلری اورایه قویه‌لم ، دیدم . تدارك اولوندی. عظام براحترام ، غازصندیغنه یراشدیرلدی . بیچاره‌نك تابوت نصیبی‌بوایمش!..

احكام تفرس عاجزی شوایدی كه : بكجی ، یاندیغی مندرك آیاق اوجنده براقدیغی منغاله كیجه یورغان دوشه‌رك حریقی ایقاع ایتمش ، بكجی اویقودن بیدار اولوب قاچمق ایسته‌دیكی زمان دومان ، انجق قاپویه یاقین برمحله قدر كلمكه وایلرویه حركته مجال براقمامش دوشمش اوراده قالمش ویاندیغی قدر یانمش . بناءً علیه بی ایشده سلطان حمیدی قوشقولا -

ندیراجق برسوء قصد یوق .

نیجه بو ، برقناعت کافته اما بانه‌لم پادشاه نه دییه‌جك ؟ وبویله اولدیغنـه اوکاده قناعت کتیرته بیله‌جکمی‌یز ؟

وقت کچیکدی ، هنوز قوروجیلر بولونامامشدی . ژاندارمه نفرینـك ، (حبسده دکل) بکـقوز حکومت دائره‌سنده براوطه‌ده توقیفیله یه‌جکنك آشجی‌دکانندن ارزوسنه کوره تدارکی ضمننده برمقدار اقچه براقدم . وقوریجیـلرك مطلقا ایرتسی کونی احضـار ایدلمه‌سنی دخی اخطار ایله تابوت احزانی مسـتصحباً بکـقوزده‌کی ، سلطانیه اسکله‌سـنه جلب ایتدیردیکم برصندال ایله ، بوغاز ایچنك اثنـای غروبده کسب ایتـدیکه طویولماز لطافتی تماشا ایده ایده ودکزك جریانی کبی نزده بشکطاشه آقدق کلدك . تابوتی ، یاخود صندیغی بشکطاش قره‌غولنه براقدم . سرای همایونه چیقـه‌رق بر دقت بر راپور یازدم . رفیقم یاور بکه‌ده تختیم ایتدیره‌رك خاکپای شاهانه‌یه ، امر آلدیغم باش کتابت واسطه‌سیله تقدیم ایتدم . (عظام کومولسون ، تحقیقاته دوام اولنسون !) فرمانی تبلیغ بیورلدی .

بروجه امرعالی عظامی کومدوردك . تمام اون بش کون تحقیقـاته دوام اولوندی . تحقیقات اولیه ومشاهدات سابقه‌مدن باشـقه ، براثر بولامادم وبولونامازدی‌ده . چونکه یوقدی .

سلطان حمید ، یکی برمشغولیت بولمش اولملیدرکه : متوالیاً برماده معطی راپورلریمك هیچ برینه جواب چیقمایورایدی . بودخی بنم ایچون موجب انقطاع معروضات واستراحت اولاجقـدی . واویله اولدی . قوروجیلر ذاتاً سربست اسـتجواب اولونوردی ، کوز حبسنده بولونان ژاندارمه‌نفری‌ده مؤخراً سربست استجواب اولونیوردی ، کوزحبسنده بولونان ژاندارمه نفری‌ده مؤخراً سربست براقیلدی ، بومسئله‌ده قاپاندی .

بشکطاش محافظی حسن پاشانك اشتهاری

حسن پاشانك اشتهاری ، جنتمکان سلطان عبدالعزیز خان زمانـنده‌در . مومی‌الیـه چورومل وایری یاری ، امی فقط جسور ، فعال برآدم ایدی .

سلطان عبدالعزيز مطلقا هركون قبل الطعام [اخلامور] ، [ييلديز] [چاملیجه] ده [والده باغی] ، [بكقوز] و [بكقوز] ده ذكری سبقت ايدن (توقاد) ، (بكلربكی)، (كوكصو) و (كاغدخانه) قصرلرندن برينه و ياخود ، (سلحدار اغا) (آياز اغا) ، (كوكصو) اوزرنده كائن (حكيم باشی) چيفتلكلرينه كيدر اوكله طعاملرينی و بعضاً اقشام طعاملرينی دخی اورالرده اكل وتناول ايدر ايدی .

دكزدن تشريف شاهانه وقوعه كلرسه اول وقت طابور آغاسی (بيكباشی) اولان حسن آغا قره‌دن وقوعه كلن كيديشلرده [۱] صبا رفتار بر آته راكباً آرقه‌سنده ياوری مقامنده ينه امی ضبطيه چاوشی محمد چاوش [۲] بولونديغی حالده ، ابتدا بشكطاش سرايی سلطنت قاپوسی اوكنده سلطان عبدالعزيزی سلاملار ، صوكره ، پادشاهك كيده‌جكی محله قدر ، باشقه يوللردن طولاشه‌رق ، بش آتی يرده خنكارك اوكنه چيقار ، ينه سلامه طورور وكذركاه شاهانه‌يی مناسبتسز آدملردن تطهير ايدر ايدی . حسن اغانك بو خالی جنتمكانك پك خوشنه كيدرمش .

بعضاً يول اوزرنده بر موقع طوته‌رق سلطان عبدالعزيزه عرضحال تقديم ايدنلر اولور ايدی .

بوعرضحاللر ، موكب همايونده ، بوينده صرمه ايشله‌مه‌لی برمشين سياه چانطه اصيلی خدمهٔ شاهانه افرادندن بری طرفندن طوپلانير ، صوكره ايجابی مأمور اولانلر طرفندن اجرا قلنير ايدی .

نه سببه مبنی ايسه ، حسن اغانك خوشنه كيتمه‌ين بوعرضحال تقديمنك منعی خصوصنده اوقدر تقيد كوستركه مومی اليهك قورقوسندن كيمسه عرضحال ويره‌مز اولور .

سلاطين ، هركسك كنديسنه عرض احتياج ومراجعتندن تلذذ ايدرلر . بر آز زماندن بری عرضحال ويرنلر اولماديغنه دقت ايدنجه اسبابنی مومی اليه حسن آغادن صوردير ور .

— سايهٔ شاهانه‌لرنده هركسك اموری كوريليور . زميننده جواب ويرر ايسه‌ده ، پادشاهك بوخصوصده‌كی آرزوسنی وكنديسنك ممانعت ايتديكی محسوس اولور ايسه جانی صيقيلاجغنی وبلكه اغبراره دوچار اوله‌جغنی نفرسله ، هركيديشده كندی ترتيب وتنبيه ايتديكی آدملرله عرضحال ويرديرلر اولديغنی حسن پاشا مؤخراً حكايه ايلردی .

---

[۱] سرای اصطلاحنده بريره تشريف شاهانه‌يه (كيديش) ديرلر .

[۲] مومی اليه محمد چاوش ده مؤخراً فريقلكه قدر ارتقا وحسن پاشايه رفاقت ايلمشدر .

بشکطاش محافظی حسن پاشادن شکایت

حسن آغا ، اوزمان دخی بشکطاشك آسایش وسکونی محافظه ، سرقت ، جرح وقتل مسئله‌لرنده ضرب اصولنی تطبیق ایلدیکندن محل‌مذکورده اویله شیلره اجتسار اندر اولور ایدی .

خلع عبدالعزیز خایده حسن پاشاده مملکتنه نفی ایدلدی . جلوس عبدالحمید خانیده تکرار کتیریله‌رك ینه بشکطاش ضابطه‌سنه کالاول تعیین قلندی .

اسکی اشتهاری قالمامش وجودینه پك ده اهمیت ویرلمیوو ایدی . علی‌سعاوی وقعه‌سنده چراغانه بتیشه‌رك مومی الیهی برصوپا ضربه‌سیله قتل ایتدیکی مسموع اولمغله یکیدن موقع اقباله کچدی .

ضرب فعل مکروهی یالکز بشکطاش قره‌غولنده تطبیق اولونوردی . کندی ایشیله مشغول ارباب ناموسك مومی‌الیهدن باکی یوق ایدی واولامازدی .

فالاقا ، دکنك !

قاتللر ، خرسزلر ، پولتیقه‌جیلر ، یان کسیجیلر عدلی‌اولمایه‌رق حسن پاشانك‌دایاغندن هراسان ولرزان ایدیلر . برکون ، والده‌سنك مجوهراتی سرقتله ینه والده‌سنك اخبار وشکایتیله طوتلمش ، اون سکز یکرمی یاشلرنده چلبی بر کنجی استنطاق ایدر ایکن تصادف ایلدم .

مظنون ، سرقتی قطعیاً انکار و بر معصومیت حالنی تقلید ایدییوردی . حاله نظراً طوغریسی بن‌معصومیتنه قانع اولدم ، وکنجه آجیدم . چونکه ناموسنه طوقونیلیورایدی .

— پاشا بابا بوذات معصوم کورینیور ، خاطر عاجزی ایچون ازعاج اولونماسه ؟ دیه شفاعت ایتدم .

— سن صوص یرنده اوطور . تکدیریله (فالاقا ، دکنك !) دیدی .

آمان یاربی ! تماشاسی رقت وتفرتمی موجب اوحالی ، کورمه‌مك اوزره ایشمی‌تسویه

ایتمکسزین اورادن مجبور فرار ارلدم . کنجك عزو سرقتله ناموسنه تجاوز کافی دکل ایمش کبی برده دایاق ! عظیم غدر ، دییەرك یورەکمه فنالق کلیوردی .

برآز بشکطاش چارشولرینی طولاشدم ، ایشمی کورمك اوزره کمال نفرتله ینه قرەغوله دوندم . بر آوازه وارمی یوقمی دییه طشرەدن دیکلیوردم . سکون حکمفرما اولمغله حسن پاشانك یاننه کیردم .

— نزاکتلی بکم نرەیه قاچدیکز ؟ سن اونك اوزون اوزادی‌یه دایاق یمەجکنی کسدیره‌مەدکمی ؟ برنجی دکنکده : (آمان پاشا بابا طور سویلیه‌یم ! دیدی . یاننه آدم ترفیق ایتدم . مال مسروقی صاقلادیغی یره کیتدیلر (پنجرەدن طیشاری باقەرق) ناه ! ایشته کلیورلر اشیا ، مأمورك آلنده .

— آلمه دکل ، دایاق تماشاسنه دکل اکتساب حزن ایدن چهرەلره دخی باقغه رقتم مانعدر . اما سارق ایمش . بویوله رحیم اولان قلبلرده حس رقت اویاندیرر . بن ینه قارشوده اودایه قاچیوردم . بم یانمده کسب حجاب ایتمسون ، دییەرك قالقدم . حسن پاشا :

— کیتمه ، کل ، اوطور ؛ دییور ایدی . کیم دیکلر ! اوطه قاپوسندن چیقدیغمز زمان اونلره راست کلدم . یوزینه باقمیەرق قارشو اوطه‌یه کیردم . کنجك عدلیه‌یه ویرلمیەرك سربست براقیلدیغنی ایشیدوب پاشا ایله ایشمی کوردم . کنجك کتیردیکی مجوهرات محفظەلری اوطەده مندرك اوزرنده طورییوردی . طبعاً مدنی وحساس اولانلرك مذکور قرەغوله عطف نظر نفرت ایتمەلری طبیعیدر . محرر فقیرده اوحسی طاشیردم .

دایاق ، نه قدر موفقیات تأمین ایتسه بنجه اصلا مقبول اولاماز . ییلدیزدن کوندریله‌جك مأمور مخصوص واسطه‌سیله استجوابی اجرا قلنمق اوزره بشکطاش قرەغولنه مسافر ایدلمش مظنونلره ، حسن پاشانك سؤ معامله‌یه صلاحیتی یوق ایدی .

اوکیلرینه اطعام اولنور ویالکز سربست براقیلور ایسه عطیه‌یه نائل اولامازدی .

کرك قرەغولده کیجەلری یاتیریلان وکرك کیجەلری خانەسنه کیتمکه مأذون ایدیلوب یالکز کوندوزلری قرەغولده خوف ایچنده وقت کچیریرلر ایدی .

اورایه ویریلنلر ، پادشاهك اغبرارینی جلب ایتمش بولونانلردی .

محمد وحسن پاشالر آره‌سنده منافرت

اولجه چاوش ایکن فریقلکه قدر ارتقا ایتدیردیکی محمد پاشا حسن پاشانك محرمی ومطیعی ایکن نه سببله ایسه ایام اخیره‌ده بینلرنده تضاد ومنافرت حصولیله مومی‌الیه محمد پاشا ، شیشلی ضابطه مأمورلغنه قالدیرلدی . پاشانك یمکی خانه‌سندن کلیر ، هرکون مطلق رسومات محافظه مدیری برهان ودردنجی بشکطاش دائرهٔ بلدیه مدیری مصطفی افندیلرله بوطعامی اکل ایدر ، برهان افندی اوکله طعامنی بوراده بعدالتناول مأموریتنه کیدرایدی. عشرت بك منفوری ایدی . اغزی قوقولی یانته کیده‌ن هرکیم اولور ایسه توقادی باصاردی .

چراغان سرایی وسلطان مراد مرحوم

مرحوم سلطان مراد خان خامس حضرتلرینك بعدالخلع چراغان سراینه نقل‌واسکان اولوندقلری مقدما ذکر ایدلمش ایدی .

خاقان مشارالیهه چراغان سراینده نه صورتله خدمت و کندیلرینك نه صورتله محافظه ایدلدیکنی بیلمك لازم اولدیغی جهتله اونی تفصیلدن اول (چراغان) سراینك مجمل بر تاریخچه‌سنی اوکرنمك دخی فائده‌دن خالی دکلدر .

(چراغان) ك ذیل حدیقهٔ ییلدیزده واقع اولماسنه نظراً ییلدیز موقعنك‌ده بو سرای مشتملاتندن اولماسی لازم کلیرسه‌ده ، سلطان احمد ثالث زماننده اشتهار ایدن بو محله‌ده‌کی طنطنه‌لی اکلنجه‌لری ضبط وقید ایدن تواریخده محرر عاجز ییلدیز موقعنه دائر بر بحثه مصادف اولامادم .

سلطان احمد ثالثك دامادی ابراهیم پاشانك ملکی اولان (چراغان) سراینك اوزمان شمدیکی اتساعنده بولونمادیغی وچونکه سلطان مجید زماننده ، اوجوارده‌کی بعض یالیلر سرایه الحاق ایدلدیکی [۱] جهتله درجهٔ وسعتی حال حاضرنده‌کی قدر اولمادیغی آکلاشیلیر.

[۱] جملهٔ ساکن اولدیغی یالینك ده اشترا ومحل مذکوره الحاق ایدلدیکی عائله‌مزك جملهٔ منقولاتندن ایدی .

سلطان احمد ثالثه ، دامادی موسی اليه ابراهيم پاشا طرفندن بوراده ويرديكی ضيافتلرده كيجه‌لری قانوسلر وباغچه‌ده لاله‌لر آراسنه صاليويريلن قاپلومبغه‌لرك ظروفی اوزرنده شمعه‌لر ايقادی كبی اجرا قلنان دونانمالر سببيله اوراسی (چراغان) ناميله اشتهار ايلمشدر.
سلطان محمود ثانی دورينه قدر ، تخت‌نشين اولان سلاطينك زمانلرنده دخی بو محله دائر بعضاً بورايه رغبتی الياس افندی مرحومك (اندرون) تاريخنده كوريلور .
سلطان مجيد خانك دخی (چراغان) ه رغبت كوستر ديكی اوجوارده برطرز دلنشينده انشا ايتديرديكی كاركير جامعدن اكلاشلمقده‌در .
سلطان عبدالعزيز خانك اسكی مبانی‌يی كاملاً يقديرديغی وشمديكی دائره‌لری انشا ايتديرديكی هنكامه محرر عاجزده يتشدم .

قصر بلورين

سلطان عزيز ، بوسرايك آرقه طرفنده (ييلديز) حديقه‌سنك جاده‌يه ناظر سدی اوزرنده بلور لوحه‌لر تعليق اولونه‌رق اوچ قاتلی جسيم برجام سرای دخی انشا ايتديرمش ايدی . بو دائره‌نك درونی سوقاقدن كاملاً كوريلور ايدی . ايچی غير مفروش اولان بوقصر زجاجئ مكلف نه سببه مبنی ايسه بركون هدم ايتديرلدی وپك آز پايدار اولدی .
سلطان عبدالعزيز خان ، ياز موسملرنده كاملاً بشكطاش سراينده‌كی متعلقاتيله بورايه نقل ايدر ايدی .

سلطان مرادك اختلاطدن ممنوعيتی

سلطان مراد خان متعلقاتيله شمديكی محترق دائره‌ده اقامه ايديلوب شهزاده وسلاطينی بودائره پيشكاهنده‌كی جهه‌سی دار دائره‌ده اسكان ايدلمشلر ايدی . بدايت اقامه‌لرنده پك اوقدر صيقی برمحافظه آلتنده طوتلمازلردی . فقط علی سعاوينك بعض كسان ايله دكز طرفندن داخل حرمسرای اولوب پادشاه مشارالیهی خارجه چيقارمق تشبثی اوزرينه [۲] محافظه تقيداتی پك زياده تزييد وسلطان حميدك وسوسه واوهامی آرتدقجه بو تقيداتده

[۲] بوبحث اولجه تفصيل ايدلمش ايدی .

تشدید ایدیله‌رك بدبخت خاقان مخلوع اعظمی بر تضییقه وقطعی برانزوایه محکوم ومجبور ایدلمشدی .

سلطان مراد بوصیقی محافظه آلتنده ، پك آجی بر عمر سورمکده ایدی . دائره خلقنك موجودینه‌کوره ، چراغان مطبخنده طبخ اولونان أطعمه طبله‌کارلر وساطتیله[۳] صباح و آقشام محافظلرك قید نظارتنده ایچری ویریلور . آلنیردی . سلطان مرادك منسوبیندن بولونان زنجی حرم آغالری دخی خارجه چیقه‌ماز و کیمسه ایله اختلاط ایده‌مزلر ایدی .

مشارالیه ومنسوبینه باقمق ایچون تعیین قلنمش اولان طبیب ، کرچه خانه‌سنده یاتیر وقالقارسه‌ده ، خانه‌سی خلقندن باشقه هیچ برفرد ایله اختلاط ایده‌مز ، ذاتاً کیمسه‌ده نفی ایدلمك قورقوسندن اونکله اختلاطه یاقلاشماز ایدی . قابله وسائره کبی ، او دائره‌یه تخصیص قلنان کسانك جمله‌سی‌ده بویله خلق ایچون اختلاطندن قورقولان کیمسه‌لر ایدی . سرایك هراحتیاجاتی ، محبوسین میانه‌ده‌کی کاتب قلفه‌لر طرفندن ثبت دفتر ایدیلوب سلطان عبدالحمید خانه بعدالعرض ، جمله‌سی اشترا واعطا قلنور ایدی .

طبیب ، أبه پادشاه مشارالیهك انجال واحفادی ایچون تعیین قلنمش اولان خواجه‌لر دخی طولغون معاش آلیرلر ایدی .

ایجابنده خسته‌لغه کوره متخصصین حذاق اطباده ایچری سوق ایدیلور ایدی .

بورادن برجاریه چیقمه‌لی [٤] اولور ایسه استانبولده اوطوردیرلمایوب بروسه کبی جوار محللرده قوجه‌یه ویریلیر ویا اقامه ایدیلیر ایدی . حاصلی سرای خلقی تماماً اختلاطدن ممنوع واوخلق ایله مجبوراً اختلاط ایدنلردن ایسه طیشاریده هرکس مجتنب ایدی .

ولی عهد نصل تعقیب ایدیلیردی ؟

سلطان محمد رشاد خان خامس ولیعهد ایکن هرصباح ، بشکطاش سراینده‌کی دائره‌سندن آرابه سوار اوله‌رق چیقار ، زنجیرلی قویوده کائن اولوب کندیسنه تخصیص ایدلمش بولونان قصره عزیمت ایدرلر ، آقشامه قدر اوراده آرام واقامتدن صوکره عودت ایدرلر ایدی .

[۳] بوسرای خدامنك تخصیصاتی ایکی مثلی ایدی . جمله‌سی بکا فل آدملر ایدی .

[٤] برجاریه چراق ایدیلوب چیقارلدیغی سرای اصطلاحنجه اوکا (چیقمالی) دیرلر . بوسرایده‌کی جواری دخی چراقلغی ایسته‌دیکی ، سلطان عبدالحمیده بعدالعرض همان چیقاریلیردی .

سرایدن چیقار چیقماز شویله آلارغه‌ده حیوانیله بکله‌ین و بشکطاش محافظی حسن پاشا طرفندن تعیین قلنمش اولان ترصد مأموری‌ده بارکیرینه‌را کباً ینه اوزاقدن افندی حضرتلرینك آرابه‌سنی تعقیب ایدر . کوشکه مواصلتده آتنی بریره براقه‌رق کوشکك اطرافنده اجرای ترصدات ایلر وعودتده دخی ولی عهدی بالتعقیب بشکطاشده‌کی سرایه ایصال ایله ساعت قاچده بشکطاشدن حرکت وزنجیرلی قویویه مواصلت وآقشام دخی قاچده اورادن مفارقت وبشکطاشه مواصلت ایلدیکنی یازوب ویاخود یازدیروب پاشایه ، اوده همان ذات شاهانه‌یه تقدیم ایدردی .

افندی حضرتلری زنجیرلی‌یه کیدر ایکن کوشکه جوار سواری عسکر قره‌غولنك مطلق اوکندن کچمکه مجبور بولوندیغندن مشارالیه افندینك ساعت مواصلت ومفارقتی اورادن دخی ضبط وقید ایله آقشام سلطان حمیده عرض اولونور وحسن پاشانك عرضی بورادن مراقبه ایدیلوردی .

بوسرایه‌ده خارجدن کیمسه داخل اولاماز . یالکز سرای خلقی زنجیرلی قویو کوشکنه کیدر وتنزه ایدر ، فقط خارجله اختلاط ایده‌مزدی .

ولی‌عهد کندی زنجیرلی قصرندن باشقه قصرلره کیتمکه وبك اوغلی وبوغاز ایچی تنزهلرینه کیتمکه‌ده غیر مأذون ایدی .

دیکر شهزادکان حقنده‌کی تقیدات

ولی عهدك شهزاده‌لری پدرلری درجه‌سنده تقیده تابع اولمایوب بك اوغلنه وکاغدخانه تنزهلرینه کیده بیلیرلر ایدی .

دیکر بویوك شهزادکان بودرجه‌ده تضییقه تابع طوتولمامقله برابر جمله‌سنك سرایلرنده ترصد مأمورلری بولوندیریلور ایدی . اونلرده ، ایسته‌دکلری محلده کشت وکذار ایده‌بیلیرلرسه‌ده کیمسه ایله اختلاط ایتمزلر ایدی .

سلطان عبدالحمید خانك نزدنده بولونان کندی شهزاده‌لری ، پدرلرندن استیذان ایله‌مك شرطیله ایسته‌دکلری محله کیدرلر وعودتلرنده بکلری ، یعنی لاله‌لری طرفندن کیتدکلری محل برواسطه ایله ذات شاهانه‌یه بیلدیریلور ایدی .

بوشهزاده‌لر وخارجدن کلن بعض کوچوك شهزادکان ، ییلدیزده کشاد ایدلمش اولان

خصوصی مکتبده متعدد خواجه‌لر واسطه‌ریله تعلیم وتدریس ایدیلورلر ایدی .

شهزادگان حرم حدیقه‌سنك کوچوك قولتوق قاپولرندن خارجه کیروب چیقارلر واو قاپولردن آرابه‌لرینه راکب اولور ایدی . جمله‌سنك یکدیکرینه حرمت ورعایتلری افراط درجه‌ده‌در .

تلخیص احوال عبدالحمید خان ثانی

واختتام سلطنت وخاتمهٔ مقالات

طنطنهٔ أوان سلطنتی مصدر انواع قیل وقال ، کذراش حیاتی داخلی و خارجی ، بعضاً درلو درلو روایات ایله تصویر وتصور ایدلمش اولان سلطان عبدالحمید خان ثانینك احوالی، احاطهٔ قاصره‌مزه کوره ، انفاً ثبت صحایف ایلدیکمز وجهله اولوب شویله تلخیص ایدیلیور: محامدی واصل صماخ تقدیریمز اولان ارباب همتك غیرتلریله جالس اورنك سلطنت اولدیغی وقت ، بوسنه ، هرسك ، بولغارستان صربیه وقره‌طاغ غائله‌لری موجود وذاتاً بوغائله‌لری احداث ایتمش اولان روسیه‌لیلرك دخی اعلان حربی واقع اولمش ایدی . ۷ نیسان ۲۹٤ تاریخندن ، ایاستفانوس معاهده‌سیله عقد ایدیلن صلحه قدر یعنی ۱۹ شباط ۱۲۹۵ تاریخنه قدر اون ای کسور أیام دوام ایتمش اولان بوحربده عوائل تعظم ایلمش ایدی . بو حرب ، وقت شتایه تصادف ایله‌مش واوسنه قیش‌ده شدتله حکمنی اجرا ایتمش اولدیغندن عسکره باقق وبارندیرمق مسئله‌لری نه قدر صعوبتله واقع اولویور ایسه روم ایلی‌دن آقین آقین هجرت وپای‌تحت سلطنته دخالت ایله‌ین مهاجرین کثیره‌نك یوللرده ، آجاقدن وصوغوقدن برچوغی تلف اولمش وأجلدن تخلیص جان ایده‌بیلوبده مقرسلطنته کلدکدن صوکره‌دخی باجمله جوامع ومساجد ومکتبلره یرلشدیرلدیکی حالده اور الرده استیعاب ایده‌میوب برر وایکیشر خانه ، استانبول أولرینه وبوغازایچی سواحلنده‌کی یالیلره توزیع واقامه ایدیله‌رك بومساکننك آخورلرنده ورطوبتلی مخزنلرنده ، خسته‌لقدن وآچلقدن معروض تلفات قالدقلرندن هرکون درون درسعادتده معاذالله ! طاعون عظیمه‌ده کورولدیکی اوزره طاقم طاقم جنازه‌لرك الیم وقورقنج منظره‌لری کورلمش ایدی .

حرب نهایت بولمش فقط غائلهٔ مؤسفه حالا دوام ایدییوردی . ملت ودولته بوغائله ، حربدن زیاده مشکل ومؤثر بولونیورایدی .

سلطان حميد دورينك غائله‌لرى

سلطان عبدالحميد بو غائله‌ٔ عجيمه‌يى اقتحام ايتدكدن صوكره فقدان نقوددن طولايى ميدان تداوله وضع ايدلمش، قارشولقسز بش مليون ليرالق قوائم نقديه‌نك اطفاسنه غيرتكش اوله‌رق تأمين موفقيت دخى ايله‌دى.

او تاريخده فيأتى قرق پاره‌دن بش غروشه چيقمش اولان زيتون دانه‌سى ايچون خلق مقام شكايتده (سلطان عبدالحميدك قاوورمه‌سى) ديرلر ايدى.

غيرتكش سلطنتى ايكن بر سببله پادشاه طرفندن دوچار استثقال اولان وكلادن آيرلدقدن ويا آيرتلدقدن صوكره صفوت پاشا، خيرالدين پاشا وعارفى پاشا كبى دكرلى وارباب ناموسدن ذوات موقع صدره كتيرلدكلرنده، صره بكله‌ين وكوشه قاپمغى كوزله‌ين نودميدهٔ عنايتى، خير خواهلق اميديله ايلرى چكدى. وچكديكنه‌ده پشيمان اولدى اما ايش ايشدن كچدى.

حرب وقائمه غائله‌لرى برطرف اولدقدن صوكره پادشاه، تنظيم احوال داخليه‌يه تشمير ساعد اهتمام ايدرك ١٢٩٦ تاريخنده عدليه پوليس تشكيلاتنى وضبطيه‌نك ژاندارمه مسلكنه تحويلنى وجوده كتيردى. ١٢٩٧ ده موزه تأسيس قلندى وبوكبى تأسيسات وتشكيلات ايله اوغراشيلور ايكن (مصر) حادثه‌سى، جاشنئ حضورى، مرارتلره تحويل ايلدى. [١٢٩٩]

بو مرارتدن صوكره تشكيلاته دوام اولونيور، نفوس اداره‌لرى (١٣٠٠) و تجارت اوطه‌لرى كشاد اولونيور ايدى. (١٣٠١)

روم ايلئ شرقى مسئله‌سى

بو اثناده ينه بر غائله - كه (روم ايلئ شرقى) مسئله‌سيدر - محسوس اولوب، بلغارستانك حركاتنه قارشو احتياطاً روم ايلئ شرقيده كافى قوت بولونديرمق جملهٔ افكاردن ايكن، نودميدهٔ سياست تحشيدات واقعه‌يى (برلين) معاهده‌سنه مخالف كوروب، بولغارلرك ده اخلال احكامه جسارت ايده‌ميه‌جكلرنى ملاحظه وادعاده ايكن بركون بولغارلر بغتةً روم ايلئ شرقيه عسكر دوكه‌رك اوراسنى اشغال واستيلا ايلديلر.

بولغارلرك (برلين) معاهده‌سنه مغاير بو حركتندن طولايى، دول اجنبيه نزدنده واقعما

واویلایه میدان ویردی وبولغارلر معاهده‌نك هتك احكامنه مصری مثال كوستره‌رك ، یالكز بولغارستان برنسنك تحت ولایتنده محل مذكورك بر ولایت ممتازه صورتیله وجانب دولتعلیه‌دن برقومیسر تعیینی شرطیله اوراسنك دولتعلیه‌یه بررابطهٔ معنویه‌سی قالدی .

بورابطهٔ معنویه اولسون تأمین ایدلمك اوزره والیٔ جدیده مشیرلك پایه‌سی‌ویاورا كرملك عنوانی ویریلوب مشیرلك ویاور اكرملك فرمانینك قرائت واعطاسی‌ضمننده پرنس‌درسعادته دعوت وجلب اولونوب سنیحه سلطانك قوری‌چشمه‌ده تهی بولونان سراینه مسافر ایدلدی .

سرای مذكوره مراسم مخصوصه ایله ارسال قلنان فرمان بركون قبل‌الظهر قرائت وفرمان عالی ، والیٔ جدیده توديع اولوندی . بومراسم بعدالایفا ، پرنس‌متبوع جدیدینه برای تشكر شاهانه بر موكبله یلدیزه كیدوب شرف مثولی احراز ایله‌مش وكیجه‌لی كوندوزلی ضیافتلرله اعزاز اولونمشدر .

بوصورتله بیكلرجه توركك قانی بهاسنه آلنمش اولان یرلر ، اكرام وعنایتله بولغارلره تملیك ایدلمشدی . ناقض احكام عهود اولان بوایكی مسئلهٔ مهمه‌یی نظردقتله تعقیب‌وتدقیق ایتملیدر !...

بومسئله آره‌سنده (تجارت اوطه‌لری) (اخذ عسكر) اصولی (زراعت بانقه‌لری) ، (اورمان اداره‌سی) تأسیس (۱۳۰۳ الی ۱۳۰۷) استانبول وغلطه ریختملری ودالعجزه انشا اولندی . (۳۱۲ــ — ۱۳۱۳)

یونان حربی

اشبو تشكیلات تجددكارانه‌یی‌ده (یونان حربی) غائله‌سی تعقیب ایتدی (۱۳۱۳) بونك تفصیلنی اجنبی وبزم مورخلریمز پك بهین یازمشلردر . بو جهتله تفصیلی كتب مذكوره‌ده كوریلیر .

شوقدركه خلاصه ایدەلم كه جمع ، تحشیدات وسوقیات عسكریه ، وقوعات و حركات حربیه ، ممالك مستولیه‌ده ، عساكر عثمانیه‌نك ، اوزمانه قدر ، هیچ بر قوتك پایمادقلری معاملات مدنیه ، دوست ودشمنك تحسین وپسندینی استلزام ایلدی .

بوحربی نه (منم دیكر نیست) دیین صدر اعظملر ونه ده بهره ورفنون عسكریه سرعسكرلری ونه ده فحول وكلا اداره ایتدی .

اول زمان صدر اعظم ؛ خليل رفعت پاشا ، سرعسكر ايسه قيمت عسكريه‌سيله اشتهار ايتمه‌مش اولان رضا پاشا ايدى . اردو قوماندانى غازى ادهم پاشا ايسه الله ايچون تمكين ايله ودرايتله وظيفه‌سنى اجرا ايتدى . (مولى غريق رحمت ايلسون)
معاملات سائرهٔ عسكريه‌يى بالذات پادشاه تمشيت ورؤيت ايلەدى .

(لطيفه) و بر فقره

سلطان محمود خان ثانى ، بعض وكلا وقرناسيله ، جد امجدى اسلطان بايزيد خان ثانينك مرقدينى زيارته كيتمش واوراده جدى حقنده :
— زمانك وكلاسى اونى (ولى) منزله‌سنه اسعاد واولقبله معنون ايلمشلر . وكلا ومقربان زمانه‌ده بنى دلى ايتديلر ؛ ديمش !
بوحربده پادشاه كيجه‌لرى ايكى اوچ ساعتدن زياده اويوماز . شيفره مأمورلرى وسائر علاقه‌داران خدامى‌ده اويوتماز ايدى .
كريمه‌سى مرحومه خديجه سلطان روحى ايچون (حميديه اطفال) خسته‌خانه‌سى كبى كوزل براثرى ؛ بوحربدن صوكره وجوده كتيردى . حجاز تلغراف خطى اتمام اولوندى . (١٣١٨) و بنه اوسنه حجاز تموريولنه باشلانلدى .
ايكى سنه صوكره كاغد خانه‌ده‌كى او آب لذيذ اجرا ايديلوب طرف طرف چشمه‌لرده ياپيدى . وقايع سائره كذشته صحيفه‌لره كچيرلديككندن معلومدر .
سلطان عبدالحميد (٢٥) سنهٔ دوريه‌سنه قدر يعنى ١٣١٨ تاريخنه قدر وسوسه و توهماتنه اوقدر اسيراولمامشدى . اوسالى‌ده مطنطن وملتفت كچيردى . بوسنهٔ دوريه‌مناسبتيله‌خارجدن ، داخلدن تبريكلر و بك آغرهديه‌لر كلمش‌ايدى . طوغريى سويله‌مك لازم‌كليرسه سلطانحميد، اصل وسوسه‌يى بوندن صكره آرتيردى .

اعلان مشروطيت حركاتى

٣٣٤ سنه‌سنده ، اوچنجى اردو ضابطانى معاشلرينك بوزده نسبتنده كيزليجه برآقچه ترك ايله بونى آوستريا بانقه‌لرنده ارباح ايله‌دكارى وخلع پادشاهى ايچون قرارلر اتخاذ قلنديغى

حقنده طوغری ویاخود یالان سرایه موحش خبرلر وارد اولویوردی . هنوز مشروطیت موضوع بحث دکل ایدی .

والیلره؛ اردوقوماندانلرینه امرلر وتنبیهلر ومفتش حسین حلمی پاشایه اودملرده صدارت نامزدی اولدیغی ایچون دها محرمانه سپارشلر وشیفره‌لر ویریلیوردی [۱] پادشاهك وسوسه‌سندن استفاده ایتمه‌نك یولنی بیلنلرده اطرافدن توهماتی آرتیریورلردی .

والیلر قوماندانلر وسائره واقف حال ایسه‌ده کیمسه مشروطیتی قاله آلامایوردی . پادشاهكده بوصورت حقیقةً خاطرندن کچمه‌یوردی .

روم ایلی‌یه کوندریلن پاشالر

محلنده تحقیقات اجرا ایتمك اوزره اسماعیل ماهر ویوسف پاشالر کبی وجودلرندن برکده خدمت مأمول اولمایان کیمسه‌لری ؛ یانلرینه خنکار چاوشلری ترفیقیله ؛ سلانیکه کوندردی . بونلر اوراده رتبه نزاعنه ترفیع طمعنه دوشدیلر .

علاقه‌دار اولان بعض کسان دخی آل آلتندن سلانیکه تحقیقانه کوندرلمش ایدی . سلطان حمید بوایشه چوق اهمیت ویریور . کندیسی بالذات دیدیلیور ؛ اوغراشیور ایدی .

بعض طرفلردن اردوده‌کی غایانك [مشروطیت] طابی ایچون اولدیغی اسماع ایدیسه‌ده بوکاپکده قناعت ایتمه‌یوردی . چونکه کندیسنه طوقونلامق شرطیله هرتکلیفه رضا کوستره‌جکی صو کره‌دن اکلاشیلدی .

وحتی اردولرده‌کی غلیانه دائر هر ایشی کندیسی تعقیب ایدوب طورورکن بالآخره صدراسبق سعید پاشایه دور ایتدی .

سلانیکدن کلن اوراقی واشخاصی سعید پاشانك خانه‌سنه کوندریوردی .

سلانیکه اعزام ایتدیکی اسماعیل ماهر ویوسف پاشالری‌ده عودت ایتدیردی .

---

[۱] فرید پاشا نك ، موقع صدره کچیرلمك اوزره قونیه‌دن کتیرلدیکی صره‌ده حسین حلمی پاشا دیکر برواسطه ایله سلانیکدن جلب اولوندی . مشارالیهك صدراعظملغی دها زیاده مأمول ایکن فرید پاشایی التزام ایدنلر موفق اولدیلر .

يلديزده برمجلس مذاكره

مطالبك صيقلاشماسی اوزرينه ، هيئت وكلايی يلديزده جمع ايتدی .

— پاشالر نه فكرده بولونيور ، بالمذاكره بكا اعلام حال ايلسونلر ؛ ديدی .

حكمدار موسوس ووهام عجبا وكلايی تجربه‌می ايديوردی ؟ بو انديشه ايله كيمك مشروطيت اعلان ايدلسون ؛ ديمكه جرأتی وار ايدی .

موافق ايسه بنده موافقم ؛ ديركن ١٠ تموزده سلانيكده اعلان حريت ومشروطيت ايدلمش بولونديغنی اعلام ايله‌دی . اوكون مطبوعاته ويريلن درت سطرلق اعلان بالطبع بركون صوكره يعنی ٢١ تموز تاريخنده [تبليغات رسميه] عنوانيله صحايف مطبوعاته كچدی .

اوكونك آقشامی فوج فوج اهالی يلديزه كليور كنديسنی حرمدن بويوك ماينه چيقارييورلردی .

بوندن صوكره‌سی هركسك معلومی بولنمغله بزم ايراد مقالات ايتمه‌مزه لزوم يوقدر .

مجلس مبعوثانی لاجل الكشاد [آياصوفيه] يه آرابه‌سنه چيچكلر آتملسندن و [پاشا !] نداريله آلقيشلانماسندن محفوظ قالديغی مرويدر .

خلعی كيفيتی مصيبميدر ؛ دكلميدر ؟ بونی بزه تاريخ سويله‌يه‌جكندن بنم كبی قاصر فكر وعاجز قلملر ، تدقيق ومحاكمه‌يه مقتدر دكلدر .

ختام

سرای خاطره‌لری

فهرستی

صحیفه

٤ ـ ییلدیز موقعی، تاریخچه‌سی وجلوس عبدالحمید ثانی.
٧ ـ عبدالحمید خانک حین جلوسنده بعض وقوعات
١٠ ـ حرم همایون حدیقه‌سی ودائره‌لری.
١٢ ـ صورت اغتسال .
١٣ ـ کوندوز اشتغالاتی .
١٤ ـ حضور شاهانه‌یه مثول صورتی
١٤ ـ پادشاهک غزته مراقی .
١٥ ـ طعام اعتیاداتی .
١٥ ـ امور سیاسیه‌ده اطواری .
١٧ ـ خوابگاه پادشاهی واصول نوم .
١٨ ـ رومان مراقی .
١٨ ـ اوپرا مراقی .
١٩ ـ حیوانات مراقی .
٢٠ ـ خاقانک کتبخانه‌سی .
٢٠ ـ ییلدیزده‌کی فابریقه‌لر .
٢١ ـ ییلدیزده‌کی سرایلر ومفروشاتی .
٢٢ ـ خاقانک موزه‌سی .
٢٢ ـ ییلدیز سراینک زنکینلکی .
٢٢ ـ اکرام پادشاهی .
٢٣ ـ اکرام پادشاهیدن ماه صیام .
٢٥ ـ بایرام آلایلری و تبریکات .
٢٨ ـ لطف وکرم پادشاهیدن قربان عطایاسی .
٢٩ ـ مولود آلایی مراسمی وشکر توزیعی .
٢٩ ـ سال جدید عطایاسی .
٣٠ ـ سوره آلایی وجلوس و ولادت شنلکلری .
٣٢ ـ خرقهٔ سعادت زیارتی .
٣٣ ـ خاقانک افکار دیندارانه‌سی .

صحیفه

٣٤ ـ خیرات ومبراتی .
٣٥ ـ شمائل پادشاهی وطرز تلبسی .
٣٦ ـ اجانب نزدنده‌کی موقعی .
٤١ ـ اسباب تجسس وتحذر
٤١ ـ تجسس مراقی نه زمان ابتدا ایتمش
٤٣ ـ علی سعاوی بک وقعه‌سی
٤٣ ـ سلطان حمیده ایلک سوء قصد
٤٤ ـ پادشاهی اولدورمک ایسته‌ین برروم
٤٦ ـ مجهول برشاپقه‌لینک ییلدیزه هجومی
٤٦ ـ ییلدیز سراینه کیره‌بیلمک ایچون
٤٧ ـ سرایده‌کی طاغستان آلاینک داغیدلمه‌سی
٤٨ ـ مصاحب زنجی ندیم وقعه‌سی
٤٨ ـ (اورسینی) سیستمنده بومبا مسئله‌سی
٥٣ ـ (اورسینی) اصولی بومبا نه ایمش ؟
٥٤ ـ پادشاه اخبارانه نه دن اهمیت ویردی ؟
٥٤ ـ سعید پاشا و سلطان حمید
٥٥ ـ مدحت پاشانک تغریبی وسعید پاشا
٥٦ ـ سعید پاشانک برحکایه‌سی
٥٦ ـ سرایک عقل خواجه‌سی
٥٧ ـ سعید پاشانک حافظه‌سی
٥٨ ـ خلعه آلتون اولمق اوزره طلبهٔ علومه پاره طاغیتیلیور مش
٥٨ ـ رضا یوسف پاشا
٥٩ ـ (ابوالهدا) افندی
٦٠ ـ کامل پاشا علیهنده بر ترتیب
٦١ ـ طلبهٔ علومک استجوابی
٦٢ ـ استنطاقک نتیجه‌سی نه اولدی
٦٣ ـ حقیقت آکلاشیلیور ؟
٦٤ ـ کامل پاشانک سرای مخبری

صحیفه

٦٥ ـ تربه دارك اعترافاتی
٦٦ ـ كامل پاشانك عزلنه رمق قالمش
٦٦ ـ خفیه تشبثات وتشكیلاتی نه ایدی ؟ صكره‌لری نه‌لره تحول ایتدی ؟
٦٨ ـ ژورناللری ویرنلر وتوسط ایدنلر
٦٩ ـ پادشاهك آرایه‌سنه برنوزاد آتلماسی
٧٠ ـ سلطان حمیدك صوغوق قانلیلغی
٧١ ـ حرم همایونده حریق قصدی
٧٢ ـ عرب وآرناوود طابورلری مصادمه‌سی
٧٣ ـ سرایده‌كی تلاش واندیشه
٧٥ ـ مجادله‌نك اسبابی نه ایمش ؟
٧٦ ـ ارمنی مسئله‌سی و بومبالر
٧٦ ـ ارمنیلرك عثمانلی بانقه‌سنه هجومی
٧٨ ـ ارمنی اختلالی اثناسنده
٧٩ ـ باب عالی‌یه آتیلان بومبا
٨٠ ـ یلدیز انفلاق عظیمی
٨١ ـ انفلاقدن صوكره
٨٢ ـ محل وقعه‌نك منظرهٔ فجیعه‌سی
٨٣ ـ آورووپایه فرارلر تهدید نامه‌لر ومطالبه‌لر
٨٤ ـ ساخته آوروپایه فرار تشبثلری
٨٤ ـ عظمای اصحاب احتراصك طلبلری

صحیفه

٨٦ ـ بغداد خطی ایسته‌ین بری
٨٦ ـ براسناد غریب
٨٩ ـ آفریقاده تسلطان
٩٢ ـ سلطان حمید هانكی ژورناللری بكنیردی
٩٢ ـ توقاد قصرینك احترافی
٩٦ ـ بشكطاش محافظی حسن پاشانك اشتهاری
٩٨ ـ فالاقا دكنك
٩٨ ـ محمد وحسن پاشالر آره‌سنده منافرت
١٠٠ ـ چراغان سرایی وسلطان مراد مرحوم
١٠١ ـ قصر بلورین
١٠١ ـ سلطان مرادك اختلاطدن ممنوعیتی
١٠٢ ـ ولی عهد نصل تعقیب ایدیلیردی .
١٠٣ ـ دیكر شهزادكان حقنده‌كی تقیدات
١٠٤ ـ تلخیص احوال عبدالحمید دورینك غائله‌لری
١٠٥ ـ روم ایلیٔ شرقی مسئله‌سی
١٠٦ ـ یونان حربی
١٠٧ ـ لطیفه و وقعه
١٠٧ ـ اعلان مشروطیت حركاتی
١٠٨ ـ روم ایلی‌یه كوندریلان پاشالر
١٠٩ ـ یلدیزده برمجلس مذاكره

